

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

**NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN
ŞİİRLERİNDE EDEBÎ SANATLAR**

Tezi Yöneten
Prof. Dr. Necat BİRİNCİ

Hazırlayan
G. Osman GEÇER
11978

İstanbul - 1997

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1
Giriş	3
I. BÖLÜM	
TEŞBİH	5
TEŞBİH GRUPLARI	17
I. Tabiat Unsurları	20
II. Eşya	32
III. Mücerret Unsurlar	48
IV. İnsan ve İnsanlara Ait Unsurlar	68
V. Hayvan ve Hayvanlarla İlgili Unsurlar	78
VI. Mekân ve Mekâna Ait Unsurlar	85
VII. Kozmik Unsurlar	87
VIII. Kültürle İlgili Unsurlar	89
IX. Ses ve Musiki ile İlgili Unsurlar	91
TEŞBİH GRUPLARINA AİT LİSTE	93
II. BÖLÜM	
İSTİARE	110
İSTİARE GRUPLARI	111
I. Tabiat Unsurları	114
II. Hayvan ve Hayvanlarla İlgili Unsurlar	123
III. Eşya ve Eşya ile İlgili Unsurlar	127
IV. Mücerret Unsurlar	140
V. İnsan ve İnsanlarla İlgili Unsurlar	149

VI. Mekân ve Mekâna Ait Unsurlar	158
VII. Kozmik Unsurlar	161
VIII. Ses ve Musiki ile İlgili Unsurlar	163
IX. Çocuk Oyunları ve Sporla İlgili Unsurlar	165
İSTİARE GRUPLARINA AİT LİSTE	167
III. BÖLÜM	
TEKRİR	180
TEŞHİS VE İNTAK	230
TENASÜB	264
TEZAT	293
MÜBALAĞA	319
İSTİFHAM	354
MECAZ-I MÜRSEL	368
NİDA	379
TELMİH	386
TECAHÜL-İ ÂRİF	393
İKTİBAS	396
LEF Ü NEŞR	398
İSTİHDAM	401
LÜGAZ	404
SONUÇ	405
BİBLİYOGRAFYA	408

ÖNSÖZ

Necip Fazıl Kısakürek Türk Edebiyatı tarihi içinde şiirleri, tiyatro oyunları, hikâyeleri, hatıra ve otobiyoğrafik eserleri, biyoğrafik incelemeleri, dinî-tasavvufî eserleri, siyasî, fikrî eserleri, hitabe, konferans, fıkra ve makaleleri, biri otobiyoğrafik, altısı senaryo olmak üzere sekiz romanıyla yer almasına rağmen o, şair olarak tanındı.

Necip Fazıl Kısakürek, şiir yazmaya başladığı ilk günden itibaren döneminin hiç bir akımına bağlanmamış, şiir sahasında tek başına bir çığır açmıştır. Şiirlerini hece vezniyle yazmıştır. Şair kendi ifadesiyle "üstün idrak" olarak gördüğü şiiri bir "örümcek" titizliği ile örür. Sade kelimeler seçer. Ancak onlara derin ve çeşitli anlamlar yükler.

Necip Fazıl, 1980 yılında Türk Edebiyatı Vakfı ve Kültür Bakanlığı'nca, 75. doğum yıldönümünde "*Sultanü's Şuara*" olarak ilan edilir. Böylece şair daha hayatta iken şiir sahasındaki büyüklüğünü kabul ettirmiş, hem Türk edebiyatı tarihindeki hem de Türk kültür hayatımızdaki yerini almıştır.

"Necip Fazıl'ın şiirleri şekil bakımından bir yandan halk şiiri, nazım şekillerine, diğer yandan, bazı değişiklikler yapılmış olsa da, divan şiiri nazım şekillerine bağlıdır. Devrinde moda olan serbest nazım şekline iltifat etmemiştir."¹

Biz hazırladığımız bu yüksek lisans tezimizde, Necip Fazıl Kısakürek'in üslûbunun çok önemli bir tarafını teşkil eden edebî sanatları kullanış şeklini konu olarak aldık. Şairin hangi sanatları ne kadar ve ne şekilde kullandığını inceleme ve araştırma yolunu seçtik. Bunun için şairin kendi sağlığında tek kitap hâline getirerek

1- Prof. Dr. Necat BİRİNCİ, Necip Fazıl Kısakürek'in "Sakarya Destanı" Üzerine Bir Deneme. Yönelişler, Yıl 3. Nr. 25 Temmuz 1983

bastırttığı “**Çile**” isimli şiir kitabını esas olarak aldık.² Bu kitabın dışındaki şiirleri incelemedik.

Çalışmalarımıza önce kaynakların tespitiyle başladık. Edebî sanatlar ve Necip Fazıl ile ilgili ulaşabildiğimiz bütün kaynakları tetkik edip okuduk. Necip Fazıl Kısakürek’in kullandığı edebî sanatları fişledik. Sonra bunları çeşitlerine göre tasnif ettik. Bu aşamada, çalışmalarımız sırasında Teşbih ve İstiare sanatları üzerinde yoğunlaşmamız gerektiğini farkettilik.

Teşbih sanatını, *kendine benzetilen* unsura göre incelemeyi uygun gördük. Çünkü bize şairin muhayyilesinden geçirdiklerini en iyi kendine benzetilen verebilirdi. Kendine benzetilen unsur, şairin duygu ve düşünce dünyasını, daha dikkat çekici bir biçimde gözler önüne sermekteydi. İstiare için de aynı yolu seçtik. Ancak İstiarenin *açık* ve *kapalı* oluşuna göre yer almayan unsuru parantez içinde ve italik olarak gösterdik.

Necip Fazıl Kısakürek’in şiirlerinde asıl nüshaya ulaşma güçlüğü dolayısıyla, biz Çile’de yer alan bütün şiirleri ve tarafımızdan yapılan açıklamaları T.D.K’nun 1996’da yayınladığı imlâ kılavuzuna göre tashih ettik.

Teşbih ve İstiare dışındaki diğer sanatları da bu sanatlarla ilgili kısa bir açıklama ve bir örnekle inceledikten sonra tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıraladık.

Bu tezin hazırlanması sırasında maddî ve manevî yardımlarını esirgemedi, çalışmamın her safhasında bana yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Necat BİRİNCİ’ye teşekkürlerimi sunarım.

2- Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, 23. Basım, İstanbul 1994

GİRİŞ

Sanatkâr, eserini meydana getirirken çeşitli malzemeler kullanır. Edebiyat, malzemesi dile dayanan bir sanattır. Bir edebî eserin meydana getirilebilmesi için dilin çok iyi kullanılması gerekir. Edebiyatçı kullandığı dili bir kuyumcu titizliği ile işler ve ona şekil verir. Söz konusu eser şiir olduğunda, bu titizlik kendini daha fazla hissettirir.

Her sanatkârın kendine has bir üslûbu vardır. Recaizâde Ekrem'in Bufon'dan tercüme ettiği şekliyle "Üslûb-ı beyan, aynıyla insan" sözü bunu doğrular niteliktedir. Kelimeler tek başlarına birer yığındır. Şair bu yığından seçmeler yaparak eserini meydana getirir. Ancak seçme de yetmeyecektir. Sanatkâr seçtiği bu kelimeleri kendi duygu, düşünce, his ve hayallerini ifade edebileceği güzellik ve incelikle yan yana dizecektir.

Şairler düşünce dünyalarında meydana gelen belirişleri ifade ederken, çeşitli yollara başvururlar. Bunu ifadeyi güçlendirmek ve manayı genişletmek amacıyla yaparlar. Şairin müracaat edeceği yolların başında edebî sanatlar gelir.

Edebî sanatlar dilin imkânlarını zorlayarak değil, ifadenin tabii seyri içerisinde kendiliğinden varılmış bir anlatım içinde yer alırsa güzeldir.

Şairlerin kullandıkları edebî sanatları incelemek, onun idrak gücünü, yönelişlerini, ifade etmek istediği duygu ve düşünceyi bize vermekle kalmaz, ifadedeki giriftliği çözmemize de yardımcı olur. Bu husus gözönünde bulundurularak, edebî eserlerin, edebî sanatlar açısından incelenmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Sanatkârın ifade gücü, dili kullanımdaki becerisi, duyguların yoğunluğu ve varsa gizlenmiş manalar bu yolla ortaya çıkarılmış olacaktır. Ayrıca

edebî sanatlar, sanatkârın üslûbunu da ortaya koymak bakımından önemlidir.

Edebî eserlerde ve özellikle şiirde en çok kullanılan edebî sanat benzetmedir. Esasen günlük dilde de, canlı bir hâlde yaşayan pek çok benzetme vardır. Bunları zaman zaman ifademiz içinde farkında olmadan kullanırız. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi bu benzetmeler konuşmanın tabîi seyri içerisinde kendiliğinden ortaya çıkar. Bu benzetmeler içinde zamanla deyimleşenler de vardır: "*Deve gibi kinci*" gibi.

Sanatkâr, sanatkârane bir üslûp seçme yoluna girince günlük dilde kullanılan benzetmelere itibar etmez. Şair yeni bir söyleyiş, yeni bir buluşla kendini göstermek ister. Edebî sanatlar bir şairin söyleyişteki kudretini ortaya koyar. Onun için sanatkâr, sanatlı söyleyişlerinde titiz davranır. Bu titizlik sadece benzetmede değil bütün söz mana sanatlarında kendini gösterir.

Her sanatkâr edebî sanatları bilinçsiz de olsa kullanır. Edebî sanatlar şiirlerin bir nevi şifresi durumundadır.

Şifrenin çözülmesiyle şiire yüklenen mana daha iyi anlaşılacaktır. Bu bakımdan şiirde yer alan edebî sanatların ortaya çıkartılması gerektiği kanaatindeyiz.

Bu sahada yapılacak her yeni çalışma, her yeni adım, hem edebî sanatların anlaşılmasını kolaylaştıracak hem de şiirlerin duygu ve düşünce dünyasına nüfuz etmemizi sağlayacaktır. Ayrıca edebî sanatlar üzerinde yapılacak çalışmaların Türkçe'nin edebî bir dil olarak gücünü ortaya koyacağı gibi dilimizde retorik alanının kurulma ve gelişimine de hizmet edeceği inancını taşımaktayız.

TEŞBİH

Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki varlıktan zayıfı kuvvetliye benzetme sanatına “teşbih” denir.

Teşbih heyecana bağlı bir sanattır. Sanatkâr kendisini etkileyen bir olay veya varlık karşısında heyecanlanır, bu heyecanı daha kuvvetli ve tesirli anlatabilmek için benzetmeler yapma yoluna gider. İşte bu rûhî faaliyet sonucu teşbih sanatı meydana gelir.

Teşbih ayrıca mana sanatları arasında sayılır. Çünkü kelimenin manaları önemlidir. Bu sanat, kelimelerin gerçek manalarıyla yapıldığı halde, mecaz sanatları grubuna girer. Kelimeler gerçek anlamlarında kullanıldıkları halde, meydana getirdikleri anlam bütünlüğü mecâzî bir hüviyet kazanır.

Teşbih sanatında “teşbihin erkânı” şeklinde de isimlendirilen dört öge bulunur. Bu dört öge; benzeyen (müşebbeh), kendisine benzetilen (müşebbehün bih), benzetme yönü (vech-i şebah) ve benzetme edatı (edat-ı teşbih) şeklinde sıralanabilir.

Benzeyen, birbirine benzeyen unsurlardan güçsüz olanıdır. Kendisine benzetilen, benzetme unsurlarından daha güçlü ve üstün olanıdır.

Benzetme yönü, benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ortak noktadır.

Benzetme edatı, benzeyen ve kendisine benzetilen arasında benzetme ilgisi kuran kelime ya da ektir.

Teşbih sanatı sıraladığımız bu dört ögenin kullanımına göre de çeşitlere ayrılır.

a- Mufasssal Teşbih : Bütün öğeleri bulunan teşbihtir.

Örnek : Ellerim bir kanat gibi titrekti,
Tutmasam, gözümden yaş inecekti;

Rüya, Çile, s. 297

Benzeyen : eller

Kendisine benzetilen : kanat

Benzetme yönü : titrek (lik)

Benzetme edatı : gibi

b- Mücmel Teşbih : Benzetme yönü söylenmeden yapılan teşbihtir.

Örnek : Ortalık mahşer gibi;
Kim buranın sahibi,
Kimlerin düğünü var?

İhtilâl, Çile, s. 419

Benzeyen : ortalık

Kendisine benzetilen : mahşer

Benzetme eadatı : gibi

c- Mükked Teşbih : Dört öğeden sadece benzetme edatı bulunmayan teşbihtir.

Örnek : Benim bu sahipsizler yurdunda halim ne mi?..
İn cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi...

Hâlim, Çile, s. 440

Benzeyen : hâlim

Kendisine benzetilen : gemi

Benzetme yönü : ummanda düdük çal-ma

d- Belîğ Teşbih : Sadece benzeyen ve kendisine benzetilen unsurlarıyla yapılan bir teşbihtir.

Örnek : Halim, açık denizde düdük çalan bir gemi,
Kim duyar, ötelerden haber veren bestemi?...

Beste, Çile, s. 367

Benzeyen : hal

Kendisine benzetilen : açık denizlerde düdük çalan bir gemi

Teşbih, esas öğeler olarak bilinen benzeyen ve kendisine benzetilen çeşitli kullanılışları ile ilgili olarak da çeşitlere ayrılır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

a- Teselsûlî Teşbih : (Teşbih-i Cem / Toplu Benzetme)

Benzeyenin bir yönü için birden fazla kendisine benzetilen bulunarak yapılan benzetmedir.

Teşbih sanatında, benzetilen unsurunun çeşitliliği sanatın başarısını artırır ve şairin iç dünyasındaki zenginliği ortaya koyar.

Necip Fazıl Kısakürek'in teşbih sanatını incelerken "benzetilen" unsuru esas aldığımızı söylemiştik. Bununla ilgili olarak benzetilen unsurun çeşitlilik kazandığı, benzeyenin ise tek olduğu teselsûlî teşbih çeşidi içinde Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde rastladığımız tüm örnekleri burada sıralamayı uygun görüyoruz. Böylece teselsûlî teşbihin ifadeye verdiği kuvveti ve anlam bütünlüğünü bozmamış olacağımızı düşünüyoruz.

Yaptığımız incelemede Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde teselsûlî teşbih sanatı örneklerini şöyle sıralanabilir:

Kesilmiş bir kamış, ormanlıklardan,

İnsan...Rüzgârlara bağlı bir düdük

Ölmek, Çile, s. 115

İnsan; ormanlıklardan kesilmiş bir kamış ve rüzgâra bağlı bir düdüğe benzetiliyor.

Lodos rüzgâridir bu, tımarhane kafesi;

Günahkâr ölülerin, kezzap yüklü nefesi...

Lodos, Çile, s. 313

Lodos rüzgârı; tımarhane kafesi ve kezzap yüklü nefese benzetiliyor.

Hiç kalmadı saran; ne var insanda?
 Ben duvarda ezik bir böcek miyim?
 Yoksa, pırıl pırıl, tek damla kanda,
 Kâinatı süzen bir mercek miyim?

Mercek, Çile, s. 274

Ben (şair); kendisini önce böceğe sonra da merceğe benzetilmiştir.

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
 Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
 Kaldırımlar, duyulur, ses kesilince sesi;
 Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Kaldırımlar; çilekeş yalnızların annesine, içinde yaşamış bir insana ve içinde kıvrılan bir lisana benzetiliyor.

Zaman bir işvebaz, kaçak hayalet;
 Eskiyeenin kement astar boynuna,
 Ne pişmanlık tanır, ne af, ne mühlet;
 Ancak fatihinin girer koynuna.
 Niyeti gizli fettan
 Köle biçimli sultan...

Saat, Çile, s. 275

Zaman; bir işvebaza , kaçak hayalete ve köle biçimli sultana benzetiliyor.

Bu yağmur, kanımı boğan bir iplik,
 Tenimde acısız yatan bir bıçak,
 Bu yağmur, yerde taş ve bende kemik,
 Dayandıkça çisil çisil yağacak.

Bu yağmur, Çile, s. 298

Yağmur; ipliğe, bıçağa, taş ve kemiğe benzetilmiştir.

Deryada sonsuzluğu fikretmeye ne hacet!
 Al sana, derya gibi sonsuz Karacaahmet!
 Göbeğinde yalancı şehrin, sahici belde;

Karacaahmet, Çile, s. 168

Karacaahmet önce deryaya, sonra da yalancı şehrin göbeğinde sahici beldeye benzetiliyor.

Su kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı;
 Akmayan kokar diye esrarlı bir mırıltı.

Su-4-, Çile, s. 189

Su; kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı ve esrarlı bir mırıltıya benzetiliyor.

Evim, evim, vah evim, gönül bucağı evim!
 Tadım, rengim, ışığım, anne kucağı evim!

Evim, Çile, s. 331

Şair evini önce gönül bucağına daha sonra da anne kucağına benzetiyor.

Bu dünya bir tamamdanda eksiklikler âlemi;

Kopuşlar, ayrılıklar, kesiklikler âlemi...

Bu Dünya, Çile, s. 372

Dünya; eksiklikler âlemine, kopuşlar (âlemi)ne, ayrılıklar (âlemi)ne ve kesiklikler âlemine benzetiliyor.

Zaman, sudan çıkarıp suya daldıran dolap;

Bir varlık, bir yokluk; her hasta bir inkılâp...

Zaman, Çile, s. 354

Zaman; sudan çıkarıp suya daldıran dolaba, bir varlığa, bir yokluğa ve inkılâba benzetiliyor.

Kimbilir, belki de evlerin cinleridir;

Bacalar...

Ruhların mehtaba daldığı taraçalar

Bacalar...

Azap kulesi cüceleşmiş devlerin

Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Bacalar; evlerin cinlerine, ruhların mehtaba daldığı taraçalara ve cüceleşmiş devlerin azap kulelerine benzetiliyor.

Ne derlerse desinler,

Yakın dostlarım cinler...

Havanın ve alevin

Kemiksiz çocukları;
 Yüz bir odalı evin
 Haşmetli konukları,
 Rüzgârdan topukları
 Yakın dostlarım cinler...

Kum gibi kalabalık,
 Bin şekil ve bin talık;
 Suda bir gümüş balık
 Postacı güvercinler,
 Zümrüt yüklü hacinler,
 Yakın dostlarım cinler...

Cinler, Çile, s. 208

Cinler; havanın ve alevin kemiksiz çocuklarına, yüz bir odalı evin haşmetli konuklarına, bin şekil ve kılığa, suda bir gümüş balığa, postacı güvercinlere ve zümrüt yüklü hacinlere benzetiliyor.

Namaz sancıma ilaç, yanık yerime merhem;
 Onsuz, ebedî hayat benim olsa istemem!

Namaz, Çile, s. 458

Namaz önce ilaca sonra da merheme benzetiliyor.

Hasta olsam, ilacım, çorbam, sütüm, o kitap...
 Suda mantarım, gökte; paraşütüm o kitap...

O Kitap, Çile, s. 362

O kitap (Kur'an-ı Kerim); ilâca, çorbaya, süte, mantara ve paraşüte benzetiliyor.

Kalıp değil bir fikir...

Elmas sorguçlu fakir;

Açıkta sırrı bakir;

Kadın...

Çölde kaçan bir serap;

Yönü kementli mihrap...

Madeni som ıstırap;

Kadın...

Dipsiz hasrete tuzak;

En yakinken en uzak...

Tadı zehrinde erzak;

Kadın...

Bir işaret bir misal;

Ayrılık remzi visal...

Allah'a yol bir timsal

Kadın...

Kadın, Çile, s. 202

Kadın birinci dörtlükte elmas sorguçlu fakire, ikinci dörtlükte çölde kaçan bir seraba, üçüncü dörtlükte yönü kementli mihraba, dördüncü dörtlükte ise dipsiz hasrete tuzak ve tadı zehrinde erzaka benzetiliyor.

Yokluk, o donduran buz, o söndüren karanlık;

Büsbütün bilgisizlik ve tam unutkanlık...

Yokluk, Çile, s. 136

Yokluk; donduran buza, söndüren karanlığa, bilgisizliğe ve unutkanlığa benzetiliyor.

Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;

Onu madenî gökte altınlar gibi sarfet!

Su-8, Çile, s. 193

Su; dua, yakarış, ayna, berraklı, saffet ve altına benzetiliyor.

İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Fırın; ateşi yakan ateş, alev deryası ve çiçek bahçesine benzetiliyor.

Bu dünya bir kuyu, havasız çömlek;

Daralıyorum!

Aralık Kapı, Çile, s. 131

Dünya önce kuyuya daha sonra da havasız çömleğe benzetiliyor.

Bir musiki orada zaman ve mekân...

Yıldız dolu feza küçük camekân...

İmkân atomunu çatlatan imkân...

Bir hiç ki, içinde heplerin hepsi.

Mezar, Çile, s. 128

Mezar; yıldız dolu fezaya, küçük camekâna ve bir hiçe benzetiliyor.

b- Tesviyeli Teşbih : Teselsûlî teşbihin tersidir. Bu teşbih türünde benzeyen birden fazladır. Kendisine benzetilen ise bir tanedir.

Örnek : Eti zehir, yağı zehir, balı zehir dünyada,
Bütün fânî lezzetlere darılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Benzeyen : et, yağ, bal

Kendisine Benzetilen : zehir

Örnek : Ses demir, su demir ve ekmek demir...
İstersen demirde muhali kemir,
Ne gelir ki elden, kader bu, emir...

Zindandan Mehmet'e Mektup, Çile, s. 422

Benzeyen : ses, su, ekmek

Kendisine Benzetilen : demir

c- Mefrûk Teşbih : Yine birden fazla benzeyen ve kendisine bezetilen vardır. Bir benzeyenle kendisine benzetilen önce söylenir, daha sonra bir benzeyenle kendisine benzetilen söylenir.

Örnek : Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi;
Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...

Aşk, Çile, s. 51

Benzeyen : aşk, ateş

Kendisine Benzetilen : ateş, gül bahçesi

d- Maklûb Teşbih : Bu teşbih türü de kendisine benzetilen şeklinde kullanılması âdet olmuş kavramların, benzeyen olarak kullanılması sonucunda meydana gelir.

Örnek : Güneş, batan bir bayrak,
Şu kıpkızıl ufka bak,
Ana baba günü var!...

İhtilâl, Çile, s. 419

Benzeyen : güneş

Kendisine Benzetilen : batan bir bayrak

Yaptığımız bu açıklama ve Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde tespit edebildiğimiz kadarıyla verdiğimiz örneklerle teşbihin çeşitleri konusuna kısaca temas etmiş olduk.

Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde bir takım gruplamalar yaptık. Teşbih sanatının yoğunluğuna göre sıraladığımız bu gruplar içinde aynı zamanda benzeyen unsurları ortak olan teşbihlerin de arka arkaya gelmesine özen gösterdik.

Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde teşbih sanatı grupları sayılarıyla birlikte şöyle sıralanmıştır:

TEŞBİH GRUPLARI

I- TABİAT UNSURLARI : 47

- A- Çiçek ve Çiçeklere İlgili Unsurlar (4)
- B- Su ve Su İle İlgili Unsurlar (11)
- C- Işıklı Unsurlar (11)
- D- Tabiat Olayları (4)
- E- Zaman (2)
- F- Nebat ve Nebatla İlgil Unsurlar (6)
- G- Yeryüzü Şekilleri (8)
- H- Gökyüzüne Ait Unsurlar (1)

II- EŞYA : 58

- A- Süs Eşyaları, Değerli Taş ve Madenler (12)
- B- Madenler (3)
- C- İç Mekâna Ait Eşyalar (15)
- D- Güzel Sanatlarla İlgili Olanlar (13)
- E- Silahla İlgili Olanlar (1)
- F- Işık Veren Eşyalar (4)
- G- Diğer Eşyalar (5)
- H- Denizle İlgili Olanlar (2)
- I- Kesici Olanlar (3)

III-MÜCERRET UNSURLAR : 76

A- Dinî Kavramlar (9)

B- His ve Hayal İle İlgili Kavramlar (10)

C- Durum ifade Eden Kavramlar (6)

D- Zehir (3)

E- Masal Unsurları (6)

F- Diğer Kavramlar (38)

G- Hastalık İsimleri (1)

IV-İNSAN VE İNSANA AİT UNSURLAR : 40

A- İnsana Ait Durumlar ve Özellikler (11)

B- İnsana Ait Uzuvar (8)

C- Ünvan ve Meslek İsimleri (5)

D- Yakınlık İfade Eden Kavramlar (6)

E- Giysiler (4)

F- Yiyecekler (6)

V- HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR : 22

A- Kuş (3)

B- Diğer Hayvanlar (2)

C- Yırtıcı Hayvanlar (3)

D- Evcil Hayvanlar (2)

E- Hayvanlara Ait Uzuvar (4)

F- Böcekler (1)

G- Hayvanlarla İlgili Diğer Durumlar (1)

VI-MEKÂN VE MEKÂNA AİT UNSURLAR : 6

A- Dış Mekân (4)

B- İç Mekân (1)

C- Askerî Mekân(1)

VII- KOZMİK UNSURLAR : 3

A- Güneş (3)

VIII- KÜLTÜRLE İLGİLİ OLANLAR : 1

A- Dil ve Edebiyatla İlgili Olanlar (1)

IX-SES VE MUSİKİ İLE İLGİLİ UNSURLAR : 1

Sayılarını da vermek kaydıyla ana başlıkları ile sıraladığımız bu gruplar yine kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır. Bu alt başlıklar içinde beyitler ve bu beyitlerin hemen altında önce benzeyen daha sonra benzetilen unsur verilmiştir.

Yaptığımız bu sıralamayı gösteren şemadan sonra beyitlerle tamamlanan teşbih konusu, yine bu sanatla ilgili olarak verdiğimiz bir liste ile sona ermektedir.

Bu açıklamadan sonra Necip Fazıl Kısakürek'te teşbih sanatını şu şekilde inceleyebiliriz.

I- TABİAT UNSURLARI

A- ÇİÇEK VE ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Gül ve Gül Bahçesi

b- Çiçek Bahçesi

c- Çiçek

d- Sümbül

B- SU VE SU İLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Su

b- Sel

c- Çeşme

d- Deniz

d₁- Dalga

C- IŞIKLI UNSURLAR

a- Ateş

a₁- Alev Deryasıa₂- Kızılılık

b- Şimşekten İz

c- Fosfor

c₁- Fosfor İz

d- Nur

D- TABİAT OLAYLARI

a- Rüzgâr

b- Gölge

b₁- Gölgeler Ülkesi

c- Buz

E- ZAMAN

a- Ay

b- Gün

F- NEBAT VE NEBATLA İLGİLİ UNSURLAR

a- Kamış

b- Orman

c- Yaprak

d- Dal

e- Ağaç

f- Ot

G- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

a- Kuyu

b- Çöl

c- Kovuk

d- Kaya

e- Kum

f- Tarla

g- Taş

H- GÖKYÜZÜNE AİT UNSURLAR

a- Feza

A- ÇİÇEK VE ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Gül ve Gül Bahçesi

1. Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi;
Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...

Aşk, Çile, s. 51

(ateş + gül bahçesi)

b- Çiçek Bahçesi

1. İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,
O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

(fırın + çiçek bahçesi)

c- Çiçek

1. Kalbim bir çiçektir, gündüzler ölgün;
Gelin, gelin, onu açın geceler.

Geceye şiir, Çile, s. 223

(kalp + çiçek)

d- Sümbül

1. Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul,
İstanbul...

Canım İstanbul, Çile, s. 166

(İstanbul'un gecesi + sümbül)

B- SU VE SU İLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Su

1. İnsan bu , su misali, kıvrım kıvrım akar ya;
Bir yanda akan benim öbür yanda Sakarya

Sakarya Türküsü, Çile, s. 398

(İnsan +su)

2. İnsan üç beş damla kan, ırmak üç beş damla su;

Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusı.

Sakarya Türküsü, Çile, s.399

(Irmak + üç beş damla su)

3. Uyu da gündüzler su gibi dinsin.

Menekşe gözlerine kirpiklerin insin.

Ninni, Çile, s. 329

(gündüzler + su)

4. Kömür tozundan ince.

Su gibi şeffaf gece,

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 937

(gece + su)

5. Bir bardak su gibi çalkalandı dünya;

Söndü istikamet, yıkıldı boşluk.

Çile, Çile, s. 17

(dünya + bir bardak su)

b- Sel

1. Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;

İki yanımdan aksın, bir sel gibi fenerler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(fener + su)

2. Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Zaman, onun kement attığı selmiş...

Bizim Yunus, Çile, s. 382

(zaman + sel)

c- Çeşme

1. Uyku, katillerin bile çeşmesi;

Yorgan, Allahsıza kadar sığınak.

Çile, Çile, s. 18

(uyku + çeşme)

2. Yalnızlar!.. O havuzun çevresinde birleşme...

Susuzlar!... O havuzda suyu kesilmez çeşme!...

Kevser, Çile, s. 461

(susuzlar + çeşme)

d- Deniz

1. Yıkıldı bendim

Ben ki, denizdim

O'na, Çile, s. 380

(ben (şair) + deniz)

d1- Dalga

1. Boş laf, hep dalga dalga;

Uçsuz bucaksız umman.

Aman, Çile, s. 427

(boş laf + dalga)

C- IŞIKLI UNSURLAR

a- Ateş

1. Sarıp vücudunu belirsiz kollar,

Enseni yakacak ateş nefesim.

Bekleyen, Çile, s. 197

(nefes + ateş)

2. Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi;

Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...

Aşk, Çile, s. 51

(aşk + ateş)

3. İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

(fırın + ateş)

4. O gün bir kanlı şafak, gökten üflenene ateş;

Birden,dağın sırtından atlılar belirecek.

Müjde, Çile, s. 401

(şafak + ateş)

a1- Alev Deryası

1. İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

(fırın + alev deryası)

a2- Kızılık

1. Göz kapaklarımda gün, kapkara bir kızılık;

Kulağımda tarihin çıkırık sesi, bin yıllık.

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 271

(gün + kapkara bir kızılık)

b- Şimşekten İz

1. Zamanın ardında kalan cenaze.

Hakikat göklerde şimşekten bir iz.

Yeni, Çile, s. 342

(hakikat + şimşekten bir iz)

c- Fosfor

1. Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi

Uzun saçları gümüş, şeffaf tenleri fosfor.

Dalgalar, Çile, s. 181

(dalgalar + fosfor)

c1- Fosfor İz

1. Gittikçe boşluklara düşmekteyiz enginde;

Arkadaki sahilse, fosfor bir iz halinde,

Açıklarda, Çile, s. 213

(sahil + fosfor bir iz)

d- Nur

1. Şemdinli dağlarının içtim nur çeşmesinden;

Kurtuldum akreplerin ruhumu deşmesinden...

Seyyid Tâhâ'yı Ziyaret, Çile, s. 391

(çeşme + nur)

2. Benim nur mayama pislik atanlar,

Şeytan, senin büyük elçinden gelir!

Ve Gelir, Çile, s. 409

(maya + nur)

D- TABİAT OLAYLARI

a- Rüzgâr

1. Hasret bir rüzgâr kapı kapı aralar geçer

Gördüğüm her güzel şey, beni yaralar geçer...

Geçer, Çile, s. 244

(hasret + rüzgâr)

b- Gölge

1. Hey gidi gölgeler ülkesi dünya!

Bir görünmez şeyin gölgesi dünya!

Dövün, Çile, s. 117

(dünya + gölge)

b1- Gölgeler Ülkesi

1. Hey gidi gölgeler ülkesi dünya!

Bir görünmez şeyin gölgesi dünya!

Dövün, Çile, s. 117

(dünya + gölgeler ülkesi)

c- Buz

1. Yokluk o donduran buz, o söndüren karanlık;

Büsbütün bilgisizlik ve tam bir unutkanlık...

Yokluk, Çile, s.136

(yokluk + buz)

E- ZAMAN

a- Ay

1. Çayçı, getir ilaç kokulu çaydan!

Dakika düşelim, senelik paydan!

Zindanda dakika farksızdır aydan.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

(dakika + ay)

b- Gün

1. Manzarası yurdumun,

Tufan gününden yaman

Aman, Çile, s. 426

(manzara + tufan günü)

F- NEBAT VE NEBATLA İLGİLİ UNSURLAR

a- Kamış

1. Kesilmiş bir kamış, ormanlıklardan,

İnsan...Rüzgârlara bağlı bir düdük.

Ölmek, Çile, s.115

(İnsan + ormanlıklardan kesilmiş bir kamış)

b- Orman

1. Titrek mumlar yanınca, bu bir asırlık ağaç

Mehtapta orman gibi gizli yollarla doldu.

Tavan, Çile, s. 324

(ağaç + orman)

2. Orman keleş, nebat kel;

Nebat adamlar orman.

Tavan, Çile, s. 427

(nebat adamlar + orman)

c- Yaprak

1. Başım günden güne kayıtsız bana.

Dalında bir yaprak gibi dönüyor,

Acı rüzgârların çektiği yana..

Yolculuk, Çile, s. 226

(baş (kafa) + dalında bir yaprak)

d- Dal

1. Elinden, dal gibi düşerken ümit,

Ne bir hasret dinle ne bir âh işit;

Gel, Çile, s. 199

(ümit + dal)

e- Ağaç

1. Eski çınar şimdi Noel ağacı;

Dallarda iğreti yaprak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

(eski çınar + noel ağacı)

f- Ot

1. Gitti su yolunu bilenler kıvrım kıvrım bilenler,

Bir ot yığını kaldı; kökünden kesilenler...

Gitti, Çile, s. 442

(kökünden kesilenler + ot yığını)

G- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

a- Kuyu

1. Bu dünya bir kuyu,havasız çömlek;

Daralıyorum!

Aralık Kapı, Çile, s. 1312

(dünya + kuyu)

2. Gözlerim bir kuyu, dilim kördüğüm,

Bir görünmez âlem olsa gördüğüm;

Geceye Şiir-3-, Çile, s.225

(gözler + kuyu)

b- Çöl

1. Ömür bir kurak çöl,

Onu tek bir güne böl;

Yıldızlı Bir Gecede, Çile, s. 184

(Ömür + bir kurak çöl)

c- Kovuk

1. Ölümü sığdıramaz,

Akıl daracık kovuk.

Tablo, Çile, s. 129

(akıl + kovuk)

d- Kaya

1. Farkı yok, mantarlaşmış bir kayadan, derimin;

Yüzümde çizgi çizgi, imzası kaderimin...

İmza, Çile, s. 333

(Deri + mantarlaşmış bir kaya)

e- Kum

1. Kum gibi kalabalık,

Bin şekil ve bin kılık;

Cinler, Çile, s. 208

(cinler + kum)

f- Tarla

1. Yıldızlar avuçta, gök parçalanmış.

Gözyaşı bir tarla, hep yoncalanmış...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

(gözyaşı + tarla)

g- Taş

1. Somunları taş olsun,

Zehir de katıkları!

Kâbus, Çile, s. 431

(somun (ekmek) + taş)

H- GÖKYÜZÜNE AİT UNSURLAR

a- Feza

1. Bir musiki orada zaman ve mekân

Yıldız dolu feza küçük camekân...

Mezar, Çile, s. 128

(mezar + yıldız dolu feza)

II- EŞYA

A- SÜS EŞYALARI, DEĞERLİ TAŞ VE MADENLER

1. SÜS EŞYALARI

a- Kumaşlar

a₁- Tül

a₂- Tülbent

b- Bayrak

c- Muşamba

d- Yumak

e- Yıldız

2. DEĞERLİ TAŞ VE MADENLER

a- Altın

b- İnci

c- Gümüş

d- Pirlanta

e- Mercan

B- MADENLER

a- Demir

a₁- Kelepçe

b- Örs

C- İÇ MEKÂNA AİT EŞYALAR

a- Kafes

b- Yorgan

c- Kâse

d- Çuval

e- Yastık

f- Çark

g- Kepçe

h- Kazan

ı- Yastık

j- Camekân

k- Mangal

l- Saat

m- Ayna

D- GÜZEL SANATLARLA İLGİLİ OLANLAR

a- Heykel

b- Mimarî İle İlgili Olanlar

b₁- Kemer

b₂- Duvar

b₃- Eser

b₄- Mermer

b₅- Kule

b₆- Merdiven

c- Müzikle İlgili Olanlar

c1- Kamış

c2- Dūdük

c3- Keman

c4- Musiki

E- SİLAHLARLA İLGİLİ OLANLAR

a- Kılıç

F- IŞIK VEREN EŞYALAR

a- Fener

b- Mum

G- DİĞER EŞYALAR

a- Zıp zıp

b- Harita

c- Put

d- Tabut

H- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

a- Gemi

I- KESİCİ EŞYALAR

a- Bıçak

b- Makas

A- SÜS EŞYALARI, DEĞERLİ TAŞ VE MADENLER

1. SÜS EŞYALARI

a- Kumaşlar

a₁- Tül

1. Bana tül gibi ince

Bir hülya verir mangal

Mangal, Çile, s. 325

(hülya + tül)

a₂- Tülbent

1. Sonsuzluk elinde, bir mavi tülbent,

Ok çekti yukarıdan, üstüme avcı

Çile, Çile, s. 16

(Sonsuzluk + mavi tülbent)

b- Bayrak

1. Aynası ufkumun, ateşten bayrak!

Babamın külleri, sen, kara toprak!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

(ufkun aynası + ateşten bayrak)

2. Güneş, batan bir bayrak,

Şu kıpkızıl ufka bak,

İhtilal, Çile, s. 419

(güneş + bayrak)

c- Muşamba

1. Bütün manzara, uçsuz bir dekor muşambası;

Kurtuluş günü, çıkmaz ayın son çarşambası...

Manzara, Çile, s. 435

(manzara + uçsuz bir dekor muşamba)

d- Yumak

1. Ufuk bir tilkidir, kaçak ve kurnaz;

Yollar bir yumaktır, uzun, dolaşık.

Çile, Çile, s. 19

(yollar + yumak)

e- Yıldız

1. Yalnızız, beşikten, tut, tabuta kadar yalnız;

Ülfet, kara yalnızlık madeninde bir yıldız...

Yalnız, Çile, s. 250

(Ülfet + kara yalnızlık madeninde bir yıldız)

2. DEĞERLİ TAŞ VE MADENLER

a- Altın

1. Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;

Onu madenî gökte altınlar gibi sarfet!

Su-8-, Çile, s. 193

(Su + altın)

2. Yürü altın nesli, o tunç Oğuzun!

Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

(nesil + altın)

b- İnci

1. Mercan mercan, uçuk dudağında kan,

İnci inci, soluk şakağında ter.

Mansur, Çile, s. 387

(ter + inci)

c- Gümüş

1. Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,

Uzun saçları gümüş, şeffaf tenleri fosfor.

Dalgalar, Çile, s. 181

(dalgaların uzun saçları + gümüş)

d- Pırlanta

1. Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma bir at;

Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

(kubbe + pırlanta)

e- Mercan

1. Mercan mercan, uçuk dudağında kan,

İnci inci, soluk şakağında ter.

Mansur, Çile, s. 387

(kan + mercan)

B- MADENLER

a-Demir

1. Ses demir, su demir ve ekmek demir...

İstersen demirde muhali kemir,

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

(ses, su, ekmek + demir)

a1- Kelepçe

1. Deliler köyünden bir menzil aşkın

Her fikir içimde bir çift kelepçe.

Çile, Çile, s. 17

(fikir + kelepçe)

b- Örs

1. Örse benzer kellemdе,

Belâların çekici.

Belâ, Çile, s. 294

(kelle + örs)

C- İÇ MEKÂNA AİT EŞYALAR

a- Kafes

1. Gel dünya, mundar kafes!

Gel, gırtlakta son nefes!

O'nun Ümmetinden OII, Çile, s. 397

(dünya + mundar kafes)

2. Lodos rüzgârıdır bu tımarhane kafesi;

Günahkâr ölülerin, kezzap yüklü nefesi...

Lodos, Çile, s. 313

(Lodos (rüzgârı) + tımarhane kafesi)

b- Yorgan

1. Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!

Islak bir yorgan gibi, sınıksız bürüneyim;

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 156

(kaldırımlar + yorgan)

2. Anne girdin düşüme!

Yorganım olsun duan,

Mezarında üşüme!

Anneme, Çile, s. 321

(dua + yorgan)

c- Kâse

1. Nasıl alsın deryayı;

Kafa bir küçük kâse...

Ukde, Çile, s. 254

(kafa + küçük bir kâse)

d- Çuval

1. Bulunmaz bir halden anlar bir ilim;

Akıl yırtık çuval, sökük dağarcık.

Dayan Kalbim, Çile, s. 292

(akıl + yırtık çuval)

e- Yastık

1. Zıpkın düşüncelerden kalbim iğne yastığı,
Çökecekmiş gibi yer, ayağımın bastığı...

Zıpkın, Çile, s. 314

(kalp + iğne yastığı)

f- Çark

1. Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı;
Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı...

Evim, Çile, s. 331

(asma saatti tık tık + zamanın hazin çarkı)

g- Kepçe

1. Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,
Benliğim bir kazan ve aklım kepçe,

Çile, Çile, s. 17

(akıl + kepçe)

h- Kazan

1. Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,
Benliğim bir kazan ve aklım kepçe,

Çile, Çile, s. 17

(benlik + kazan)

ı- Yastık

1. Tüy yastıklar gibi rahat taşımız,
Birleşsin bir lâhza orada başımız!

Ölümler, Çile, s. 123

(taş + tüy yastık)

j- Cemekân

1. Bir musiki orada zaman ve mekân...

Yıldız dolu feza küçük cemekân...

Mezar, Çile, s. 128

(feza + cemekân)

k- Mangal

1. Boğaz gümüş bir mangal kaynatır serinliği;

Çamlıca'da yerdedir göklerin derinliği.

Canım İstanbul, Çile, s. 165

(boğaz + mangal)

l- Saat

1. Hiç şaşmayan bir saat

Gibi işler tabiat.

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 175

(tabiat + saat)

m- Ayna

1. Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;

Onu madenî gökte altınlar gibi sarfet!

Su-8-, Çile, s. 193

(su + ayna)

D- GÜZEL SANATLARLA İLGİLİ OLANLAR

a- Heykel

1. Allah diyor ki: "Geçti gazabımı rahmetim!"

Bir merhamet heykeli mahzun bakışlı yetim...

Çocuk, Çile, s. 72

(mahzun bakışlı yetim + merhamet heykeli)

2. Ölçüden, ahenkten daha güzeller,

Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(gidenler (tasavvuf ehli) + nurdan heykeller)

3. Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Ufuk, önlerinde bayrak kulesi.

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(gidenler (tasavvuf ehli) + nurdan heykeller)

b- Mimarî ile İlgili Olanlar

b₁- Kemer

1. Tat, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;

Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(zafer tâkı + gölgeden taş kemerler)

b₂- Duvar

1. Dağlar hasret duvarı...

Dağıttılar duvarı,

Geliyorum, Çile, s. 133

(dağlar + hasret duvarı)

b₃- Eser

1. Gecekondu yapısı, bir üfürüklük eser...

Elbet beklenen rüzgâr bir gün Kibleden eser!

Eser, Çile, s. 449

(gecekondu yapısı + bir üfürüklük eser)

b4- Mermer

1. Mermer bir kabuğa girip, ördüğüm

Kapanırsam içimden gelen âhenge...

Geceye Siir-3-, Çile, s. 225

(kabuk + mermer)

b5- Kule

1. Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Ufuk, önlerinde bayrak kulesi.

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(ufuk + bayrak kulesi)

b6- Merdiven

1. Taş merdivenler gibi, aşınmış ayaklardan,

Secde yerine çarpa çarpa alnım aşısın!

O An, Çile, s. 25

(alın + taş merdiven)

c- Müzikle İlgili Olanlar

c1- Kamış

1. Ben gurbet rüzgârının üflediği kamışım...

Bir su başında mahzun, yapayalnız.

Kamış, Çile, s. 251

(ben (şair) + gurbet rüzgârının üflediği kamış)

c2- Düdük

1. Kesilmiş bir kamış, ormanlıklardan,

İnsan... Rüzgârlara bağlı bir düdük.

Ölmek, Çile, s. 115

(İnsan + rüzgârlara bağlı bir düdük)

c3- Keman

1. Hayvanlık orkestrası;

Eşek birinci keman.

Aman, Çile, s. 427

(eşek + keman)

c4- Musiki

1. Bir musiki orada zaman ve mekân...

Yıldız dolu feza küçük camekân...

Mezar, Çile, s. 128

(zaman ve mekân + musiki)

E- SİLAHLARLA İLGİLİ OLANLAR

a- Kılıç

1. Çok var ki, bu hınç bende fikirdir, fikirse hınç!

Genç adam, al silâhı; iman tıslımlı kılıç!

Muhasebe, Çile, s. 403

(İman + tıslımlı kılıç)

F- IŞIK VEREN EŞYALAR

a- Fener

1. Tarih kutuplara kaçmış bir fener,

Buz denizlerinde çakar başıboş.

Başıboş, Çile, s. 424

(tarih + fener)

2. Yalnızlık bir fenerse,

Ben de içindeki mum,

Yalnızlık, Çile, s. 229

(yalnızlık + fener)

3. Lisan çıldırıyor, dil nasıl döner?

Ondan son iz, uzak, uzak bir fener...

O Zeybek, Çile, s. 384

(son iz + fener)

b- Mum

1. Yalnızlık bir fenerse,

Ben de içindeki mum.

Yalnızlık, Çile, s. 229

(ben (şairin kendisi) + mum)

G- DİĞER EŞYALAR

a- Zıp zıp

1. Dışında bir dünya var, zıp zıp gibi küçülen,

İçimde homurtular, inanma diye gülen...

Muhasebe, Çile, s. 403

(dünya + zıp zıp)

2. Beyinler zıp zıp kadar,

Mideler koskocaman

Aman, Çile, s. 427

(beyinler + zıp zıp)

b- Harita

1. Ve ferman kumardaki dört kiralın buyruğu;

Başkentler haritası, yerde sarhoş kusmuğu!

Destan, Çile, s. 406

(sarhoş kusmuğu + başkentler haritası)

c- Put

1. Makine dimdik demirden put,

İnsanoğlu ruh lâçkasında

Son Sığınak, Çile, s. 429

(makine + demirden put)

d- Tabut

1. Sultan olmak istersen, tacı, sorgucu unut!

Zafer araban senin, gıcırtılı bir tabut!

Zafer Arabası, Çile, s. 142

(zafer arabası + gıcırtılı bir tabut)

H- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

a- Gemi

1. Benim bu sahipsizler yurdunda hâlim ne mi?

İn cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi...

Halim, Çile, s. 440

(hâlim(şairin durumu) + in cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi)

2. Hâlim açık denizlerde düdük çalan bir gemi;

Kim duyar, ötelerden haber veren bestemi?..

Beste, Çile, s. 367

(hâl (şairin durumu) + açık denizlerde düdük çalan bir gemi)

I- KESİCİ EŞYALAR

a- Bıçak

1. Bu yağmur, kanımı boğan bir iplik,

Tenimde acısız yatan bir bıçak,

Bu Yağmur, Çile, s. 298

(yağmur + bıçak)

2. Somurtuş ki bıçak, nâra ki tokat;

Zift dolu gözlerde karanlık kat kat...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

(somurtuş + bıçak)

b- Makas

1. Durun kalabalıklar bu cadde çıkmaz sokak!

Haykırsam kollarımı makas gibi açarak;

Destan, Çile, s. 404

(kollar + makas)

III- MÜCERRET UNSURLAR

A- DİNİ KAVRAMLAR

- a- Sırat
- b- İman
- c- Kutsal Kitap
- d- Ruh
- e- Dua
- f- Ulvî Mahkeme
- g- Mahşer
- h- Küfür
- j- Tesbih

B- HİS VE HAYÂL İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

- a- Müjde
- b- İhtilâç
- c- Unutkanlık
- d- Depreniş
- e- Hayâl
- f- Hatıra
- g- Hınç
- h- Fikir
- ı- İstirap
- j- Vesvese

C- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

- a- Sancı
- b- Tokat
- c- Öldürme
- d- Şehvet
- e- Zindan
- f- Belâ

D- ZEHİR

- a- İlâç
- b- Zehir
- c- Kezzap
- d- Zakkum

E- MASAL UNSURLARI

- a- Hayalet
- b- Deniz Kızı
- c- Cinler
- d- Herkül
- e- Dev
- f- Hacın

F- DİĞER KAVRAMLAR

- 1- Hevenk
- 2- İmza

- 3- Yazı
- 4- Seda
- 5- Varlık, Yokluk, İnkılâp
- 6- İffet, Taklit, Fuhuş
- 7- Nokta
- 8- Demet
- 9- Daire
- 10- Âlem
- 11- Serhat
- 12- Âşık
- 13- Gönül bucağı, Anne Kucağı
- 14- Süs Püs
- 15- Bilmece
- 16- Kabuk
- 17- Hareket, Zikir, Ahenk, Şırlıtı
- 18- Pusu
- 19- Belde
- 20- Bekleme
- 21- Kalıp
- 22- Bölge
- 23- Kıymık
- 24- Düğüm

25- Dekor

26- Riya

27- Boşluk

28- Kördüğüm

29- Anış

30- Yön

31- Benzerlik

32- Misal

33- Yük

34- Mihenk

35- Kavas

36- Ölüm Çanı

37- Silsile

G- HASTALIK İSİMLERİ

a- Çıban

A- DİNİ KAVRAMLAR

a- Sırat

1. Sabır, incecik sırat;
Murat içinde murat.

Sabır, Çile, s. 71

(sabır + incecik sırat)

b- İman

1. Yum gözünü, kalbine her ân yokluğu üfür
"Kendinden geçmek iman, kendinde olmak küfür."

İman, Çile, s. 347

(kendinden geçmek + iman)

c- Kutsal Kitap

1. Kutsal Kitaptır fuhuş;
Ahlak, okunmaz roman.

Aman, Çile, s. 428

(fuhuş + kutsal kitap)

d- Ruh

1. Su bir şekil üstü ruh, kalıplarda gizlenen;
Yerde kire battı mı, bulatla temizlenen...

Su-6-, Çile, s. 191

(su + ruh)

e- Dua

1. Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;
Onu madenî gökte altınlar gibi sarfet!

Su-8-, Çile, s. 193

(su + dua)

f- Ulvî Mahkeme

1. Ey dipsiz berraklık, ulvî mahkeme!

Acı, hapsettiğin sefil gölgeme!

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

(dipsiz berraklık + ulvî mahkeme)

g- Mahşer

1. Ortalık mahşer gibi,

Kim buranın sahibi,

Kimlerin düğünü var?

İhtilal, Çile, s. 419

(ortalık + mahşer)

h- Küfür

1. Yum gözünü, kalbine her an yokluğu üfür.

"Kendinden geçmek iman, kendinde olmak küfür."

İman, Çile, s. 347

(kendinde olmak + küfür)

j- Tesbih

1. Yıldızları tesbih tesbih çeker de,

Namazda arka saf hizasındalar.

O Erler ki, Çile, s. 388

(yıldız + tesbih)

B- HİS VE HAYAL İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

a- Müjde

1. Her defa haberi taze bir müjde

O var!

O Var, Çile, s. 32

(haber + müjde)

b- İhtilâç

1. Siyaset kavas, ilim köle, sanat ihtilâç.

Serbest, verem ve sıtma; mahpus gümrükte ilaç.

Destan, Çile, s. 407

(sanat + ihtilâç)

c- Unutkanlık

1. Yokluk o donduran buz, o söndüren karanlık;

Büsbütün bilgisizlik ve tam bir unutkanlık...

Yokluk, Çile, s. 136

(yokluk + unutkanlık)

d- Depreniş

1. Yeşil asmalarda depreniş, şehvet;

Karınca sarayı, kupkuru kelle...

Çile, Çile, s. 18

(şehvet + yeşil asmalarda depreniş)

e- Hayal

1. Ey gönül gidenlerden ümidini kes!

Kaçan bir hayale benziyor herkes

Yattığım Kaya, Çile, s. 330

(herkes + hayal)

f- Hatıra

1. Vatan bir hatıra, kadın bir misal;

Sen ulaşmaya bak, sonsuza, tezden!

Bayrak ve Sultan, Çile, s. 425

(vatan + hatıra)

g- Hınç

1. Çok var ki, bu hınç bende fikirdir, fikirse hınç!

Genç adam, al silahı, iman tılsımlı kılıç!

Muhasebe, Çile, s. 403

(fikir + hınç)

h- Hınç

1. Çok var ki, bu hınç bende fikirdir, fikirse hınç!

Genç adam, al silâhı; iman tılsımlı kılıç!

Muhasebe, Çile, s. 403

(hınç + fikir)

ı- İstirap

1. Yönü kementli mihrap...

Madeni som ıstırap;

Kadın...

Kadın, Çile, s. 202

(kadın + som ıstırap)

j- Vesvese

1. Rahatlık senin deden;

Benim annem vesvese.

Ukde, Çile, s. 255

(anne + vesvese)

C- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

a- Sancı

1. Rahminde cemiyetin, ben doğum sancısıyım!

Mukaddes emanetin dönmez davacısıyım!

Muhasebe, Çile, s. 403

(ben (şair) + doğum sancısı)

b- Tokat

1. Somurtuş ki bıçak, nara ki tokat;

Zift dolu gözlerde karanlık kat kat...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

(nara + tokat)

c- Öldürme

1. İnsandan murat onlar, ölümü öldürenler;

Ötemin ötesinde sonsuz hayat sürenler...

Onlar, Çile, s. 389

(onlar (tasavvuf ehli) + ölümü öldürenler)

d- Şehvet

1. İpten indirilir, yine uslanmam,

Belâ...Belâ bende yakıcı şehvet...

Yüzkarası, Çile, s. 258

(belâ + yakıcı şehvet)

e- Zindan

1. Çıkamam, aynalar, aynalar zindan.

Bakamam, aynada, aynada vicdan;

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

(aynalar + zindan)

f- Belâ

1. Koynumdan çıkamayan eş,

Suyum ekmeğim belâ...

Belâ, Çile, s. 294

(su ve ekmek + belâ)

D- ZEHİR

a- İlâç

1. Hasta olsam, ilâcım, çorbam, sütüm, o kitap...

Suda mantarım, gökte; paraşütüm o kitap...

O Kitap, Çile, s. 362

(O kitap (Kur'an-ı Kerim) + İlâç)

2. Çaycı getir, ilaç kokulu çaydan!

Dakika düşelim, senelik paydan!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

(çay + ilâç)

3. Namaz, sancıma ilâç, yanık yerine merhem;

Onsuz, ebedî hayat benim olsa istemem!

Namaz, Çile, s. 458

(namaz + ilâç, merhem)

b- Zehir

1. Eti zehir, yağı zehir, balı zehir dünyada,

Bütün fani lezzetlere darılmadan geçilmez

Geçilmez, Çile, s. 132

(et, yağ, bal + zehir)

c- Kezzap

1. Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap

Bir fikir ki, beyin zarında sülük.

Çile, Çile. s. 18

(fikir + sıcak yarada kezzap)

d- Zakkum

1. Zindan avlusunda öter düdükleri;

Bir güneş doğar ki, zakkumdan acı...

Yüzkarası, Çile, s. 258

(güneş + zakkum)

E- MASAL UNSURLARI

a- Hayalet

1. Zaman bir işvebaz, kaçak hayalet;

Eskiyeenin kement atar boynuna.

Saat, Çile, s. 275

(zaman + hayalet)

b- Deniz Kızı

1. Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,

Uzun saçları gümüş, şeffaf tenleri fosfor

Dalgalar, Çile, s. 181

(dalgalar + deniz kızları)

c- Cinler

1. Kimbilir, belki de evlerin cinleridir;

Kolları bir dâvet gibi göğsüne yükselir.

Bacalar, Çile, s. 160

(bacalar + evlerin cinleri)

d- Herkül

1. Allah, Resül aşkıyla yandım, bittim, kül oldum!...

Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum.

Muhasebe, Çile, s.403

(üstün çile + dev)

f- Hecin

1. Postacı güvercinler,

Zümrüt yüklü hecinler

Yakın dostlarım cinler...

Cinler, Çile, s. 208

(cinler + zümrüt yüklü hecinler)

F- DİĞER KAVRAMLAR

1- Hevenk

1. İnsanlık, hevenk hevenk,

O'nun ümmetinden ol!

O'nun Ümmetinden Ol, Çile, s. 397

(insanlık + hevenk)

2. O kanun ölümsüzlük nizamının hevengi,

O kanun doğru, güzel, iyyinin tek mihengi...

O Kanun, Çile, s. 447

(O kanun (islam kanunu) + ölümsüzlük nizamının hevengi)

2- İmza

1. Günü her dem dolup her dem başlayan,

Ezel senedinin imzasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

(gün + ezel senedinin imzası)

3- Yazı

1. Kader beyaz kağıda sütle yazılmış yazı;

Elindeyse beyzadan, gel de sıyr beyazı!...

Kader, Çile, s. 357

(Kader + beyaz kağıda sütle yazılmış yazı)

4- Seda

1. Bir tokmak sedasıdır orda akşamla sabah,

Dövülür mahzenlerde, büyük, tahta havanlar.

Odalarım, Çile, s. 323

(akşamla, sabah + tokmak sedası)

5- Varlık, Yokluk, İnkılâp

1. Zaman, sudan çıkarıp suya daldıran dolap;

Bir varlık ve bir yokluk; her tasta bir inkılâp...

Zaman, Çile, s. 354

(zaman + varlık, yokluk, inkılâp)

6- İffet, Taklit, Fuhuş

1. Bu ne hazin ağaçtır, bütün ufkumu tutmuş!

Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...

Muhasebe, Çile, s. 403

(ağacın unsurları + iffet, taklit, fuhuş)

7- Nokta

1. Gözünde bir küçük noktadır hüznün,

Neşeni, ne bugün, ne de dün gördüm.

Aynadaki Hayalime, Çile, s. 273

(hüzün + nokta)

8- Demet

1. Günah, günah hasat yerinde demet;

Merhamet, suçumdan aşkın merhamet!

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

(günah + hasat yerinde demet)

9- Daire

1. Zaman korkunç daire, ilk ve son nakta nerede;

Bazı geriden gelen, yüzbin devir ilerde!

Muhasebe, Çile, s. 404

(zaman + korkunç daire)

10-Âlem

1. Bu dünya bir tamamdanda eksiklikler âlemi;

Kopuşlar, ayrılışlar, kesiklikler âlemi...

Bu Dünya, Çile, s. 372

(dünya + eksiklikler âlemi, kopuşlar âlemi, ayrılıklar âlemi, kesiklikler âlemi)

11- Serhat

1. Bir ufuk ki, ne Mecnun varabildi ne Ferhat;

Bir ufuk ki, ilâhî sırrı bekleyen serhat...

Kadın, Çile, s. 204

(ufuk + ilâhî sırrı bekleyen serhat)

12- Âşık

1. Şikayetsiz âşıklar

Gibi içinden yanar,

Fânî günleri anar

Sabaha erir mangal...

Mangal, Çile, s. 325

(mangal + şikayetsiz âşıklar)

13- Gönül Bucağı, Anne Kucağı

1. Evim, evim, vah evim, gönül bucağı evim!

Tadım, rengim, ışığım, anne kucağı evim!

Evim, Çile, s. 331

(ev (şairin evi) + gönül kucağı, anne kucağı)

14- Süs-Püs

1. Sırma renginde pislik, dünyanın süsü püsü.

Bende tek aziz eşya annemin baş örtüsü...

Aziz Eşya, Çile, s. 322

(sırma renginde pislik + süs-püs)

15- Bilmece

1. Bir çözülmez bilmece;

Hep sayı, harf ve hece...

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 339

(sayı, harf, hece + bilmece)

16- Kabuk

1. Her kelime bir kabuk,

Deliyorum!

Geliyorum, Çile, s. 133

(kelime + kabuk)

17- Hareket, Zikir, Ahenk, Şırıltı

1. Su kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı;

Akmayan kokar diye esrarlı bir mırıltı.

Su-4-, Çile, s. 189

(su + kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı)

18- Pusu

1. Tabiat gurbetten bir pusu;

Çırpınır,denizi arar su.

Garipçik, Çile, s. 177

(tabiat + gurbetten bir pusu)

19- Belde

1. Deryada sonsuzluğu fikretmeye ne hacet!

İşte sana, derya gibi sonsuz Karacaahmet!

Göbeğinde yalancı şehrin, sahici belde;

Karacaahmet, Çile, s.168

(Karacaahmet + yalancı şehrin göbeğinde sahici belde)

20- Beklemek

1. Bir ölü beklemekten

Bu bekleyiş daha zor.

İskele, Çile, s. 162

(bekleyiş (vapur bekleme) + ölü bekleme)

21- Kalıp

1. Bir türlü yetişemem, fecre kadar yürür de,

Heyhat, o bir ince ruh, bense etten bir kalıp.

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

(ben (şair) + etten bir kalıp)

22- Bölge

1. Boşlukta ayrılık bölgesi dünya!

Bu dünyada yeme, içme ve dövün!

Dövün, Çile, s. 117

(dünya + boşlukta ayrılık bölgesi)

23-Kıymık

1. Camdan keskin, kıldan ince kılıcın.

Bir zehirli kıymık gibi, beynimde.

Çile, Çile, s. 19

(Camdan keskin, kıldan ince kılıç + zehirli kıymık)

24- Dügüm

1. Evet, her şey bende bir gizli düğüm

Ne ölüm terleri döktüm, nelerden!

Çile, Çile, s.18

(her şey + gizli düğüm)

25- Dekor

1. Bütün bir kâinat muşamba dekor.

Bütün bir insanlık yalana teslim.

Çile, Çile, s. 17

(kâinat + muşamba dekor)

26- Riya

1. Aynalarda sen hep sen;

Dost sevgili, hep riya!

Hani Ya?, Çile, s. 343

(dost, sevgili + riya)

27- Boşluk

1. Akşam; sanki boşluk içime dolar,

Dağların cilası gittikçe solar.

Mevsim Dönerken, Çile, s. 328

(akşam + boşluk)

28- K rd     

1. Gözlerim bir kuyu, dilim k rd     ,
Bir görünmez âlem olsa g rd     ;

Geceye  iir-3-, çile, s. 225

(dil + k rd     )

29- Anı 

1. Sayılar yalnız Bir'in kendi dalgalanı ,
Sayılar kemmiyetin keyfiyeti anı ...

Sayılar,  ile, s. 369

(sayılar, + kemmiyetin keyfiyeti anı )

30- Y n

1. Sen, hi li e bakan y n!
Hep sıfır, arka ve  n!

O'nun  mmetinden Ol,  ile, s. 397

(Sen (Hz. Muhammed'in ümmetinden olmayan) + hi li e bakan y n)

31- Benzerlik

1. Ne varsa yoksa bu harap dünyada,
Bir büyük hayalin sade benzeri...

Bayrak ve Sultan,  ile, s. 425

(harap dünya + büyük hayalin sade benzeri)

32- Misal

1. Vatan bir hatıra, kadın bir misal;
Sen ulaşmaya bak, sonsuza, tezden!

Bayrak ve Sultan,  ile, s. 425

(kadın + misal)

33- Yök

1. Şu gaflet yükü insana bak

Kendinden varlık cakasinda.

Son Sığınak, Çile, s. 429

(insan + gaflet yükü)

34- Mihenk

1. O kanun ölümsüzlük nizamının hevengi,

O kanun doğru, güzel, iyyinin tek mihengi...

O Kanun, Çile, s. 447

(O kanun (islam kanunu) + mihenk)

35- Kavas

1. Siyaset kavas, ilim köle, sanat ihtilâç;

Serbest verem ve sıtma, mahpus, gümrükte ilâç.

Destan, Çile, s. 407

(siyaset + kavas)

36- Ölüm Çanı

1. Çalar birden kampana,

Ölüm çanından acı

İstasyon, Çile, s. 161

(kampana + Ölüm çanı)

37- Silsile

1. Ufuk, önlerinde bayrak kulesi.

Bu gidenler, Altun Kol Silsilesi;

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(gidenler (tasavvuf ehli) + Altun Kol Silsilesi)

G- HASTALIK İSİMLERİ

a- Çıban

1. Bu sesler dokunuyor en ağrıyan yerime,

Bir eski çıban gibi işliyor içime.

Ayak Sesleri, Çile, s. 112

(sesler + eski çıban)

IV-İNSAN VE İNSANA AİT UNSURLAR

A- İNSANA AİT DURUMLAR VE ÖZELLİKLER

a- Çocuk

b- Köle

c- Cüsse

d- Serseri

e- Âmân

f- Kadın

g- Ruh

h- Katil

B- İNSANA AİT UZUVLAR

a- Göz

b- Dil Çıkarmak

c- Kan

d- Nabız

e- Diş

f- Ana Rahmi

g- Parmak

C- ÜNVAN VE MESLEK İSİMLERİ

a- Sultan

b- Kervan

c- Dalgıç

d- Çilingir

D- YAKINLIK İFADE EDEN KAVRAMLAR

- a- Anne
- b- Adam
- c- Sevgili
- d- Dede

E- GİYSİLER

- a- Gömlek
- b- Hırka
- c- Etek

F- YİYECEKLER

- a- Petek
- b- Bal
- c- Şeker
- d- Hamur
- e- Peynir

A- İNSANA AİT DURUMLAR VE ÖZELLİKLER

a- Çocuk

1. Sakarya saf çocuğu, mâsum Anadolunun,

Divanesi ikimiz kaldık Allah yolunun!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 400

(Sakarya + saf çocuk)

2. Cüce akıl, bilmece salıncağında çocuk;

"Bir ufacık fıçı, içi dolu turşucuk"...

Akıl, Çile, s. 345

(cüce akıl + bilmece salıncağında çocuk)

3. Başım çığlıklı çocuk, onu nasıl avutsam?

Ne yapsam da ölümü bir saatçik unutsam?..

Nasıl, Çile, s. 139

(baş (şairin başı) + çığlıklı çocuk)

4. Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu,

Ada'da rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

(Eyüp (semt) + öksüz (çocuk))

b- Köle

1. Siyaset kavas, ilim köle, sanat ihtilâç;

Serbest verem ve sıtma; mahpus gümrükte ilâç.

Destan, Çile, s. 407

(ilim + köle)

c- Cüsse

1. İstirap ki, gövdesi,
Boşluğa sığmaz cüsse.

Ukde, Çile, s. 255

(İstirap + gövdesi boşluğa sığmayan cüsse)

d- Serseri

1. İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık,
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(kaldırımlar + serseri)

e- Âmâ

1. Üstüme camlarını hep simsiyah, dikeyor;
Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(evler + âmâ)

f- Kadın

1. Bir esmer kadındır ki, kaldırımlarda gece,
Vecd içinde başı dik, hayalini sürükler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(gece + bir esmer kadın)

g- Ruh

1. Bir türlü yetişemem, fecre kadar yürür de,
Heyhat, o bir ince ruh, bense etten bir kalıp.

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

(o (kaldırımlar) + bir ince ruh)

h- Katil

1. Duvar, katil duvar, yolumu biçtin!

Kanla dolu sünger...beynimi içtin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

(duvar + katil)

B- İNSANA AİT UZUVLAR

a- Göz

1. Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,

Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce.

Sayıklama, Çile, s. 301

(gece + göz)

2. Tarihin gözleri var, surlarda delik delik;

Servi endamlı servi, ahirete perdelik...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

(surlardaki delikler + tarihin gözleri)

b- Dil Çıkarmak

1. Allah'a dil çıkarır gibi küstah bir yarış...

Farkında değilsin ki Ay Dünya'ya bir karış.

Feza Pilotu, Çile, s. 410

(yarış + dil çıkarma)

c- Kan

1. İnsan üç beş damla kan, ırmak üç beş damla su;

Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusu.

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

(insan + üç beş damla kan)

d- Nabız

1. Yanan mum bir rüya seyreder camda,
Bir ağır hastanın nabzıdır sesler.

Gece Yarısı, Çile, s. 210

(sesler + ağır hastanın nabzı)

e- Diş

1. Çekilmez akılda bu kadar sancı;
Akıl bir çürük diş, at, kurtulursun!

Eski Rafta, Çile, s. 116

(akıl + çürük diş)

f- Ana Rahmi

1. Ana rahmi zâhir, şu bizim koğuş;
Karanlığında nur yeniden doğuş...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

(koğuş + ana rahmi)

g- Parmak

1. Şehadet parmağıdır göğe doğru minare;
Her nakışta o mâna: Öleceğiz ne çare?

Canım İstanbul, Çile, s. 165

(Minare + şehadet parmağı)

C- ÜNVAN VE MESLEK İSİMLERİ

a- Sultan

1. Zaman bir işvebaz, kaçak hayalet;
Niyeti gizli fettan
Köle biçimli sultan...

Saat, Çile, s. 275

(zaman + sultan)

2. Hasretle beklenen gelir mutlaka;

Sultan fikir, şanlı otağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

(fikir + sultan)

b- Kervan

1. Sanırım insanların her suçunda ben varım;

Günah uzun bir kervan, ta ucunda ben varım!

Günah, Çile, s. 278

(günah + kervan)

c- Dalgıç

1. Hayal dalgıç ki arar.

Denizde batıkları.

Kâbus, Çile, s. 430

(hayal + dalgıç)

d- Çilingir

1. Ben şairim, gaibi kurcalayan çilingir;

Canlı cenazelerin başında Münker-Nekir...

Şair, Çile, s. 88

(ben (şairin kendisi) + gaibi kurcalayan çilingir)

D- YAKINLIK İFADE EDEN KAVRAMLAR

a- Anne

1. Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;

Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(kaldırımlar + çilekeş yalnızların annesi)

2. Yalnız, annem gibi, o ılık sesle,
İçimde dövünüp ağlama gurbet.

Gurbet, Çile, s. 228

(gurbet + anne)

3. Renk renk hatıralarım oda oda silindi;
Anne kokan bir Türkçem vardı, o da silindi.

Hâtıra, Çile, s. 373

(Türkçe + anne)

b- Adam

1. Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam
Kırık masalarında, kırık masalarında.

Otel Odaları, Çile, s. 159

(atılan elbiseler + boğazlanmış bir adam)

c- Sevgili

1. O benim zaman, mekan aşıp geçmiş sevgilim.
Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur;

Canım İstanbul, Çile, s. 164

(O(İstanbul) + Sevgili)

d- Dede

1. Rahatlık senin deden;
Benim annem vesvese.

Ukde, Çile, s. 255

(rahatlık + dede)

E- GİYSİLER

a- Gömlek

1. Kelime manayı boğan bir gömlek!

Paralıyorum!

Aralık Kapı,  ile, s. 131

(kelime + manayı boğan bir gömlek)

2. Zaman deli gömleği, onu yırtan da ölüm,

Ölümde yekp re an, ne kesiklik, ne bölüm...

Karacaahmet,  ile, s. 169

b- Hırka

1. G l ve sümbül hırkamız,

Sular, kuşlar, halkamız...

Şehirlerin Dışından,  ile, s. 176

(g l ve sümbül + hırka)

c- Etek

1. Sar bizi, çepeçevre sar,

Rahmet rüzgârı etek!...

Peygamber,  ile, s. 62

(Rahmet rüzgârı + etek)

F- Y YECEKLER

a- Petek

1. Itrını s zm ş ezel;

Bal sensin, varlık petek...

Peygamber,  ile, s. 62

(varlık + petek)

2. Ölüm dedikleri, ölünceye dek;

Dünya, balı zehir, yalancı petek,

Orada, Çile, s. 113

(dünya + yalancı petek)

b- Bal

1. İtrını süzmüş ezel;

Bal sensin, varlık petek...

Peygamber, Çile, s. 62

(sen (peygamber) + bal)

c- Şeker

1. Ruhum kelle sekeri, vehimlerle karınca;

Kömürden kara rengim, onlar beni sarınca...

Karınca, Çile, s. 215

(ruh + kelle şeker)

d- Hamur

1. Sen ve ben gözyaşıyla ıslanmış hamurdanız;

Rengimize baksınlar, kandan ve çamurdanız!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 400

(sen ve ben (şair ve Sakarya ırmağı) + gözyaşıyla ıslanmış hamur)

e- Peynir

1. Bir kurtlu peynir gibi, ortasından kestiğim;

Buyrun ve maktasından seyredin, işte evim!

Muhasebe, Çile, s. 403

(ev + kurtlu peynir)

V- HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR

A- KUŞ

a- Kuş

a₁- Bülbül

B- DİĞER HAYVANLAR

a- Ceylan

b- Fare

C- YIRTICI HAYVANLAR

a- Arslan

b- Canavar

c- Tilki

D- EVCİL HAYVANLAR

a- Köpek

E- HAYVANLARA AİT UZUVLAR

a- Kanat

b- Tüy

c- Pençe

F- BÖCEKLER

a- Böcek

b- Kelebek

c- Sülük

d- Örümcek

e- Güve

f- Karınca

H- HAYVANLARLA İLGİLİ DİĞER DURUMLAR

a- Leş

A- KUŞ

a- Kuş

1. Deniz bu yerde ölüm korkusu kadar derin;

Kocaman bir kuş gibi geliyor peşimizden,

Açıklarda, Çile, s. 213

(deniz + kocaman bir kuş)

2- Karşı yoldan üç atlı

Bir kuş gibi kanatlı,

Geliyor köye doğru,

Üç Atlı, Çile, s. 327

(üç atlı + kuş)

a₁- Bülbül

1. Türkçesi bülbül kokan

İstanbul

Canım İstanbul, Çile, s. 166

(İstanbul'un Türkçesi + bülbül)

B- DİĞER HAYVANLAR

a- Ceylan

1. Sen, kaçan bir ceylansın dağda,

Ben, peşine düşmüş bir canavarım!

Bekleyen, Çile, s. 197

(sen (sevgili) + ceylan)

b- Fare

1. Kubur faresi hayat, meselesiz gerçeksiz;

Heykel destek üstünde benim ruhum desteksiz.

Destan, Çile, s. 407

(hayat + kubur faresi)

C- YIRTICI HAYVANLAR

a- Arslan

1. Bak arslan hakikate, ispinoz kafesinde;

Tartılan vatana bak, dalkavuk kefesinde.

Destan, Çile, s. 407

(hakikat + arslan)

b- Canavar

1. Sen, kaçan bir ürkek ceylansın dağdan,

Ben, peşine düşmüş bir canavarım!

Bekleyen, Çile, s. 197

(ben (şair) + canavar)

c- Tilki

1. Ufuk bir tilkidir kaçak kurnaz,

Yollar bir yumaktır, uzun, dolaşık.

Çile, Çile, s. 19

(ufuk + tilki)

D- EVCİL HAYVANLAR

a- Köpek

1. Sonsuzluk kervanı "Peşinizde ben

Üç ayakla seken topal köpeğim!"

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(ben (şair) + topal köpek)

2. Doğmaz güneşlere bağlandı vâde;

Dişlerinde, köpek nefsin, irade.

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

(nefis + köpek)

E- HAYVANLARA AİT UZUVLAR

a- Kanat

1. Ellerim bir kanat gibi titrekti,

Tutmasam gözümünden yaş inecekti;

Rüya, Çile, s. 297

(eller + kanat)

2. Akıl, kırık kanadı hiçin

Derdi gücü "nasıl" ve "niçin"...

Allah Diyene, Çile, s. 26

(akıl + hiçin kırık kanadı)

b- Tüy

1. O titrek kalbini bahtın yeline,

Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Anneciğim, Çile, s. 320

(titrek kalp + tüy)

c- Pençe

1. Tırnağı, en yırtıcı hayvanın pençesinden,

Daha keskin eliyle, başını ensesinden,

Muhasebe, Çile, s. 403

(tırnak + yırtıcı hayvanın pençesi)

F- BÖCEKLER

a- Böcek

1. Hiç kalmadı soran; ne var insanda?

Ben duvarda ezik bir böcek miyim?

Mercek, Çile, s. 274

(ben (şair) + böcek)

2. Ufak böcekler gibi,

Gezer onların kalbi,

Üstünde döşemenin

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 222

(onların kalbi + ufak böcekler)

b- Kelebek

1. Ben ki, toz kanatlı bir kelebeğim

Minicik gövdeme yüklü Kafdağı,

Çile, Çile, s. 19

(ben (şair) + toz kanatlı bir kelebek)

c- Sülük

1. Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap,

Bir fikir ki, beyin zarında sülük

Çile, Çile, s. 18

(fikir + beyin zarında sülük)

d- Örümcek

1. Duvara, bir titiz örümcek gibi,

İnce dertlerimle işledim bir ağ.

Örümcek Ağı, Çile, s. 304

(ben (şair) + örümcek)

e- Güve

1. İçimde bir nokta;

Beynimde bir güve

Zaman, Çile, s. 266

(İçimde bir nokta + beynimde bir güve)

f- Karınca

1. Ruhum kelle şekeri, vehimlerse karınca;

Kömürden kara rengin, onlar beni sarınca...

Karınca, Çile, s. 215

(vehimler + karınca)

H- HAYVANLARLA İLGİLİ DİĞER DURUMLAR

a- Leş

1. Atılar put şehrine gediklerden girecek

Bir şehir ki, orada insan ayak üstü leş.

Müjde, Çile, s. 401

(insan + leş)

VI-MEKÂN VE MEKÂNA AİT UNSURLAR

A- DIŞ MEKÂN

a- Mezarlık

b- Çatı

c- Şehir

d- Yer

B- İÇ MEKÂN

a- Sığınak

C- ASKERİ MEKÂN

a- Cenk Meydanı

A- DIŞ MEKÂN

a- Mezarlık

1. "Var"ın altında yokluk, yokun altında varlık;
Başını kaldır da bak, boşluk bile mezarlık...

Var-Yok, Çile, s. 346

(boşluk + mezarlık)

b- Çatı

1. Kıyamete kadar yıkılmaz çatı

Kabir!

Şükür, Çile, s. 127

(kabir + kıyamete kadar yıkılmaz çatı)

c- Şehir

1. Söndürün lambaları, uzaklara gideyim;
Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim,

Sayıklama, Çile, s. 301

(ruh + nurdan bir şehir)

d- Yer

1. Varmak o iklime ki, uğramaz ihtiyarlık;
Ebedî gençliğin taht kurduğu yer, mezarlık.

Karacaahmet, Çile, s. 169

(mezarlık + ebedî gençliğin taht kurduğu yer)

B- İÇ MEKÂN

a- Sığınak

1. Uyku katillerin bile çeşmesi;
Yorgan, Allahsızada kadar sığınak.

Çile, Çile, s. 18

(yorgan + sığınak)

C- ASKERİ MEKÂN

a- Cenk Meydanı

1. Uyumak istiyorum; başım bir cenk meydanı;
Harfsiz ve kelimesiz düşünmek Yaratanı.

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 270

(baş + cenk meydanı)

VII- KOZMİK UNSURLAR

A- GÜNEŞ

a- Güneş

a₁-Gün

A- GÜNEŞ

a- Güneş

1. Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!

Güneşten başını göklere yükselt!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

(baş + güneş)

2. Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!

Güneşten başını göklere yükselt!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

(baş + güneş)

a₁-Gün

1. Eve dönmez bir akşam

Ve gün yüzlü çocuğu,

Sorar; nerede babam!

Babadan Oğula, Çile, s. 416

(yüz (çehre) + gün (güneş))

VIII- KÜLTÜRLE İLGİLİ UNSURLAR

A- DİL VE EDEBİYATLA İLGİLİ OLANLAR

a- Roman

A- DİL VE EDEBİYATLA İLGİLİ OLANLAR

a Roman

1. Kutsal kitaptır fuhuş;

Ahlâk, okunmaz roman.

Aman, Çile, s. 428

(ahlâk + okunmaz roman)

IX-SES VE MUSİKİ İLE İLGİLİ UNSURLAR

A- Şarkı

a- Şarkı

A- Şarkı

a- Şarkı

1. Annesi azabın

Sonsuzluk şarkısı.

Zaman, Çile, s. 265

(azabın annesi + sonsuzluk şarkısı)

TEŞBİH

I. TABİAT UNSURLARI

A- ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ateş	gül bahçesi	-	-
fırın	çiçek bahçesi	-	-
İstanbul'un gecesi	sümbül	kokma	-
kalp	çiçek	-	-

B- SU VE SU İLE İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
gündüzler	su	din-me	gibi
dünya	bir bardak su	çalkalanma-	gibi
insan	su	kıvrıl-	misal
ırmak	üç beş damla su	-	-
gece	su	şeffaf	gibi
zaman	sel	-	-
fenerler	sel	ak-	gibi
yalnızlar	suyu kesilmez çeşme	-	-
uyku	katillerin çeşmesi	-	-
boş laf	dalga	-	-
Karacaahmet	derya	sonsuz	gibi
ben (şair)	deniz	-	-

C- IŞIKLI UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
nefes	ateş	yak-	-
kanlı şafak	gökten üflenene ateş	-	-
aşk	ateş	-	-
fırın	ateşi yakan ateş	-	-
çeşme	nur	-	-
dalga	fosfor	sar-	gibi
sahil	fosfor bir iz	-	-
gün	kapkara bir kızılık	-	-
hakikat	şimşekten bir iz	-	-
maya	nur	-	-

fırın	alev deryası	-	-
-------	--------------	---	---

D- TABİAT OLAYLARI

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
hasret	rüzgâr	aralayıp geç-	-
dünya	gölgeler ülkesi	-	-
dünya	görünmeyen şeyin gölgesi	-	-
yokluk	buz	-	-

E- ZAMAN

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
yurdumun manzarası	tufan günü	yaman	-
dakika	ay	farksız	-

F- NEBAT VE NEBATLA İLGİLİ UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ağaç orman	gizli yollarla	dol-	gibi
nebat adamlar	orman	-	-
eski çınar	Noel ağacı	-	-
ümit	dal	düş-	gibi
baş	dalında bir yaprak	dön-	gibi
kökünden kesilenler	ot yığını	-	-
insan	kamış	-	-

G- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
gözler	kuyu	-	-
dünya	kuyu	-	-
deri	kaya	-	-
akıl	kovuk	dar	-
ömür	çöl	kurak	-
gözyaşı	tarla	yoncalan-	-
cinler	kum	kalabalık	gibi
somun	taş	-	-

H- GÖKYÜZÜNE AİT UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
mezar	yıldız dolu feza	-	-

II- EŞYA

A- SÜS EŞYALARI DEĞERLİ TAŞ VE MADENLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
nesil	altın	-	-
su	altın	-	-
ufkun aynası	ateşten bayrak	-	-
güneş	bayrak	-	-
sonsuzluk	mavi tülbent	-	-
hülya	tül	ince	gibi
manzara	ucuz bir dekor muşamba	-	-
kubbe	pırlanta	-	-
kan	mercan	-	-
ülfet	yaldız	-	-
dalgalar	gümüş	-	gibi
ter	inci	-	-
yollar	yumak	uzun, dolaşık	-

B- MADENLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
fikir	kelepçe	-	-
kelle	örs	-	benzer
ses, su, ekmek	demir	-	-

C- İÇ MEKANA AİT EŞYALAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
dünya	mundar kafes	-	-
lodos (rüzgârı)	tımarhane kafesi	-	-
kalp	iğne yastığı	-	-
taş	tüy yastık	rahat	gibi

dua	yorgan	-	-
asma saatte tıktık	zamanın hazin çarkı	-	-
akıl	kepçe	-	-
benlik	kazan	-	-
yıldız dolu feza	küçük camekân	-	-
karanlıklar	ıslak bir yorgan	bürün-	gibi
boğaz	gümüş bir mangal	serinliği kaynat-	-
tabiat	hiç şaşmayan bir saat	işle-	gibi
kafa	küçük kâse	-	-
akıl	çuval	yirt-	-
su	ayna	-	-

D- GÜZEL SANATLARLA İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
gidenler (tasavvuf ehli)	nurdan heykeller	-	-
gidenler (tasavvuf ehli)	nurdan heykeller	-	-
mahzun bakışlı yetim	merhamet heykeli	-	-
zaman ve mekan	musiki	-	-
dağlar	hasret duvarı	-	-
zafer tâkı	taş kemerler	-	-
alın	taş merdivenler	aşın-	gibi
insan	rüzgârlara bağlı bir düdük	-	-
eşek	keman	-	-
ben (şair)	rüzgârın üflediği kâmiş	-	-
ufuk	bayrak kulesi	-	-
kabuk	mermer	-	-
gecekondu yapısı	bir üfürüklük eser	-	-

E- SİLAHLA İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
iman	tılsımlı kılıç	-	-

F- IŞIK VEREN EŞYALAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
yalnızlık	fener	-	-
son iz	uzak bir fener	-	-
tarih	kutuplara kaçmış bir fener	-	-
ben (şair)	mum	-	-

G- DİĞER EŞYALAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
beyinler	zıp zıp	-	-
dünya	zıp zıp	küçül-	gibi
makine	demirden put	dimdik	-
zafer arabası	gıcırtılı bir tabut	-	-
sarhoş kusmuğu	başkentler haritası	-	-

H- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
hâl (şairin durumu)	açık denizlerde düdük		
	çalan bir gemi	-	-
hâl (şairin durumu)	in-cin yok bir ummanda		
	düdük çalan bir gemi	-	-

I- KESİCİ EŞYALAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
somurtuş	bıçak	-	-
yağmur	bıçak	-	-
kollar	makas	aç-	gibi

III- MÜCERRET UNSURLAR

A- DİNÎ KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
yıldız	tesbih	çek-	-
kendinde olmak	küfür	-	-
kendinden geçmek	iman	-	-
su	dua	-	-
su	şekil üstü ruh	-	-
ortalık	mağşer	-	gibi
sabır	incecik sırat	-	-
fuhuş	kutsal kitap	-	-
dipsiz berraklık	ulvî mahkeme	-	-

B- HİS VE HAYAL İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
kadın	ıstırap	-	-
yokluk	unutkanlık	-	-
anne	vesvese	-	-
hınç	fikir	-	-
fikir	hınç	-	-
vatan	hatıra	-	-
şehvet	depreniş	-	-
herkes	hayal	kaç-	benzer
haber	taze bir müjde	-	-
sanat	ihtilâç	-	-

C- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ben (şair)	doğum sancısı	-	-
onlar (tasavvuf ehli)	ölümü öldürenler	-	-
belâ	şehvet	yak-	-
aynalar	zindan	-	-
su, ekmek	belâ	-	-
nara	fakat	-	-

D- ZEHİR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
çay	ilâç	kok-	-
o kitap (Kur'an)	ilâç	-	-
namaz	ilâç, merhem	-	-
et, yağ, bal	zehir	-	-
fikir	sıcak yarada kezzap	-	-
güneş	zakkum	acı-	-

E- MASAL UNSURLARI

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
dalgalar	deniz kızları	sar-	gibi
ben (şair)	herkül	-	-
üstün çile	dev	çat-	gibi
bacalar	evlerin cinleri	-	-
zaman	hayalet	-	-
cinler	zümrüt yüklü hacin	-	-

F- DİĞER KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
insanlık	hevenk	-	-
o kanun (islam kanunu)	ölümsüzlük		
	nizamının hevengi	-	-
günah	hasat yerinde demet	-	-
ağacın kökü	iffet	-	-
ağacın dalları	taklit	-	-
ağacın meyvesi	fuhuş	-	-
zaman	varlık, yokluk, inkılâp	-	-
gün	ezel senedinin imzası	her dem dol-	
		her dem boşal-	-
kader	beyaz kağıda	-	-
	sütle yazılmış yazı		
akşam-sabah	tokmak sedası	-	-
hüzün	nokta	küçük	-dır
zaman	korkunç daire	-	-
ufuk	ilahî sırrı bekleyen serhat	-	-
mangal	şikâyetsiz âşıklar	içten yan-	gibi
pislik	süs püs	-	-
kelime	kabuk	-	-
tabiat	gurbetten bir pusu	-	-
camdan keskin kıldan ince kılıç	zehirli kıymık	-	-
dünya	boşlukta ayrılık bölgesi	-	-
ben (şair)	etten bir kalıp	-	-
her şey	gizli düğüm	-	-
kâinat	muşamba dekor	-	-

akşam	boşluk	içe dol-	sanki
dil	kördüğüm	-	-
sayılar	kemmiyetin keyfiyeti anışı	-	-
sen (İslamdan habersiz kişi)	hiçliğe bakan yöne	-	-
kadın	misal	-	-
harap dünya	büyük hayalin sade benzeri	-	-
Karacaahmet	derya	sonsuz	gibi
kampana	ölüm çanı	acı	-
siyaset	kavas	-	-
o kanun (İslam)	mihenk	-	-
insan gaflet yükü	-	-	-
gidenler (tasavvuf ehli)	Altun kol silsilesi	-	-
sayı, harf, hece	bilmece	-	-
dost, sevgili	riya	-	-
su	hareket, ahenk şırıltı, mırıltı	-	-
evim (şairin evi)	gönül bucağı, anne kucağı	-	-
dünya	eksiklikler âlemi, kopuşlar,		
	ayrılıklar, kesiklikler âlemi	-	-
bekleyiş	ölü beklemek	zor	-

G- HASTALIK İSİMLERİ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
eserler	eski çıban	işle-	gibi

IV- İNSAN VE İNSANA AİT UNSURLAR

A- İNSANA AİT DURUMLAR VE ÖZELLİKLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
cüce akıl	bilmece salıncağında çocuk -	-	-
Sakarya	çocuk	saf	-
baş	çığlıklılı çocuk	-	-
Eyüp (semt)	öksüz (çocuk)	-	-
ilim köle	-	-	-
ıstırap	gövdesi boşluğa sığmaz cüsse -	-	-
kaldırımlar	serseri	-	-
evler	âmâ	gözüne mil çek-	gibi
gece	kadın	esmer	-dır
o (kaldırım)	bir ince ruh	-	-
duvar	katil	biç-	-

B- İNASANA AİT UZUVLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
gece	göz	süz-	gibi
surlardaki delikler	tarihin gözleri	-	-
insan	üç beş damla kan	-	-
sesler	ağır hastanın nabızı	-	-
akıl	bir çürük diş	-	-
minare	şehadet parmağı	göğe doğru yüksel-	-dır
yarış	dil çıkarmak	-	gibi
koğuş	ana rahmi	-	-

C- ÜNVAN VE MESLEK İSİMLERİ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
zaman	sultan	-	-

fikir	sultan	-	-
hayal	dalgıç	batıkları ara-	-
şair (kendisi)	gaibi kurcalayan çilingir	-	-
günah	kervan	uzun	-

D- YAKINLIK İFADE EDEN KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
Türkçe	anne	kok-	-
kaldırımlar	çilekeş yalnızların annesi	-	-
gurbet	anne	dövünüp ağla-	gibi
rahatlık	dede	-	-
elbiseler	boğazlanmış bir adam	-	-
o (İstanbul)	sevgili	-	-

E- GİYSİLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
kelime	manayı boğan gömlek	-	-
zaman	deli gömleği	-	-
rahmet rüzgârı	etek	-	-
gül ve sümbül	hırka	-	-

F- YİYECEKLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
varlık	petek	-	-
dünya	yalancı petek	zehir	-
sen ve ben	gözyaşıyla ıslanmış hamur	-	-
ev (şairin evi)	kurtlu peynir	kes-	gibi
(şairin) ruhu	kelle şekeri	-	-
sen (peygamber)	bal	-	-

V- HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR

A- KUŞ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
deniz	kocaman bir kuş	peşinden gel-	gibi
uç atlı	kuş	kanatlı gel-	gibi
İstanbul'un Türkçesi	bülbül	kokma (kulağa hoş gelme)	-

B- DİĞER HAYVANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
sen	ceylan	kaç-, ürk-	-
hayat	kubur faresi	-	-

C- YIRTICI HAYVANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ufuk	tilki	kaçak, kurnaz	-
ben	canavar	peşine düş-	-
hakikat	arслан	-	-

D- EVCİL HAYVANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
nefis	köpek	-	-
ben (şair)	topal köpek	sek-	-

E- HAYVANLARA AİT UZUVLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
akıl	hiçin kırık kanadı	-	-

eller	kanat	titre-	gibi
tırnak	yırtıcı hayvanın pençesi	keskin	-
titrek kalp	tüy	ince	gibi.

F- BÖCEKLER

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ben (şair)	böcek	-	-
onların kalbi (eşyanın)	ufak böcekler	gez-	gibi
içimde (şairin) bir nokta	beynimde bir güve	-	-
ben (şair)	örümcek	titiz	gibi
fikir	beyin zarında sülük	-	-
ben (şair)	toz kanatlı bir kelebek	-	-
(şairin) vehimler	karınca	-	-

G- HAYVANLARLA İLGİLİ DİĞER DURUMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
insan	leş	-	-

VI- MEKÂN VE MEKÂNA AİT UNSURLAR

A- DIŞ MEKÂN

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ruh	nurdan bir şehir	-	gibi
boşluk	mezarlık	-	-
kabir kıyamete kadar yıkılmaz çatı		-	-
mezarlık	ebedî gençliğin		
	taht kurduğu yer	-	-

B- İÇ MEKÂN

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
yorgan	sığınak	-	-

C- ASKERİ MEKÂN

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
baş (kafa)	cenk meydanı	-	-

VII- KOZMİK UNSURLAR

A- GÜNEŞ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
baş (kafa)	güneş	göklere yüksel-	-
baş (kafa)	güneş	göklere yüksel-	-
yüz (çehre)	gün (güneş)	-	-

VIII- KÜLTÜRLE İLGİLİ UNSURLAR

A- DİL VE EDEBİYATLA İGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
ahlâk	okunmaz roman	-	-

IX- SES VE MUSİKİ İLE İLGİLİ UNSURLAR

A- MUSİKİ

<u>Benzeyen</u>	<u>K.Benzetilen</u>	<u>Benzetme Yönü</u>	<u>Benzetme Edatı</u>
azabın annesi	sonsuzluk şarkısı	-	-

İSTİARE

İstiare, zayıf bir varlığı daha kuvvetli göstermek için yapılan benzetmedir. Benzetme usulüne dayandığı için de teşbihle yakınlık gösteren bir sanattır. Teşbihten farkı, tek öge ile yapılmasıdır. Teşbihte olduğu gibi benzeyen zayıf öge, benzetilen ise kuvvetli ögedir.

İstiare, sanatkârın kendini heyecana kaptırması sonucu yaptığı bir sanat olduğundan heyecana bağlı sanatlar bölümündedir. Kelimenin manası bu sanatta esas teşkil ettiği için de mana sanatları grubunda değerlendirilir.

Diğer sanatlarda olduğu gibi istiarenin de kendi içinde bölümleri vardır. Ancak biz burada en çok kullanılan çeşitlerinden bahsedeceğiz.

En fazla kullanılan istiare çeşitleri; açık istiare ve kapalı istiaresidir.

Açık istiare, kuvvetli öge yani benzetilen ile yapılır. Bazen benzeyen unsurla beraber benzeyen ya da benzetilen unsurun herhangi bir özelliği de söylenebilir.

Kapalı istiare ise, açık istiareden farklı olarak benzeyen unsurla yapılır. Benzetilen unsur söylenmez, kapalı kalır. Bu kapalılık okuyucu tarafından düşünülerek çözülür.

İstiarenin bir diğer çeşidi ise temsili istiaresidir. Yine tek öge ile yapılır; ama benzetme tek yönlü değil, çok yönlüdür. Metod olarak temsili teşbihten pek farkı yoktur. Daha çok benzetilen ögesi ile yapılır. Benzetilenin çeşitli özellikleri ile benzeyen tefferruatlı olarak verilir. Bu istiare çeşidi bir bakıma sembolik şiire benzetilebilir. Fakat onun kadar karmaşık değildir. Temsili istiarede söylenmeyen kavram okuyucu tarafından bilinir. Necip Fazıl Kısakürek'in "Sakarya Türküsü" isimli şiiri temsili istiareye güzel bir örnektir. Necip Fazıl Kısakürek'te istiare sanatını tespit

edebildiğimiz örneklerle inceleyelim.

1- Açık İstiare : Açık istiare benzetilen unsurla yapılır.

Örnek : Annesi gül koklasa, ağzı gül kokan çocuk,

Ağaç içinde ağaç geliştirilen tomurcuk...

Çocuk, Çile, s. 72

Benzeyen : (yok)

Kendisine Benzetilen : tomurcuk

2- Kapalı İstiare : Kapalı istiare benzeyen unsurla yapılır.

Örnek : Ufka bakarlar; ölüm uzakta mı, uzakta...

Ve tabut bekler, suya inmek için kızakta...

Tabut, Çile, s. 143

Benzeyen : tabut

Kendisine Benzetilen : (yok)

Necip Fazıl Kısakürek'te istiare sanatını teşbihte olduğu gibi benzetilen unsura göre bir takım gruplara ayırarak tasnif ettik. Bu tasnifte yine sanatların sayısı dikkate alınmış ve aynı benzeyen unsurların alt alta gelmesine özen gösterilmiştir.

Bu gruplar ana başlıkları ve sayıları ile şöyle sıralanabilir:

İSTİARE GRUPLARI

I- TABİAT UNSURLARI : 38

A- Işıklı Unsurlar (3)

B- Çiçeklerle İlgili Unsurlar (1)

C- Su İle İlgili Unsurlar (4)

D- Zamana Ait Unsurlar (10)

E- Yeryüzü Şekilleri (8)

F- Nebatla İlgili Olanlar (6)

G- Tabiat Olayları İle İlgili Olanlar (6)

II- HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR : 14

A- Kuş (2)

B- Diğer Hayvanlar (4)

C- Masal Unsuru Hayvanlar (2)

D- Evcil Hayvanlar (4)

E- Böcekler (2)

III- EŞYA VE EŞYA İLE İLGİLİ UNSURLAR : 46

A- Silahlar (3)

B- Değerli Taşlar ve Süs Eşyaları (4)

C- Kültür ve Sanatla İlgili Olanlar (10)

D- Mutfakla İlgili Olanlar (6)

E- Denizle İlgili Olanlar (1)

F- Madenî Eşyalar (6)

G- Işık Veren Eşyalar (1)

H- İç Mekâna Ait Eşyalar (10)

I- Diğer Eşyalar (5)

IV- MÜCERRET UNSURLAR : 32

A- Dinî Kavramlar (6)

B- Zehir (2)

C- Hislerle İlgili Olanlar (11)

D- Diğer Mücerret Kavramlar (13)

V- İNSAN VE İNSANLARLA İLGİLİ UNSURLAR : 33

A- İnsana Ait Ünvan ve Özellikler (11)

B- İnsan Uzuvarı (12)

C- İnsana Ait Hâl ve Durumlar (5)

D- Özel İsimler (5)

VI- MEKÂN VE MEKÂN UNSURLARI : 11

A- İç Mekâna Ait Olanlar (5)

B- Dış Mekâna Ait Olanlar (6)

VII- KOZMİK UNSURLAR : 6

VIII- SES VE MUSİKİ İLE İLGİLİ UNSURLAR : 5

IX- OYUNLAR VE SPORLA İLGİLİ UNSURLAR : 3

I- TABİAT UNSURLARI

A- IŞIKLI UNSURLAR

a- Işık

b- Aydınlık

B- ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Çiçek

C- SU İLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Göl

b- Şebnem

c- Su

D- ZAMANA AİT UNSURLAR

a- Zaman

b- Mevsim

c- Gece

d- Yaz

e- Şafak

E- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

a- Dağ

b- Yol

c- Kum

d- Kuyu

e- Çukur

f- Çöl

F- NEBATLA İLGİLİ OLANLAR

a- Yaprak

b- Ağaç

c- Tomurcuk

d- Kütük

G- TABİAT OLAYLARIYLA İLGİLİ OLANLAR

a- Rüzgâr

b- Gölge

c- Duman

d- Çamur

A- IŞIKLI UNSURLAR

a- Işık

1. Birleşir, kupkuru dalla yanık kök,
Yemyeşil bir ışık, yaprağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

(hayat, canlılık) + yemyeşil bir ışık

2. Bizimkiler ışığa gem vurur da binerler;
Yerden göğe çıkmazlar, gökten yere inerler...

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Işık + (at)

b- Aydınlik

1. Sevgilim kapımı çaldı aydınlık,
Baygın gözlerimi aldı aydınlık,

Aydınlık, Çile, s. 201

aydınlık + (misafir)

B- ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Çiçek

1. Sana taş attılar, sen gülümsedin,
Dervişin bir çiçek attı, inledin,

Mansur, Çile, s. 387

(Allah aşkı) + çiçek

C- SU İLE İLGİLİ UNSURLAR

a- Göl

1. Gökte samanyolu benim olmalı;
Dipsizlik gölünde, inciler benim.

Çile, Çile, s. 20

(sırlar âlemi) + dipsizlik gölü

2. Gözüm aklım, fikrim var deme hepsini öldür!

Sana çöl gibi gelen, O, göl diyorsa göldür!

O Diyorsa, Çile, s. 80

(tasavvuf ehlinin söyledikleri) + göl

b- Şebnem

1. Şebnem gibi doğ ve öl,

Yıldızlı bir gecede!..

Yıldızlı Bir Gecede, Çile, s. 184

(insan) + şebnem

c- Su

1. Akşamı duya duya

Sular yattı uykuya

Akşam, Çile, s. 326

sular + (insan)

D- ZAMANA AİT UNSURLAR

a- Zaman

1. Kulak verin ki; zaman tahtayı kemiriyor,

Tavan aralarında, tavan aralarında

Otel Odaları, Çile, s. 159

zaman + (ağaç kurdu)

2. Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!

Yedi renk, yedi sesten sayısız belirişler...

Canım İstanbul, Çile, s. 166

(zaman) + kız

3. Beni zaman kuşatmış, mekân kelepçelemiş;

Ne sanattır ki, herşey, her şeyi peçelemiş

Visâl, Çile, s. 231

zaman + (ordu)

4. Beni zaman bölüyor, beni doğruyor adet,

Medet ey birin Bir'i, ey birin Bir'i medet!...

Medet, Çile, s. 315

zaman + (bıçak)

5. Zamanı kokutanlar mürteci diyor bana;

Yükseldik sanıyorlar, alçaldıkça tabana.

Muhasebe, Çile, s. 403

zaman + (kokuşan bir madde)

6- Karıştır çayını zaman erisin;

Köpük köpük, duman duman erisin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

zaman + (şeker)

b- Mevsim

1. Mevsimler cücelere def çalıyor gerdekte,

Devin yalnızlığını sular bestelemekte,

Zamane, Çile, s. 444

mevsim + (müzisyen)

c- Gece

1. Beni yâd edermiş gibi, bütün gün

Ötün kulağımda, çın çın, geceler

Geceye Şiir-1-, Çile, s. 223

geceler + (zil)

d- Yaz

1. Ufukta pas tuttu birden bire yaz;

Gün çabuk geçti, akşam tez oldu.

Mevsim Dinerken, Çile, s. 328

yaz + (demir)

e- Şafak

1. Bir kanlı şafakta bana çil horoz

Yepyeni bir dünya etti hediye.

Çile, Çile, s. 17

(ihtilâl) + kanlı şafak

E- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

a- Dağ

1. Dağlar, omuz omuza yaslanan dağlar,

Sular kararınca paslanan dağlar,

Köroğlu, Çile, s. 386

dağlar + (insan)

2. Dağlar, omuz omza yaslanan dağlar,

Sular kararınca paslanan dağlar,

Köroğlu, Çile, s. 386

dağlar + (demir)

b- Yol

- 1- Yolumun karanlığa saplanan noktasında,

Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum,

Kaldırımlar-1, Çile, s. 154

yol + (ok)

2- Beri gel serseri yol!

O'nun Ümmetinden ol!

O'nun Ümmetinden Ol!, Çile, s.397

(İslamın dışındaki fikirler) + serseri yol

c-Kum

1- Kum gibi kalabalık,

Bin şekil ve bin kılık.

Cinler, Çile, s.208

(cinler) + kum

d- Kuyu

1. Ağzıma soğuk kurtlar dolacak, gözüme kum,

Dipsiz kuyu, sürdükçe zaman, sürececek uykum...

Dipsiz Kuyu, Çile, s.135

(mezar) + dipsiz kuyu

e- Çukur

1. İşte servili çukur,

Ve ölümsüz hakikat!

Cansız At, Çile, s.124

(mezar) + çukur

f- Çöl

1. Gözüm, aklım, fikrim var deme hepsini öldür!

Sana çöl gibi gelen, O, göl diyorsa göldür!

O Diyorsa, Çile, s. 80

(ümitsizlik) + çöl

F- NEBATLA İLGİLİ OLANLAR

a- Yaprak

1. Kuru yaprak gibi eline düştü,
İstersen rüzgâra saliver gitsin!

Veda, Çile, s. 200

(ümit) + rüzgar

2. Dalında bir yaprak gibi dönüyor,
Acı rüzgârların çektiği yana...

Yolculuk, Çile, s. 226

(baş, kafa) + yaprak

b- Ağaç

1. Bu ne hazin ağaçtır, bütün ufkumu tutmuş!
Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...

Muhasebe, Çile, s. 403

(nesil) + ağaç

2. Annemin duası, düş de perde ol!
Bir asa kes bana ihtiyar ağaç!

Çile, Çile, s. 18

(tarih) + ihtiyar ağaç

c-Tomurcuk

1. Annesi gül koklasa, ağzı gül kokan çocuk;
Ağaç içinde ağaç geliştiren tomurcuk...

Çocuk, Çile, s. 72

(çocuk) + tomurcuk

d-Kütük

1. Selâm, selâm sana haşmetli azap;

Yandıkça gelişen tılsımlı kütük.

Çile, Çile, s. 18

(islam düşüncesi) + tılsımlı kütük

G- TABİAT OLAYLARIYLA İLGİLİ

a- Rüzgâr

1. Ondan bir temas gibi rüzgâr beni bürür de,

Tutmak tutmak isterim, onu göğsüme alıp.

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

rüzgâr + (yorgan)

2. Enginden engine koşan rüzgâr,

Bende bir yolculuk heyecanı var...

Yattığım Kaya, Çile, s. 330

rüzgâr + (at)

3. Trenler gitmeseydi.

Yolda gezen kızları

Rüzgâr eritmeseydi

Ne ileri, Ne geri, Çile, s. 338

rüzgâr + (ateş)

b-Gölge

1. Gel de suda aksi tut!

Gölgeyi tık kafese!

Ukde, Çile, s. 254

gölge + (kuş)

c-Duman

1. Öyle hisli bir duman yüzer ki, havasında,

Sanki orada buluşmuş ve ayrılmış aşıklar...

Odalarım, Çile, s. 323

duman + (kuğu)

d-Çamur

1. Güneşi tuttu çamur;

Elmas mahçup, zift mağrur.

Nur, Çile, s. 21

çamur + (küfür)

II-HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR

A-KUŞ

a-Kuş

a1-Güvercin

B-DİĞER HAYVANLAR

a-Balık

b-Akrep

c-Yılan

C-MASAL UNSURU HAYVANLAR

a-Ejder

b-Dev

D-EVCİL HAYVANLAR

a-At

E-BÖCEKLER

a-Sivrisinek

b-Solucan

A-KUŞ

a-Kuş

1. Niçin o anda hepsi,
Bir kuş gibi hafifler,

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

(eşya) + kuş

a₁-Güvercin

1. Suda bir gümüş balık
Postacı güvercinler

Cinler, Çile, s. 208

(cinler) + postacı güvercinler

B- DİĞER HAYVANLAR

a-Balık

1. Suda bir gümüş balık
Postacı güvercinler,

Cinler, Çile, s. 208

(cinler) + gümüş balık

b-Akrep

1. Tatlıydı akrebin sana kışkacı
Acıya acıda buldun ilâcı;

Mansur, Çile, s. 387

(kader) + akrep

c-Yılan

1. Koşup yılanlar gibi üzerinden suların,
Arıyor teknemizi oturtacak bir sığlık.

Açıklarda, Çile, s. 213

(dalgalar) + yılan

C- MASAL UNSURU HAYVANLAR

a- Ejder

1. Seni yiyip bitiren,kırk katlı ejder oldu;
Komşuluk, mana ve ruh, ne varsa heder oldu.

Evim, Çile, s. 331

(apartman) + kırk katlı ejder

b- Dev

1. Kat kat çıkmış evlerin

O cam gözlü devlerin

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 175

(*apartmanlar*) + cam gözlü dev

D- EVCİL HAYVANLAR

a- At

1. Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek var;

Oh ne güzel, bayramda tahta ata binmek var!..

Bayram, Çile, s. 146

(*tabut*) + tahta at

2. Altımda gacur gucur.

Kışner durur cansız at ...

Cansız At, Çile, s. 124

(*tabut*) + cansız at

3. İşaret bekliyorum, yağız atım eyerli;

Yanarım sorarlarsa ne getirdin değerli ?

Yağız At, Çile, s. 107

(*tabut*) + yağız at

4. Kırat zincirlenmiş, ufuk sahipsiz ...

Han kayıp, hancı yok, konuk sahipsiz ...

O Zeybek, Çile, s. 385

kırat + (*köle*)

E- BÖCEKLER

a- Sivrisinek

1. Her perdeden çalar sivrisinekler,

Sanki bir tel gevşer, bir tel burulur.

Gece Yarısı, Çile, s. 211

sivrisinek + (müzisyen)

b- Solucan

1. Eşya latifleştikçe göze görünmez olur;

Solucan kanat taksa yerde sürünmez olur.

Latif, Çile, s. 352

solucan + (kuş)

III- EŞYA VE EŞYA İLE İLGİLİ UNSURLAR

A-SİLAHLAR

a-silah

b-kamçı

B-DEĞERLİ TAŞLAR VE SÜS EŞYALARI

1-DEĞERLİ TAŞLAR

a-Elmas

2-SÜS EŞYALARI

a-Taç

b-Tuğ

c-Bayrak

C- KÜLTÜR VE SANATLA İLGİLİ OLANLAR

a-Kara tahta

b-Gökdelen

c-Heykel

d-Silgi

e-Fildişi kule

f-Kaldırım

g-Heykel

h-Yapı

D- MUTFAKLA İLGİLİ OLANLAR

a-Küp

b-Kavanoz

c-Kap

d-Su ve ekmek

e-Şarap

f-Aş

E- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

a-Vapur

F- MADENÎ EŞYALAR

a-Halka

b-Balyoz

c-Çivi

d-Kefe

e-Perçin

f-İğne

G- IŞIK VEREN EŞYALAR

a- Kandil

H- İÇ MEKÂNA AİT EŞYALAR

a-Döşek

b-Ayna

c-Aynalı dolap

d-Camlar

e-Takvim

f-Sedir

g-Yumak

h-Saat

I- DEĞERLİ EŞYALAR

a-Tekerlek

b-Oyuncak

c-İplik

d-Pabuç

e-Tabut

A- SİLAHLAR

a-Silah

1. Bak nasıl silinir bu yüz karası;

Elimde ölümü öldüren silâh.

Yüzkarası, Çile, s. 258

(iman) + ölümü öldüren silâh

2. Felah mı, onda felah,

Silâh mı, onda silâh.

Sabır, Çile, s. 71

(Allah'ın kahrı) + silâh

b- Kamçı

1. Göklerin kamçısıyla yediğim dayaklardan,

Erisem de, tabutum boşmuş gibi taşinsa !

O An, Çile, s. 25

(ilahî emirler) + göklerin kamçısı

B- DEĞERLİ TAŞLAR VE SÜS EŞYALARI

1.DEĞERLİ TAŞLAR

a-Elmas

1. Güneşi tuttu çamur

Elmas mahçup, zift mağrur.

Nur, Çile, s. 21

(doğruluk) + elmas

2. SÜS EŞYALARI

a-Taç

1. O, Allahın emriyle Kâinatın Efendisi;

Varlık Tacı, varlık nurunun ta kendisi...

O, Çile, s. 78

(Hz.Muhammed) + varlığın tacı

b- Tuğ

1. Gel beri, kurtuluş ordusunun tuğu ol !

Hürriyet mi dilediğin, Allahın tutuğu ol !

Tutuk, Çile, s. 455

(önder) + kurtuluş ordusunun tuğu

c-Bayrak

1. Kalanın burcunda çakar işaret;

Millet dalga dalga bayrağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

(islâm) + bayrak

C- KÜLTÜR VE SANATLA İLGİLİ OLANLAR

a- Kara Tahta

1. Hüküm yazıyken kara tahtada,

İnsan yine çare arar ecele !

İşim Acele, Çile, s. 122

(kader) + kara tahta

2. Dünyayı yererken de yine onunla ilgim;

Nefse el süremiyor kara tahtada silgim...

Kara Tahta, Çile, s. 82

(kader) + kara tahta

b- Gökdelen

1. Nur yolunu tikiyor yüzbir katlı gökdelen.

Bir küçük iğne yok mu, şehrin kalbini delen?

Şehrin Kalbi, Çile, s. 171

gökdelen + (bend)

2. Yetmez mi ampulün nura cakası,

Başları dönmez mi gökdelenlerin?

gökdelenler + (insan)

c- Heykel

1. Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Ufuk önlerinde bayrak kulesi.

Sonsozluk Kervanı, Çile, s. 63

(tasavvuf ehli) + nurdan heykel

d-Silgi

1. Dünyayı yererken de yine onunla ilgim;

Nefse el süremiyor kara tahtada silgim...

Kara Tahta, Çile, s. 82

(irade) + silgi

e- Fildişi Kule

1. Büyük meydana düştüm, uçtu fildişi kulem;

Milyonlarca ayağın altında kaldı kellem,

Muhasebe, Çile, s. 403

(benlik) + fildişi kule

f- Kaldırım

1. Bana düşmez can vermek, yumuşak bir kucakta

Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Kaldırımlar + (anne)

g- Heykel

1. Oluş sırrı, o nurdan heykelin eteğinde;

Ve ölümsüzlük balı, şeriat peteğinde!..

Petek, Çile, s. 446

(şeyh) + nurdan heykel

h- Yapı

1. Ustada kalırsa bu öksüz yapı,

Onu sürdürmeyen çirak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

(islâm) + öksüz yapı

D- MUTFAKLA İLGİLİ OLANLAR

a- Küp

1. Hatıra küpü, devril, sen de ey hayal, gömül!

Sonu gelmez visalin gayrından vazgeç, gönül!

Visal, Çile, s. 231

(geçmişte yaşananlar) + hatıra küpü

b- Kavanoz

1. Bir cümbüşdür kopsa da gece, yakamozlarda;

Münzevi balıklarız ayrı kavanozlarda...

Kavanoz, Çile, s. 89

(*beden*) + kavanoz

c- Kap

1. Beni de, piştiğin belâ kabında,

O kadar kaynat ki, buhara benzet!

Yunus Emre, Çile, s. 383

(*ilâhî aşk*) + belâ kabı

d- Su ve Ekmek

1. Ruhuyla, özüyle daima taze,

Su ve ekmek gibi her zaman aziz...

Yeni, Çile, s. 342

(*islâm düşüncesi*) + su ve ekmek

e- Şarap

1. Bir kitap sarayının bin dolusu iskambil;

Barajlar yıkan şarap sebil üstüne sebil!

Destan, Çile, s. 406

şarap + (*nehir*)

f- Aş

1. "Zehirle pişmiş aş yemeye kimler gelir?"

Dilsizce, yalnız Allah demeye kimler gelir?

Zehirle Pişmiş Aş, Çile, s. 40

(*tasavvuf*) + zehirle pişmiş aş

E- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

a- Vapur

1. Son vapur kalkarken altayamadık,

Kapılar kapandı, vadeler tamam.

Saat Kaç?, Çile, s. 295

(cenaze) + vapur

F- MADENÎ EŞYALAR

a- Halka

1. İnsanlık zincirinin ebediyet halkası;

Çocukların kalbinde işler zaman rakkası...

Çocuk, Çile, s. 72

(çocuk) + insanlık zincirinin ebediyet halkası

b- Balyoz

1. Ensemin örsünde bir demir balyoz,

Kapandım yatağa son çare diye.

Çile, Çile, 17

(siyasi baskı) + demir balyoz

c- Çivi

1. Bana yakan gözlerle, bir kerecik baktınız;

Ruhuma büyük temel çivinizi çaktınız!

Mürşid, Çile, s. 75

(düşünme) + çivi

d- Kefe

1. Bak, arslan hakikate, ispinoz kafesinde;

Tartılan vatana bak, dalkavuk kefesinde!

Destan, Çile, s. 407

(liyakatsizlik) + dalkavuk kefesi

e- Perçin

1. Bir gün bu gidişle çatlarsa yürek,

Dile vurdukları perçinden gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

(yasak) + perçin

f- İğne

1. Bir iğne, kalbime sokulmuş,

Başımda küt diye bir dipçik

Garipçik, Çile, s. 177

İğne + (çerçeve)

G- IŞIK VEREN EŞYALAR

a- Kandil

1. Dağda dolaşırken yakma kandili;

Fersiz gözlerimi dağlama gurbet!

Gurbet, Çile, s. 228

(yıldızlar) + kandil

H- İÇ MEKÂNA AİT EŞYALAR

a- Döşek

1. Döşekler yalnızları,
Dürtmese itmeseydi.

Ne ileri, Ne Geri, Çile, s. 338

döşek + (insan)

2. Bana rahat bir döşek sevince yerin altı,
Bilirim kalkmayacak, bir yâr gibi başımdan

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

(mezar) + rahat bir döşek

b- Ayna

1. Ayna düştü, hayal, perdelerdeki
Bir akışçık gibi çıktı aradan

Tâ Maverâden, Çile, s. 31

(varlık) + ayna

2. Beni beklemeyin, o bir hevesti;
Gelemem, aynalar yolumu kesti.

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

aynalar + (eşkiya)

c- Aynalı Dolap

1. Ah küçük hokkabazlık, sefil aynalı dolap;
Bir şapka, bir eldiven, bir maymun ve inkılâp.

Destan, Çile, s. 407

(siyaset) + sefil aynalı dolap

d- Camlar

1. Camlar tutuşurken, eski kafesler,
Beyaz duvarlara aksetmiş, durur.

Boş Odalar, Çile, s. 209

camlar + (alev, ateş)

e- Takvim

1. Geçti geçti mevsimler...
Süprüldü takvimler.

Geçti, Geçti, Çile, s. 232

takvimler + (yaprak)

f- Sedir

1. İçerde kimine kuş tüyü sedir;
Yüz üstü toprağa düşer kimisi.

Mezar, Çile, s. 128

(mezar) + kuş tüyü sedir

g- Yumak

1. Erişilmez fikir ki, düğüm düğüm dolaşık...
Sarıldıkça boşanan yumak, çözülen demet;

Ruh, Çile, s. 121

(ruh) + yumak

h- Saat

1. Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;
Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum...

Tam Otuz Yıl, Çile, s. 35

(hayal) + saat

I- DİĞER EŞYALAR

a- Tekerlek

1. Ölsek de sevinin, eve dönsek de!

Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

(islâm davası) + tekerlek

b- Oyuncak

1. Ben bir atım, iradem, elinde binicimin;

Bir çocuk oyuncağı, ucunda bir sicim...

Oyuncak, Çile, s. 96

(insan) + çocuk oyuncağı

c- İplik

1. Bir soluk, bir tütsü, bir uçan buğu;

İplik ki, incecik, örür boşluğu.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

iplik + (örümcek)

d- Pabuç

1. Geçenler geçti seni uçtu pabucum dama,

Çatla Sodom-Gomore, patla Bizans ve Roma!

Destan, Çile, s. 406

(saygınlık) + pabuç

e- Tabut

1. Ufka bakarlar; ölüm uzakta mı, uzakta...

Ve tabut bekler, suya inmek için kızakta...

Tabut, Çile, s. 143

tabut + (gemi)

IV.MÜCERRET UNSURLAR

A. DİNÎ KAVRAMLAR

a- Ruh

b- Nefis

B- ZEHİR

a- İlâç

b- Zehir

C- HİSLERLE İLGİLİ OLANLAR

a- Dava

b- Haber

c- Aşk

d- Hâtıra

e- Sevgili

f- Hayal

g- Rüya

h- Gönül

ı- Hasret

j- Korku

k- Azap

D- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

a- Renk

b- Küf ve pas

c- Uyku

d- Davet

e- Vatan

f- Yokluk

g- Adet

h- Bir

ı- Sayılar

j- Kucak

k- Ağır hediye

l- Ebedî hasat

A- DİNÎ KAVRAMLAR

a- Ruh

1. Kalbim yırtılıyor her nefesinde,

Kulağım, ruhumun kanat sesinde;

Örümcek Ağı, Çile, s. 304

ruh + (kuş)

2. Ruhum gün doğunca sönecek gibi,

Şimdiden ediyor hayata veda,

Örümcek Ağı, Çile, s. 304

ruh + (lamba)

3. Ruhum öz dünyasına kaçmak için gayrette;

Yalan dünyaya şimdi inmiş gibi hayrette...

Hayret, Çile, s. 248

ruh + (insan)

4. Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;

Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.

Canım İstanbul, Çile, s. 164

ruh + (maden)

5. Fahişe yataklardan kaçtığın günden beri,

Erimiş ruhlarımız bir derdin potasında.

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

ruh + (maden)

b- Nefis

1. Birazcık su ve kepek, şu kuduz nefse kifaf;

Dünyada varsa söyle, sabaha çıkan zifaf!...

Zifaf, Çile, s. 243

nefis + (köpek)

B- ZEHİR

a- İlâç

1. Arama, ilâç yok eczahanede!

O var!

O Var, Çile, s. 32

(ölümsüzlük) + ilâç

b- Zehir

1. Göğsümden havaya kattığım zehir,

Solduracak bir gül gibi ömrünü,

Bekleyen, Çile, s. 197

(nefes) + zehir

C- HİSLERLE İLGİLİ OLANLAR

a- Dava

1. Eyvah eyvah, Sakaryam, sana mı düştü bu yük?

Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!...

Sakarya Türküsü, Çile, s. 299

dava + (çocuk)

b- Haber

1. Gökte çakıyor haber

Geber çelik put geber!

O'nun Ümmetinden Ol!, Çile, s. 397

haber + (şimşek)

c- Aşk

1. Allah, Resül aşkıyla yandım, bittim, kül oldum!...

Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum.

Aşk, Çile, s. 376

aşk + (ateş)

d- Hatıra

1. Renk renk hatıralarım oda oda silindi;

Anne kokan bir Türkçem vardı, o da silindi.

hatıra + (yazı)

e- Sevgili

1. Dostunu bulan aşk sonsuz ömürlü,

Sevgili boyutlar ama aşk yeni,

Yeni, Çile, s. 342

sevgili + (taze bir madde)

f- Hayal

1. Hayal, uzak, uzakta,

Eder fillerle güreş

40 Derece, Çile, s. 300

hayal + (güreşçi)

g- Rüya

1. Sanki yaşamaya güvenim kadar

Büyük bir şey çaldı benden o rüya...

Rüya, Çile, s. 297

rüya + (hırsız)

h- Gönül

1. Gönلüm uçmak dilerken semavî ülkelere;

Ayağım takılıyor yerdeki gölgelere...

Gölgeler, Çile, s. 249

gönül + (kuş)

ı- Hasret

1. Yakar, onu bulamazsam,

Beni bu hasret, dedim.

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

hasret + (ateş)

j- Korku

1. İçimde damla damla bir korku birikiyor;

Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler...

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

korku + (su)

k- Azap

1. Selâm, selâm sana haşmetli azap

Yandıkça gelişen tılsımlı kütük.

Çile, Çile, s. 18

(ilâhîaşk) + haşmetli azap

D- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

a- Renk

1. Baktım, renk yağarken akşam üzeri,

Her şey ölü yüzde düzgün ve boya

Bayrak ve Sultan, Çile, s. 425

renk + (yağmur)

2. Her rengi silici aşk ötesi renk;

O rengin kavuran beyzasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

renk + (ateş)

b- Küf ve Pas

1. Kâh susar, kâh çırpınır, kâh ürperir, kâh çağlar;

Su, eşyayı kemiren küfe ve pasa ağlar.

Su-5-, Çile, s. 190

küf ve pas + (ağaç kurdu)

c- Uyku

1. Gittikçe uzaklaşan bu sesi duya duya,

Yavaşça dalacağım o kalkılmaz uykuya...

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

(uyku) + ölüm

d- Davet

1. Yolculuk, her zaman düşündüm onu;

İçimde bu azgın davet ne demek?

Yolculuk, Çile, s. 226

davet + (canavar)

e- Vatan

1. Peygamber!

Ne haber?

Bir batan

Var: Vatan!

Kafiyeler, Çile, s. 262

vatan + (gemi)

f- Yokluk

1. İlk düşünce, beni yokluk ısırdı;

Sonum yokluk olsa bu varlık niye?

Zehir, Çile, s. 308

yokluk + (köpek)

g- Adet

1. Beni zaman bölüyor, beni doğruyor adet,

Medet ey birin Bir'i, ey birin Bir'i medet!..

Medet, Çile, s. 315

adet + (bıçak)

h- Bir

1. Sayılar yalnız Bir'in kendi dalgalanışı,

Sayılar kemmiyetin keyfiyeti anışı...

Sayılar, Çile, s. 369

bir + (deniz)

ı- Sayılar

1. "Bir"i deşerken her ân beynini yiyen adam

Sayılar köpürdükçe "Allah bir!" diyen adam...

Bir, Çile, s. 371

sayılar + (deniz)

j- Kucak

1. Bana düşmez can vermek yumuşak bir kucakta;

Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum!

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

(yatak) + yumuşak bir kucak

k- Ağır hediye

1. Bu ağır hediye kime gidecek,

Çakılır çakılmaz üstüne kapak?

Tabut, Çile, s. 122

(tabut) + ağır hediye

ı- Ebedî hasat

1. Ölmezi bulmaksa biricik niyet;

Bastığımız yerde ebedî hasat.

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(Allah aşkı) + ebedî hasat

V- İNSAN VE İNSANLARLA İLGİLİ UNSURLAR

A- İNSANA AİT ÜNVAN VE ÖZELLİKLER

- a- Şair
- b- Rütbe
- c- Piyade
- d- Kervan
- e- Sanatkârlık
- f- Sultan
- g- Astronot
- h- Hokkabaz

B- İNSAN UZUVLARI

- a- Kalp
- b- Yürek
- c- Beyin
- d- Ağız
- e- El
- f- Kafatası
- g- Göz
- h- Baş
- ı- Kafa

C- İNSANA AİT HAL VE DURUMLAR

- a- Kadın

b- Kılavuz

c- Hırsız

d- Köle

e- Kundak

D- ÖZEL İSİMLER

a- Sakarya

b- Eyüp

c- Moda

d- Yunus

A- İNSANA AİT ÜNVAN VE ÖZELLİKLER

a- Şair

1. Takinsam, kanat, manat;

Kuş muş olsam seğırtsem.

Hayat Mayat, Çile, s. 417

şair + (kuş)

2. Kaç mevsim bekleyim daha kapında,

Ayağımda zincir, boynumda kement?

Yunus Emre, Çile, s. 383

şair + (köle)

3. İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;

Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya

Sakarya, Çile, s. 398

şair + (ırmak)

4. Benim efendim!

Emri Yüklendim!

O'na, Çile, s. 381

şair + (hamle)

b- Rütbe

1. Düşünün, ben ne büyük rütbeye tutkuluyum!

Çünkü O'nun kulunun kölesiyim kuluyum!

Rütbe, Çile, s. 81

(müritlek) + rütbe

c- Piyade

1. Perdeye doğru akın;

Atlılar, piyadeler

Perdeler, Çile, s. 257

atlılar, piyadeler + (irmek)

d- Kervan

1. Sonsuzluk Kervanı, "peşinizde ben

Üç ayakla seken topal köpeğim!"

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

(tasavvuf ehli) + sonsuzluk kervanı

e- Sanatkârlık

1. Üstün çile dev gibi gelip çattı birden! Tos!!!

Sen, cüce sanatkârlık, sana büsbütün paydos!

Muhasebe, Çile, s. 403

(şairlik) + cüce sanatkârlık

f- Sultan

1. Nereye baksam aynı şey, neyi görsem aynı şey...

Olan sensin, hey gidi Hakikat sultanı hey!

Hey, Çile, s. 55

(Hz. Muhammed) + Hakikat Sultanı

g- Astronot

1. Sayıdan sonsuzluğa sınıf geçirecek not;

Bizdedir ve bizdedir Arş'a giden astronot,

Feza Pilotu, Çile, s. 411

(Hz. Muhammed) + Arş'a giden astronot

h- Hokkabaz

1. Marifetli hokkabaz, başını kaldır da bak!

Gökte bir oynayan var, yıldızlarla kaydırak...

Hokkabaz, Çile, s. 36

(bilim adamı) + hokkabaz

B- İNSAN UZUVLARI

a- Kalp

1. Kalbim yırtılıyor her nefesinde,

Kulağım, ruhumun kanat sesinde;

Örümcek Ağı, Çile, s. 304

kalp + (kağıt)

2. Ve kalp ağlayaraktan,

Çekilir geri geri,

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 222

kalp + (çocuk)

3. Seni dağladılar, değil mi kalbim,

Her yanın, içi su dolu kabarcık.

Dayan Kalbim, Çile, s. 292

kalp + (yara)

b- Yürek

1. Bir yürek, bir yürek, kutuda tık tık...

Korkarım, saat kaç diye bakamam.

Saat Kaç?, Çile, s. 295

yürek + (saat)

2. Bir gün bu gidişle çatlarsa yürek,

Dile vurdukları perçinden gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

yürek + (*kabuk*)

c- Beyin

1. Duvar, katil duvar, yolumu biçtin!

Kanla dolu sünger... Beynimi içtin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

beyin + (*su*)

d- Ağız

1. Tel tel ve iple iplik dikseler de ağızımı;

Tek ses duysalar, Allah...Yoklayanlar nabzımı.

Ağızımı Dikseler, Çile, s.43

ağız + (*çuval*)

e- El

1. Sırtımı uykuda dürtüyor bir el;

Fırla yatağından koşar adım gel!

Tâ Maveradan, Çile, s. 31

(*manevi güç*) + el

f- Kafatası

1. Senin gölgeni içmiş, onun gözbebekleri;

Onun taşı erimiş, senin kafatasında.

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

kafatası + (*pota*)

g- Göz

1. Gözler parlayınca karanlıklarda,
Kemikten parmaklar terimi siler,

Gece Yarısı, Çile, s. 211

gözler + (ışık)

h- Baş

1. Uykunun gölünde başın yüzüyor.
Dalgalandırmadan o durgun suyu...

Ninni, Çile, s. 329

baş + (kuğu)

ı- Kafa

1. Evet, kafam çatlıyor, güya ülvî hastalık;
Bendedir, duymadığı dertlerle kalabalık.

Muhasebe, Çile, s. 403

kafa + (kabuk)

C- İNSANA AİT HÂL VE DURUMLAR

a- Kadın

1. Bir kadın oldu o ân
Kendini bana verdi...

Azap, Çile, s. 299

(azap) + kadın

b- Kılavuz

1. Nur yolu izinden git, KILAVUZ'un!

Fethine çık,doğru, güzel, sonsuzun!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

(Hz. Muhammed) + kılavuz

c- Hırsız

1. Belki de bir hırsız

İzi, lekesi var.

Zaman, Çile, s. 265

(zaman) + hırsız

d- Köle

1. Bırak, keyfini sürsün

Şehirlerin köleler

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 176

(maddeciler) + köle

e- Kundak

1. Ölenler yeniden doğarmış gerçek!

Tabut değildir bu, bir tahta kundak.

Tabut, Çile, s. 122

(tabut) + tahta kundak

D- ÖZEL İSİMLER

a- Sakarya

1. Rabbim isterse sular büküm büküm burulur,

Sırtına Sakarya'nın Türk tarihi vurulur.

Sakarya Türküsü, Çile, s.399

Sakarya (ırmak) + hamal

2. Eyvah, eyvah Sakaryam, sana mı düştü bu yük?

Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!..

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Sakarya (*İrmak*) + hamal

b- Eyüp

1. Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu

Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

Eyüp (*semt*) + Çocuk

c- Moda

1. Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu

Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

Moda (*semt*) + (kibirli insan)

d- Yunus

1. Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Okunu kör nefsin, kılıçla çelmiş...

Bizim Yunus

Bizim Yunus, Çile, s. 382

Yunus (Emre) + (*savaşçı*)

VI- MEKÂN VE MEKÂN UNSURLARI

A- İÇ MEKÂNA AİT OLANLAR

- a- Konak
- b- Saray
- c- Hamam
- d- Oda
- e- Ev bark

B- DIŞ MEKÂNA AİT OLANLAR

- a- Meydan
- b- Mekân
- c- Temel ve Bina
- d- Fabrika
- e- Semt

A- İÇ MEKÂNA AİT OLANLAR

a- Konak

1. Git ve gel...Yüz adım... Bin yıllık konak.

Ne ayak dayanır buna, ne tırnak!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

(hapishane) + bin yıllık konak

b- Saray

1. Yıkılan sarayımdan tek bir nakış kalmadı;

Dışa mihlandı gözler, içe bakış kalmadı.

Kalmadı, Çile, s. 288

(benlik) + saray

c- Hamam

1. Bir hamam ki, arınma gayesinde şaheser;

Arınmışların yeri; Cennette nurlu Kevser,

Sırat, Çile, s. 186

(dünya) + hamam

d- Oda

1. Odası mühürlü girilemez mi?

Şu ters akan sular çevrilemez mi?

O Zeybek, Çile, s. 384

Oda + (zindan)

e- Ev bark

1. Garip geldik gideriz rafa koy evi barkı!

Tek, dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı...

Ölümsüz Şarkı, Çile, s. 441

ev bark + (kitap)

B- DIŞ MEKÂNA AİT OLANLAR

a- Meydan

1. Ne baş yedi, ne kan içti bu meydan!

Bu meydan âşıktan canını ister.

Mansur, Çile, s. 387

meydan + (*canavar*)

2. Ne baş yedi, ne kan içti bu meydan!

Bu meydan âşıktan canını ister.

Mansur, Çile, s. 387

meydan + (*Azrail*)

b- Mekân

1. Beni zaman kuşatmış, mekân kelepçelemiş;

Ne sanattır ki, her şey, her şeyi peçelemiş...

Visal, Çile, s. 231

mekân + (*muhafız*)

c- Temel ve bina

1. Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;

Ne getirdin, götürdün, bildirdinse amenna!...

Peygamber, Çile, s. 77

(*inanç sistemi*) + temel ve bina

d- Fabrika

1. Soğu ey terli kemik, soğu ey yanık tuğla!

Fabrikam, mühendisin kaçtı ya dur, ya patla!

Uykusuz Baş, Çile, s. 310

(*kalp*) + Fabrika

e- Semt

1. Belirsiz bir semte insanlık sürgün...

Çek perdeyi, güneş nazara geldi!

Çek Perdeyi, Çile, s. 423

(*dünya*) + belirsiz bir semt

VII- KOZMİK UNSURLAR

A- GÜNEŞ

B- YILDIZ

C- GÖK

D- SEMA

A- Güneş

1. Gökler iki şakkolmuş haberi bildirecek

Müjdeler olsun size; doğdu batmayan güneş

Müjde, Çile, s. 401

(islâm) + batmayan güneş

2. Yırtılır güneşin kapkara zarı,

Dünyamız yepyeni bir çağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

(islâm) + güneş

3. Rafa kaldırmak için ruhlarını dürdüler;

Güneş diye kalpteki güneşi söndürdüler

Feza Pilotu, Çile, s. 411

(iman) + güneş

B- Yıldız

1. Uyan yarım uyan, söndü yıldızlar,

Gün karşı tepeden doğmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

yıldızlar + (kandil)

C- Gök

1. Gökler suda titiyor,

Yollar suda bitiyor

Yollar ve Gökler, Çile, s. 340

Gökler + (ışık)

D- Sema

1. Sema bize seslenir;

Kalma gel işkencede!

Yıldızlı Bir Gecede, Çile, s. 184

sema + (tellal)

VIII- SES VE MÜZİKLE İLGİLİ UNSURLAR

A- SESLE İLGİLİ OLANLAR

a- Sesler

b- Çığlık

c- Zamanın Tıktıkları

B- MÜZİKLE İLGİLİ OLANLAR

a- Şarkı

A- SESLE İLGİLİ OLANLAR

a- Sesler

1. Dağınık sürüyü toplayan sesler

Kapiya sokulup tokmağı vurur.

Boş Odalar, Çile, s. 209

sesler + (*çoban*)

b- Zamanın Tıktıkları

1. Zamanın tıktıkları,

Güder yaratıkları.

Kâbus, Çile, s. 430

zamanın tıktıkları + (*çoban*)

c- Çığlık

1. Bir ağızdan çalınan düdükler, kalın kalın.

Boşlukta tos vuracak nokta arayan çığlık.

Açıklarda, Çile, s. 213

(*dalgalar*) + çığlık

B- MUSİKİ İLE İLGİLİ OLANLAR

a- Şarkı

1. Garip geldik gideriz, rafa koy evi barkı!

Tek, dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı...

Ölümsüz Şarkı, Çile, s. 441

(*islâm düşüncesi*) + ölümsüz şarkı

2. Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı;

Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı...

Evim, Çile, s. 331

(*suyun kaynama sesi*) + huzuru besteleyen bir şarkı.

IX- ÇOCUK OYUNLARI VE SPORLA İLGİLİ UNSURLAR

A- ÇOCUK OYUNLARI

a- Saklambaç

b- Çelik Çomak

B- SPORLA İLGİLİ OLANLAR

a- Güreş

A- ÇOCUK OYUNLARI

a- Saklambaç

1. O dem çocuklar gibi sevinçten zıplar mısın?

Toprağın altındaki saklambaçta var mısın?

O Dem, Çile, s. 147

(mezarda yatmak) + saklambaç

b- Çelik çomak

1. Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış;

Marifet bu, gerisi yalnız çelik çomakmış...

Sanat, Çile, s. 39

(sanatkârlık) + çelik çomak

B- SPORLA İLGİLİ OLANLAR

a- Güreş

1. Fertle toplum arası kalkacak artık güreş;

Herkes tek tek sırtına toplumu bindirecek.

Müjde, Çile, s. 401

(anlaşmazlık) + güreş

I- TABİAT UNSURLARI

A- IŞIKLI UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
hayat canlılık	yemyeşil bir ışık
ışık	at
aydınlık	misafir

B- ÇİÇEKLERLE İLGİLİ UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
Allah aşkı	çiçek

C- SU İLE İLGİLİ UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
sırlar alemi	dipsizlik gölü
tasavvuf ehlinin söyledikleri	göl
insan	şebnem
sular	insan

D- ZAMANA AİT UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
zaman	ağaç kurdu
zaman	kız
zaman	ordu
zaman	bıçak
zaman	kokuşabilen bir madde

zaman	şeker
mevsim	müzisyen
geceler	zil
yaz	demir
ihtilâl	kanlı şafak

E- YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
dağlar	insan
dağlar	demir
yol	ok
İslâmın dışındaki fikirler	serseri yol
cinler	kum
mezar	dipsiz kuyu
mezar	çukur
ümitsizlik	çöl

F- NEBATLA İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
ümit	rüzgâr
baş, kafa	yaprak
nesil	ağaç
tarih	ihtiyar ağaç
çocuk	tomurcuk

islâm düşüncesi

tılsımlı kütük

G- TABİAT OLAYLARIYLA İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

rüzgâr

yorgan

rüzgâr

at

rüzgâr

ateş

gölge

kuş

duman

kuğu

çamur

küfür (inançsızlık)

II- HAYVAN VE HAYVANLARLA İLGİLİ UNSURLAR

A- KUŞ

BenzeyenKendine Benzetilen

eşya

kuş

cinler

postacı güvercinler

B- DİĞER HAYVANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

cinler

gümüş balık

şair (kendisi)

balık

kader

akrep

dalgalılar

yılan

C- MASAL UNSURU HAYVANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

apartman kırk katlı ejder

apartman cam gözlü dev

D- EVCİL HAYVANLAR

Benzeyen Kendine Benzetilen

tabut tahta at

tabut cansız at

tabut yağız at

kırat köle

E- BÖCEKLER

Benzeyen Kendine Benzetilen

sivrisinek müzisyen

solucan kuş

III- EŞYA VE EŞYA İLE İLGİLİ UNSURLAR

A- SİLÂHLAR

Benzeyen Kendine Benzetilen

İman ölümü öldüren silah

Allah'ın kahrı silâh

ilâhî emirler göklerin kamçısı

B- DEĞERLİ TAŞLAR VE SÜS EŞYALARI

1. DEĞERLİ TAŞ

Benzeyen Kendine Benzetilen

doğruluk elmas

2- SÜS EŞYALARI

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
Hız.Muhammed	varlığın tacı
önder (lider)	kurtuluş ordusunun tuğu
İslâm	bayrak

C- KÜLTÜR VE SANATLA İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
kader	kara tahta
gökdelen	bend
gökdelen	insan
tasavvuf ehli	nurdan heykel
irade	silgi
benlik	fildişi kule
kaldırımlar	anne
şeyh	nurdan heykel
İslâm	öksüz yapı

D- MUTFAKLA İLGİLİ OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
geçmişte yaşananlar	hatıra küpü
beden	kavanoz
ilâhî aşk	belâ kabı
İslâm düşüncesi	su ve ekmek

şarap

nehir

tasavvuf

zehirle pişmiş aş

E- DENİZLE İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

cenaze

vapur

F- MADENÎ EŞYALAR

BenzeyenKendine Benzetilen

çocuk

insanlık zincirinin ebediyet halkası

siyasî baskı

demir balyoz

düşünce

çivi

liyakatsizlik

dalkavuk kefesi

yasaklama

perçin

iğne

vesvese

G- IŞIK VEREN EŞYALAR

BenzeyenKendine Benzetilen

yıldızlar

kandil

H- İÇ MEKANA AİT EŞYALAR

BenzeyenKendine Benzetilen

döşek

insan

mezar

rahat bir döşek

varlık

ayna

aynalar

eşkiya

siyaset	sefil aynalı dolap
camlar	alev, ateş
takvimler	yaprak (kurumuş dal)
mezar	kuş tüyü sedir
ruh	yumak
hayat	saat

I- DİĞER EŞYALAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
İslâm davası	tekerlek
insan	çocuk oyuncağı
iplik	örümcek
saygınlık	pabuç
tabut	gemi

IV- MÜCERRET UNSURLAR

A- DİNİ KAVRAMLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
ruh	kuş
ruh	lamba
ruh	insan
ruh	maden
nefis	köpek

B- ZEHİR

BenzeyenKendine Benzetilen

nefes

zehir

C- HİSLERLE İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

dava

çocuk

haber

şimşek

aşk

ateş

hatıra

yazı

sevgili

taze bir madde

hayal

güreşçi

rüya

hırsız

gönül

kuş

hasret

ateş

korku

su

ilahî aşk

haşmetli azap

D- DURUM İFADE EDEN KAVRAMLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

renk

yağmur

renk

ateş

kûf ve pas

ağaç kurdu

uyku

ölüm

davet

canavar

vatan	gemi
yokluk	köpek
adet	bıçak
bir	deniz
sayılar	deniz
yatak	yumuşak bir kucak
tabut	ağır (pahali) hediye
Allah aşkı	ebedî hasat

A- İNSANA AİT ÜNVAN VE ÖZELLİKLER

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
şair	kuş
şair	köle
şair	ırmak
şair	hamal
müritlek	rütbe
atlılar, piyadeler	ırmak
taşavvuf ehli	sonsuzluk kervanı
şairlik	cüce sanatkârlık
Hz. Muhammed	Hakikat Sultanı
Hz. Muhammed	Arş'a giden astronot
bilim adamı	hokkabaz

B- İNSAN UZUVLARI

BenzeyenKendine Benzetilen

kalp

kağıt

kalp

çocuk

kalp

yara

yürek

saat

yürek

kabuk

beyin

su

ağız

çuval

manevî güç

el

kafatası

pota

gözler

ışık

baş (kafa)

kuğu

C- İNSANA AİT HÂL VE DURUMLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

azap

kadın

Hz. Muhammed

kılavuz

zaman

hırsız

maddeci (zihniyet)

köle

tabut

tahta kundak

D- ÖZEL İSİMLER

BenzeyenKendine Benzetilen

Sakarya (ırmak)

hamal

Sakarya (ırmak)	hamal
Eyüp (semt)	çocuk
Moda (semt)	kibirli insan
Yunus (Emre)	(benliğini yenen) savaşçı

VI- MEKÂN VE MEKÂN UNSURLARI

A- İÇ MEKÂNA AİT UNSURLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
hapisane	bin yıllık konak
benlik	saray
dünya	hamam
oda	zindan
ev bark	eski bir kitap

B- DIŞ MEKÂNA AİT OLANLAR

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendine Benzetilen</u>
meydan	canavar
meydan	Azrail
mekan	muhafız
inanç sistemi	temel ve bina
kalp	fabrika
dünya	belirsiz bir semt

VIII- KOZMİK UNSURLAR

A- GÜNEŞ

BenzeyenKendine Benzetilen

İslâm

batmayan güneş

islâm

güneş

B- YILDIZ

BenzeyenKendine Benzetilen

yıldızlar

kandil

C- GÖK

BenzeyenKendine Benzetilen

gökler

ışık

D- SEMA

BenzeyenKendine Benzetilen

sema

tellal

VIII- SES VE MÜSİKİ İLE İLGİLİ UNSURLAR

A- SESLE İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

sesler

çoban

zamanın tıktıkları

çoban

dalgalardan

çığlık

B- MÜZİKLE İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

islâm düşüncesi

ölümsüz şarkı

suyun kaynama sesi

huzuru besteleleyen bir şarkı

IX- ÇOCUK OYUNLARI VE SPORLA İLGİLİ UNSURLAR

A- ÇOCUK OYUNLARI

BenzeyenKendine Benzetilen

mezarda yatmak

saklambaç

sanatkârlık

çelik çomak

B- SPORLA İLGİLİ OLANLAR

BenzeyenKendine Benzetilen

anlaşmazlık

(insanlar arasındaki) güreş

TEKRİR

Heyecana bağlı bir sanattır. Sanatkârı etkileyen varlığın bir noktası daha çok dikkati çeker ve heyecan verir. O nokta artık heyecanın ağırlık merkezi olmuştur. Heyecan çeşitli aralıklarla o nokta üzerinde döner durur. İşte bu etkileyici noktaya tekrar tekrar dönüşler, TEKRİR sanatını meydana getirir. Tekririn kelime manası tekrarlamak demektir.

Şimdi de tekrar sanatını Necip Fazıl Kısakürek'in bir şiiriyle inceleyelim.

Örnek : Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi;
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur ses kesilince sesi;
Kaldırımlar, içinde kıvrılan bir lisandır.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Şair gece karanlığında yürüdüğü sokaktan etkileniyor. Heyecan dönüp dolaşıp kaldırımlara geliyor ve "kaldırımlar" kelimesi tekrar tekrar söylenerek TEKRİR sanatı yapılıyor. Bu incelemeden sonra Necip Fazıl Kısakürek'te tespit edebildiğimiz TEKRİR sanatına ait örnekleri sıralayalım.

Çıktım, çıktım, inilmez dağlar elimden tuttu;
İndim, indim, çıkılmaz çukurlar beni yuttu.

İn-Çık, Çile, s. 360

Tek neşe bu dünyada, var olmanın sevinci;
Ve tek ilim, varlığın bilinmeden bilinci...

Varlık, Çile, s. 359

Olmaz bil de "olur"u olur bil de "olmaz"ı:

Buluver, günü geçmez, pörsümez ve solmazı...

Olur- Olmaz, Çile, 358

Kader, beyaz kağıda sütle yazılmış yazı;

Elindeyse beyazdan, gel de sıyr beyazı!...

Kader-5-, Çile, s. 357

Âlemin küfre göre, hem başı, hem sonu"hiç"...

"İki hiç" arasında varlık olur mu ki hiç?..

Hiç, Çile, s.356

Zaman, sudan, çıkarıp suya daldıran dolap;

Bir varlık ve bir yokluk; her tasta bir inkılâp...

Zaman, Çile, s. 354

Eşya lâtifleştikçe göze görünmez olur;

Solucan kanat taksa yerde sürünmez olur.

Lâtif, Çile, s. 352

İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Perdenin ardı perde, perdenin ardı perde,

Her siper aşıldıkça gaye öbür siperde...

Gaye, Çile, s. 349

Allaha hakikatten yola çıkmak, meşakkat;

Allahtan yola çıkıp varılan şey, hakikat...

Hakikat, Çile, s. 348

Yum gözünü, kalbine her ân yokluğu üfür

"Kendinden geçmek iman, kendinde olmak küfür."

İman, Çile, s. 347

Sordular; Adresi ne?...Çeşmeye karşı, dedim;

"Çanakkale içinde aynalı çarşı" dedim.

Meçhûl, Çile, s. 344

Gözüne mil çekersen

Görünür gerçek dünya.

Aynalarda sen, hep sen;

Dost, sevgili, hep riya!

Kaç, kurtul kelimededen;

Ağlamadan, gülmeden!

Hani ya sen ölmeden,

Ölecektin, hani ya?..

Hani Ya, Çile, s. 343

Üstüste, alt altalar,

Bende gökler ve yollar.

Gökler, kat kat mavilik,

Yollar, kol kol servilik

Yollar nereye gider,

Ve ne düşünür gökler?

Yollar ve Gökler, Çile, s. 340-341

Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı;
 Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı...
 Çam kokulu tahtalar, gıcır gıcır silinmişti;
 Sular cömert, "temizlik imandandır" bilinmiş...
 Komşuya hatır soran sıra sıra terlikler;
 Ölçülü uzaklıkta, yakın beraberlikler...
 Seni yiyip bitiren, kırk atlı ejder oldu;
 Komşuluk, mana ve ruh, ne varsa heder oldu.
 Evim, evim, vah evim, gönül bucağı evim!
 Tadım, rengim, ışığım, anne kucağı evim!

Evim, Çile, s. 331

Sürün atlılar, sürün!
 Beni alıp götürün,
 Bu yerde pek yalnızım.

Üç Atlı, Çile, s. 327

Güneş çekildi demin,
 Doğdu bir renk akşamı.
 Bu, bütün günlerimin,
 İçime denk akşamı.
 Akşamı duya duya,
 Sular yattı uykuya;
 Kızılık çöktü suya,
 Sandım bir cenk akşamı...

Akşam, Çile, s. 326

Bana tül gibi ince
 Bir hülya verir mangal.
 Küllerini deşince,
 Titrer, ürperir mangal.
 Şikâyetsiz âşıklar
 Gibi içinden yanar
 Fâni günleri anar,
 Sabaha erir mangal...

Mangal, Çile, s. 325

Manalarla çizgiler, içiçe, bende hazır;
 Her şey, her şey toz duman, zamanın havanında.
 Arıyorsan, tarihin, hani kaybettiği sır?
 Çok eski bir konağın oymalı tavanında!..

Tavan, Çile, s. 324

Camekânlı odanın kızıl perdeleri var,
 Kızıl o ateşrengi kapanan gözlere sor!
 Perdeler bilezikler üstünde ilerliyor,
 Gerisinde güneşler, kıvılcımlar, yangınlar.
 Mazgallı taş odanın siyah perdeleri var,
 Siyah, otsuz bağların yüreği kadar siyah.

Bir tokmak sedasıdır orda akşamla sabah.

Dövülür mahnzenlerde, büyük tahta havanlar.

Sarmaşıklı odanın yeşil perdeleri var,

Yeşil; doğan göz gibi baharın ortasında,

Odalarım, Çile, s. 323

Anlamam, anlatamam;

Düşen düştü peşime,

Artık vâdeler tamam...

Anneme, Çile, s. 321

Ak saçlı başını alıp eline,

Kara hülyalara dal anneciğim!

O titrek kalbini bahtın yeline,

Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Sanma birgün geçer bu karanlıklar,

Gecenin ardında yine gece var;

Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar

Yaşlı gözlerinle kal anneciğim!

Anneciğim, Çile, s. 320

Yetişir boğuştuğum gece gündüz ecelle;

Allah Rahim ve Rahman, Allah Azze ve Celle...

Ecel, Çile, s. 317

Beni zaman bölüyor, beni doğruyor adet,

Medet ey birin Bir'i, ey birin Bir'i medet!..

Medet, Çile, s. 315

Soğu ey terli kemik, soğu ey yanık tuğla!

Fabrikam, mühendisin kaçtı, ya dur, ya patla!

Uykusuz, Çile, s. 310

Taş taş üstüne koysam, bozuk diyorlar, devir!

Bir ok çeksem, diyorlar; peşinden koş ve çevir!

Allahı hakikate soran kafa ne sakat?

Hakikat de ne; Hakkın muradıdır hakikat.

Balonunu kaçırmış, çocuk gibi ağla dur!

Rabbim böyle emretmiş, ya dize gel, ya kudur!

Hayat bir zar içinde, hayatı örten bir zar;

Bana da hayat yeri "Bağlum" köyünde mezar...

Hâlim, Çile, s. 306-307

Yokluk, sen de yoksan, bir var bir yoksun!

İnsanoğlu kendi varından yoksun...

Gelsin beni yokluk akrebi soksun!

Bir zehir ki, hayat özü faniye...

Zehir, Çile, s. 308

Necipçik, Necipçik, dem çekiyor kuş;

Yokuşlar iniştir, inişler yokuş;

Bir yokluk, bir varlık; ne değiş-tokuş!

Bir şu yan, bir bu yan, gidip gelmeler...

Külhan Yeri, Çile, s. 305

Kedim, ayak ucuma büzülmüş, uyumakta;

İplik iplik sarıyor sükûtu bir yumakta,

Hırıl hırıl

Hırıl hırıl...

Susun, susun, uzakta ölümüne ağlayan;

Gencim, ölmem, arzular kanımda bir çağlayan,

Şırlı şırlı,

Şırlı şırlı...

Sayıklama, Çile, s. 301

Kafesli evlerde ağlar çocuklar,

Odalarda akşam olurken henüz.

O zaman gözümün önünde parlar.

Buruşuk, buruşuk, ağlayan bir yüz.

Ağlayan Çocuklar, Çile, s. 303

Çın, çın, on iki hece,

Çaldı bir eski saat.

On ikide her gece

Bana diyor ki, saat:

Dün, bugün, yarın, siz, biz,

Bu yayın içindeyiz;

Onu yüz yıl sayın siz.

Ömür on iki saat...

Saat 12, Çile, s. 302

Bağrım, çizgi çizgi kan;

Beni seyretti hayran.

Bir kadın oldu o ân.

Kendini bana verdi..

Azap, Çile, s. 299

Bu yağmur, bu yağmur, bu kıldan ince,

Nefesten yumuşak, yağın bu yağmur.

Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,

Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu Yağmur, Çile, 298

Bir yürek, bir yürek, kutuda tık tık...

Korkarım, saat kaç diye bakamam

Son vapur kalkarken atlayamadık,

Kapılar kapandı, vadeler tamam.

Saat Kaç?, Çile, s. 295

Ne var, ne var âlemde,

Belâ kadar çekici?

Örse benzer kellemde

Belâların çekici.

Çiçeklik bana ateş,

Bana pınar, Kerbelâ

Koynumdan çıkmayan eş,

Suyum ekmeğim belâ...

Belâ, Çile, s. 294

Bilmezdim, iş bütünde;

Bu ömür derdim, bitmez.

Bir yuvarlak üstünde

Git, git, giderdim, bitmez.

Bitmez, Çile, s. 293

Yıkılan sarayımdan tek bir nakış kalmadı;

Dışa mihlandı gözler, içe bakış kalmadı.

Kalmadı, Çile, s. 288

Zıtlar arası ahenk, af ve günah yarışta;

Bütün zıtlar kavgada, bütün zıtlar barışta...

Zıtlar, Çile, s. 286

Bu ne hazin mesafe iki ten arasında;

Bir hali dinleyenle dinleten arasında...

Mesafe, Çile, s. 285

Onu, beyni kanayan soylu kafalara sor;

Ölüm zorların zoru, yaşamak ondan da zor...

Zor, Çile, s. 283

Kazanda su kaynasa sanki ben pişiyorum;

Bir kuş bir kuş öldürse ben can çekişiyorum...

Yine Hâl, Çile, s. 280

Bakma saatine ikide birdel!

Halin neyse saat onun saati.

Saat tutamaz ki, ölü kabirdë;

Zamana eşyada gör itaati!

Saat, Çile, s. 275

Sanırım, insanların her suçunda ben varım;

Günah uzun bir kervan, tâ ucunda ben varım!

Günah, Çile, s. 278

Şafakta, namaz vakti bana uzatılan zarf;

Kelime bu zarftadır, gerisi sadece harf...

Zarf, Çile, s. 276

Kesildi mi yoksa ardı, arkası,

Nur diyarından kol kol gelenlerin?

Yoksa, pırl pırl, tek damla kanda,

Kâinatı süzen bir mercek miyim?

Mercek, Çile, s. 274

İki yıldız arası göğe asılı hamak...

Uyku, uyku... Zamansız ve mekânsız, uyumak.

Uyumak istiyorum; başım bir cenk meydanı;

İlgisizlik, herşeyden kesilmiş ilgisizlik;

Her gün yalnız namazdan namaza uyanayım;

Bir dilim kuru ekmek; acı suya banayım!

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 271

Sabah, akşam, öğlende,

Aklım büyük şölende.

Bütünlük, o "bir" dedir.

Sayı sayı bölende

Ölümsüzlük, Çile, s. 272

Günah, günah hasad yerinde demet;

Merhamet, suçumdan aşkın merhamet!

Çıkamam, aynalar, aynalar zindan.

Bakamam, aynada, aynada vicdan;

Beni beklemeyin, obir hevesti;

Gelemem, aynalar yolumu kesti.

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Küçükten derdi ki dadım;

Çoğu gitti azı kaldı.

Büyüdüm, ihtiyarladım.

Çoğu gitti, azı kaldı.

Vur kazmayı dağa Ferhat!

Çoğu gitti, azı kaldı.

Kışne kır at, kışne kır at!

Çoğu gitti, azı kaldı.

Doğar bir gün benim günüm,

Çoğu gitti azı kaldı.

Kırk gün, kırk gece düğünüm,

Çoğu gitti, azı kaldı.

Nakarat, Çile, s. 267

İçimde bir nokta;

Dönüyor aleve.

İçimde bir nokta;

Beynimde bir güve.

Akrep ve yelkovan,

Varlığın nabzında.

Akrep ve yelkovan,

Yokluğun ağzında.

Zaman, Çile, s. 266

Nedir zaman, nedir?

Bir su mu, bir kuş mu?

Nedir zaman, nedir?

İniş mi, yokuş mu?

Bir sese benziyor;

Arkanız hep zifir!

Bir sese benziyor;

Önünüz tüm kabir!

Zaman, Çile, s. 265

Kimbilir nerdesiniz,

Geçen dakikalarım?

Kimbilir nerdesiniz?

Acaba tütsü yaksam,

Görünür mü yüzünüz?

Acaba tütsü yaksam?

Gitti bütün güzeller?

Sararmış biri kaldı,

Gitti bütün güzeller.

Geçen Dakikalarımız, Çile, s. 264

Vehim kadehinde zehirli tûtsü...

Kıvrım, kıvrım,

Beyin törpüsü...

Durulan sonsuzluk, yemyeşil gece...

Dalga dalga

Büyük düşünce...

Tek ölçü, herşeyin her şeyden farkı...

Ahenk ahenk,

Bir yakan şarkı...

Kıvrım Kıvrım, Çile, s. 263

Çok ve yok,

Yok ve Çok,

Aç ve tok

Tok ve aç

Tut ve kaç

Saklambaç.

Bir varmış.

Bir yokmuş.

Kafiye, Çile, s. 259-260-261

İpten indirilir yine uslanmam,

Belâ...Belâ bende yakıcı şehvet...

Yüzkarası, Çile, s. 258

Bir tohumda bin gömlek.

Giyim giyim fideler.

Kalpler dilini yutmuş;

Bangır bangır mideler.

Perdeler, hep perdeler...

Son noktada son perde;

Çevrilmiş seccadeler.

Orada işte işte,

Ölümden azadeler!

Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 257

Mezarda sır, mezarda;

O bilir bilse bilse.

Ukde, Çile, s. 255

Çocukken gün battı mı, bir köşede ağlardım;

Nihayet döne döne aynı noktaya vardım.

Aynı Nokta, Çile, s. 245

Hasret bir rüzgâr, kapı kapı aralar geçer;

Gördüğüm her güzel şey, beni yaralar geçer...

Geçer, Çile, s. 244

Hep aydınlık, isteğe erince istek ölür.

Bir anda ölseler de insanlar tek tek ölür...

Ayrılık, Çile, s. 240

Ne kervan kaldı, ne at, hepsi silinip gitti,

"İyi insanlar iyi atlara binip gitti."

Boş Ufuklar, Çile, s. 237

Hasretim, her tümseğin, her çatının ardında;

Kelimenin altında, cümlelerin üstünde...

Hasret, Çile, s. 236

Ne kadar vatan varsa, o vatandan haberci,

Gurbet dediğin senin, Yaradandan haberci...

Haberci, Çile, s. 234

Adımın o bahçeler, her gün anıldığı yer;

O bahçeler, yalanın bile yanıldığı yer...

O Bahçeler, Çile, s. 233

Geçti, geçti mevsimler...

Süprüldü takvimler.

Gidenlerden kalan sey;

Duvarlardan resimler,

Mezarlarda isimler...

Geçti, geçti mevsimler...

Geçti Geçti, Çile, s. 232

Beni zaman kuşatmış, mekan kelepçelemiş;

Ne sanattır ki, her şey, her şeyi peçelemiş...

Perde perde verâlar, ışık başka nur başka;

Bir anlık visal başka, kesiksiz huzur başka;
 Rabbim, Rabbim Yüce Rab, âlemlerin Rabbi, sen!
 Sana yönelsin diye icad eden kalbi, sen!
 Senden uzaklık ateş, sana yakınlık ateş!
 Azap var mı âlemde fikir çilesine eş?
 Yaşamak zor, ölmek zor erişmekse zor mu zor?
 Evet ben, bir kapalı hududu aşıyorum;
 Ölen ölüyor, bense ölümü yaşıyorum!

Visal, Çile, s. 231

Vatan ırakta kaldı.
 Sıra sıra duraklar;
 Durak bilmez ıraklar.

Iraklarda, Çile, s. 230

Gül büyütenlere mahsus hevesle,
 Renk renk dertlerimi gözümde besle!

Gurbet, Çile, s. 228

Yüzünü görmeden ölürsem diye,
 Üzülmekteyim ben, üzülmekteyim.

Anneme Mektup, Çile, s. 227

Başım, artık onu taşımak ne zor!
 Başım, günden güne kayıtsız bana.
 Dalında bir yaprak gibi dönüyor,
 Acı rüzgârların çektiği yana...

Yolculuk, Çile, s. 226

Kalbim bir çiçektir, gündüzler ölgün;

Gelin, gelin, onu açın geceler!

Beni yâdedermiş gibi, bütün gün

Ötün kulağımda, çın çın, geceler.

Geceye Şiir-1-, Çile, s. 223

Çekilir geri geri,

Terkeder bu mahşeri.

Bu mahşerin içinden

O gün ben de geçtim, ben;

Baktım da süzgün süzgün,

Kurşun yükünü gönlün.

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 222

Beni bu hasret, dedim.

Varırım elbet, dedim,

Bir ömür geze geze

.....

Ah yolculuk, yolculuk!

Ne kadar baygın, soluk,

.....

Bakarlar sinsi sinsi

Niçin o anda hepsi,

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

Annem belki yatakta
 Annem belki toprakta.
 Gün bitiyor şafakta;
 Biliyor, biliyorum;

Vehim, Çile, s. 214

Bir ağızdan çalınan düdükler, kalın kalın,
 Boşlukta tos vuracak nokta arayan çığlık.
 Omuz omza şahlanan dalgalar, büyük büyük,
 Bir ses işitip ürkmüş, sürülerle canavar.

Açıklarda, Çile, s. 213

Hep bu ayak sesleri, hep bu ayak sesleri,
 Dolaşüyor dışarda, gün batışından beri
 Bu sesler dokunuyor en ağrıyan yerime,
 Bir eski çıban gibi işliyor içerime.
 Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan
 Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan
 Sesler, ayak sesleri, kesilmez çıtırtılar!
 Böyle adım atarlar, ayrılanlar eşinden.
 Böyle yürür, gidenler, bir tabutun peşinden.

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

Her perdeden çalar sivrisinekler,
 Sanki bir tel gevşer, bir tel burulur.

Gece Yarısı, Çile, s. 211

Elinde mum, gece ortalarında,
Bucak bucak gezer, birini arar.

Boş Odalar, Çile, s. 209

Bir ufuk ki, ne Mecnun varabildi ne Ferhad;
Bir ufuk ki, ilâhî sırrı bekleyen serhad...

Kadın, Çile, s. 204

Bir ebedî mahmurluk, kalan bu hikâyeden;
Git, git, bir çıkmaz sokak, o varılmaz gayeden...

Kalan, Çile, s. 203

Kalıp değil bir fikir...

Elmas sorguçlu fakir;

Açıktaki sırrı bakir;

Kadın...

Bir işaret, bir misal;

Ayrılık remzi visal...

Allah'a yol bir timsâl;

Kadın...

Kadın, Çile, s. 202

Uyan yarım, uyan, söndü yıldızlar,
Gün karşı tepeden doğmak üzredir.
Her sabah güneşi seyrederken kızlar,
Mahmur gözlerini oğmak üzredir.

Sevgilim kapımı çaldı aydınlık,
 Baygın gözlerimi aldı aydınlık,
 İçimde tıkanı, kaldı aydınlık
 Bu aydınlık eni boğmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

Yürü, gölgen seni uğurlamakta,
 Küçülüp küçülüp kaybol ırakta,
 Yolunu tam dönerken arkana bak da,
 Köşede bir lahza kaliver gitsin!

Veda, Çile, s. 200

Kimsesiz odanda kış geceleri,
 İçin ürperdiği demler beni an!
 De ki: Odur sorsan pencereleri,
 De ki: Rüzgâr değil, odur haykıran!

Bekleyen, Çile, s. 197

Ne hasta bekler sabahı,
 Ne taze ölüyü mezar,
 Ne de şeytan bir günahı,
 Seni beklediğim kadar.

Beklenen, Çile, s. 196

Kâh susar, kâh çırpınır, kâh ürperir, kâh çağlar;
 Su, eşyayı kemiren küfe ve pasla ağlar.

Su-5-, Çile, s. 190

Kâinatta ne varsa suda yaşandı önce;

Üstümüzden su geçer doğunca ve ölünce.

Su-2-, Çile, s. 187

Ne varsa nakış nakış, tabiatta, maddede,

Gözlerimdeki nurun aksı, beyaz perdede...

Madde ve Ruh, Çile, s. 185

Gittim, gittim, denizin

Sınır yerine vardım.

Susan Deniz, Çile, s.182

Ne bir kıydan eser, ne bir ışıktan eser,

Sulardan daha derin, yolun karanlıkları.

Dalgalar, Çile, s. 181

Hangi hissin parmağı dokundu ki, derine,

Düştü bir gizli alev salkımı içerine?

Hangi kabus bastı ki, seni uykularında,

Birdenbire cehennem kaydadı sularında?

Örtüldü baştan başa tenin beyaz bir terle,

Duman duman yayılan incecik köpüklerle,

Hangi dert kaldı, söyle, bağrına üşüşmeyen,

Hangi ölüm şarkısı, bu dilinden düşmeyen?

Hangi öfkeyle yüzün, böyle karıştı yer yer,

Azgın Deniz, Çile, s. 180

Bir taraf pırıl pırıl;
 Toz yağmuru samandan.
 Rüyada bastırıldım,
 Ses geliyor ormandan...
 Süzülmüş ki, süzülmüş,
 Son kelime harmandan;
 Altından bir anahtar,
 Ses geliyor ormandan...

Ses, Çile, s. 178-179

Bahçede Yusufçuk adlı kuş
 Öter hep: Necipçik, Necipçik!
 Bir iğne kalbime sokulmuş,
 Başımda küt diye bir dipçik.

Garipçik, Çile, s. 177

Bir gün gelir ölürüz,
 Haberimiz olmadan.
 Ve o zaman, o zaman,
 Hayat neymiş görürsün!

Şehirlerin Dışında, Çile, s. 176

Kat kat çıkmış evlerin,
 O cam gözlü devlerin
 Gizlediği âlemi!

Bir tüy gibi yel alsın,
 Bir dal gibi sel alsın.
 Bizden menhus elemi.
 Attığımız n ralar,
 Yol açsın karanlıkta.
  eksin bizi mağaralar,
 Bir derin ormanlıkta
     r p sert bir ıslık.
 Yılanları  a ıralım.
 Pe inden  ı lık  ı lık.
 Ölen ölür yıpranmaz;
 Giden, gider aranmaz,

Şehirlerin Dı ından,  ile, s. 175

Mezar, mezar, zıtların kenetlendi i nokta;
 Mezar, mezar, varlığa yol veren geçit yokta...

Ebedi gen l in taht kurduğu yer, mezarlık.
 Ebedi gençlik ölüm, desem kimse inanmaz;

Onlar ki, her nefeste habersiz  ld   nden,
 G l p oynamaktalar gelir gibi d   nden,
 Onlar ki, sıfırlarda rakamları bulmuşlar?

Karacaahmet,  ile, s. 169

Üst üste insan türü

Bu ne hayat, götürü!

Yakınlıktan ötürü

Kaçıp gitmiş yakınlık...

Apartman, Çile, s. 167

Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!

Yedi renk, yedi sesten sayısız belirişler...

Gecesi sümbül kokan

Türkçesi bülbül kokan

İstanbul,

İstanbul...

Canım İstanbul, s. 166

İstanbul benim canım;

Vatanım da vatanım...

İstanbul,

İstanbul...

Tarihin gözleri var, surlarda delik delik;

Servi, endamlı servi, ahirete perdelik...

O manayı bul da bul!

İle İstanbul'da bul!

İstanbul,

İstanbul...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Kimbilir, belki de evlerin cinleridir;
 Kolları bir davet gibi göğşe yükselir,
 Ölüler, ölüler, arka arkaya gelir,
 Ruhların mehtaba daldığı taraçalar
 Bacalar...

Azap kuleleri, cüceleşmiş devlerin;
 Kör mazgallarında raksı var alevlerin.
 Öyle evcikler ki, tepesinde evlerin,
 Kopuyor içinde görünmez facialar,
 Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
 Isli lâmbalarında, isli lâmbalarında.

Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
 Küflü aynalarında, küflü aynalarında.

Atılan elbiseler boğazlanmış bir adam,
 Kırık masalarında, kırık masalarında,

Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıpır tıpır,
 İzbe sofalarında, izbe sofalarında

Otel Odaları, Çile, s. 159

Ondan bir temas gibi rüzgâr beniz bürür de,
 Tutmak, tutmak isterim, onu göğsüme alıp,
 Bir türlü yetişemem, fecre kadar yürür de,
 Heyhat, o bir ince ruh, bense etten bir kalıp.

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

Yağız atlı süvari, koştur, atını koştur!
 Sonunda kabire çıkar bu yolun kıvrımları.
 Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur,
 Ne senin anladığın kadar, kaldırımları...

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;
 İki yanımdan aksın, bir sel gini fenerler.
 Tak, tak ayak sesimi aç köpekler işitsin;
 Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler.

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
 Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
 Islak bir yorgan gibi, sınıksı bürüneyim;
 Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları.

Kaldırımlar-1-, Çile, s.156

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
 Yürüyorum, arkana bakmadan yürüyorum.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 154

Aman, sabah olmasın, bu karanlık sokakta;

Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum!

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Öleceğiz; müjdeler olsun, müjdeler olsun!

Ölümü de öldüren Rabbe secedeler olsun!

Müjde, Çile, s. 150

Kapı kapı bu yolun son kapısı ölümse;

Her kapıdan ağlayıp o kapıda gülümse!

Kapı, Çile, s.149

O demde ki, perdeler kalkar, perdeler iner,

Azrâil'e "hoşgeldin!" diyebilmekte hüner...

Hüner, Çile, s. 148

Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek var;

Oh ne güzel, bayramda tahta ata binmek var!..

Bayram, Çile, s. 146

Geliyorum!

Tülbent içinde çenem;

Eski kütükte senem;

Geliyorum!

Meliyorum!

Dağlar hasret duvarı...

Dağıttılar davarı,

Meliyorum!

Geliyorum, Çile, s. 133

Geçitlerin, kilitlerin yalnız O'nda şifresi;

İşte, işte o eteğe sarılmadan geçilmez!

Geçilmez, Çile, s. 132

Eti zehir, yağı zehir, balı zehir dünyada,

Bütün fâni lezzetlere darılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Gözlerin müebbette,

Günü gelir elbette...

Gelir, Melek nöbette,

Safa geldi, hoş geldi.

Boş Dünya, Çile, s. 130

Tükür bu hayatın irin yüzüne!

Tükür,

Şükür, Çile, s. 127

Biter, her şey biter; ses, şekil ve renk,

Korkular biter.

Kabir sualiyle kapanır kepenk,

Sorgular biter.

Biter, Çile, s. 126

Bir şey kalmaz, yalnız,

Kalır maziden gözler.

Ölür de her yanımız,

Sağ kalır, neden gözler?

Gözler, Çile, s. 125

Bilmem, kaç kaç geçce,
 Bilmem, kaç kaç kala,
 Ya erkence, ya geççe,
 Sıram gelir, hoppala!

Cansız At, Çile, s. 124

Ben de bir gün böyle haykıracağım;
 Yolcular, oturun mezar taşımda!
 Yolcular, önümde fısıldaşacak,
 Yolcular, aşılmaz yollar aşacak.
 Taşımı yerlere yatıracağım;
 Ben de böyle bir gün haykıracağım!

Ölüler, Çile, s. 123

Cılız vücuduna tam görünse de,
 İçim, bu dar yere sığılmaz diyor.
 Geride kalanlar hep dövünse de,
 İnsan birer birer yine giriyor.

Tabut, Çile, s. 122

Kiremitleri yaprak yaprak alan bir rüzgâr,
 Ağzımdan haykıracak, uzun, gizli, çapraşık...
 Erişilmez fikir ki, düğüm düğüm dolaşık...

Ruh, Çile, s. 121

Dalacağım kendimin hayran hayran seyrine,
 Diyeceğim; bu dönen şeyler eski yerine,

Ruh, Çile, s. 121

Odamda yanan mumu üfledi bir çan sesi.
 Gözlerin halka halka gördü bu uçan sesi.
 Önümden bir hız geçti, aktı ateşten izler;
 Açıldı kıvrım kıvrım toprak altı dehlizler.
 Şimşekler yanıp söndü, şimşekler sönüp yandı;
 Derindeki sarnıçta durgun sular uyandı.
 Sağa sola sallanıp, dan, dan, dan, çaldı çanlar;
 Durmadan çaldı çanlar, durmadan çaldı çanlar,
 Sular ürperdi, eşya ürperdi, tunç ürperdi;
 Çanlar, kocaman çanlar, korkunç korkunç ürperdi.
 Gördüm ki, adım adım, gölge gölge ürperdi.
 Ebedî karanlığın mahzenine inmişler...

Çan Sesi, Çile, s. 119

Küçük bir çizgi, küçük, titreyen bir an kadar.
 Sarkık dudaklarında asılı titrek bir an;
 Belli ki, birdenbire gitmi çarpınmadan.
 Bu benim kendi ölüm, bu benim kendi ölüm;
 Bana geldiği zaman, böyle gelecek ölüm...

Ölümün Odası, Çile, s. 118

Hey gidi, gölgeler ülkesi dünya!
 Bir görünmez şeyin gölgesi dünya!
 Boşlukta ayrılık bölgesi dünya!
 Bu dünyada yeme, içme ve dövün!

Dövün, Çile, s. 117

Kesilmiş bir karnış ormanlıklardan,
 İnsan...Rüzgârlara bağı bir düdük.
 İndik de dünyaya karanlıklardan,
 Sıra sıra mezar, başka ne gördük?

Ölmemek, ilk ve son, büyük kelime;
 Çarpıldık, ölmemek için ölüme!

Ölmemek, Çile, s. 115

Minarede "ölü var!" diye bir acı salâ...
 Er kişi niyetine saf saf namaz... Ne âlâ!
 Böyledir de ölüme kimse inanmaz hâlâ!
 Ne tabutu taşıyan, ne de toprağı kazan...

İnanmaz, Çile, s. 114

Gökte zamansızlık hangi noktada?
 Elindeyse yıldız yıldız hecele!
 Hüküm yazılıken kara tahtada
 İnsan yine çare arar ecele!

İşim Acele, Çile, s. 112

Bir sevinç var ki kalbte Arşı doldurur sesi;
 O ne sonsuz sevinçtir, ebediyet neş'esi...

Sevinç, Çile, s. 106

İnsan, bir mesut zalim, insan bir mağrur cahil;
 Tekne kırık, su azgın ve kayıplarda sahil...

İnsan, Çile, s.195

Akıl akıl olsaydı ismi gönül olurdu;

Gönül gönlü bulsaydı bozkırlar gül olurdu.

Akıl, Çile, s.104

Mutlu adam, dünyayı bir acı gurbet bilen;

Öz vatan pınarından, ölümü şerbet bilen...

Mutlu, Çile, s. 93

O yüz, her hattı tevhid kaleminden bir satır;

O yüz ki, göz değince Allahı hatırlatır...

Müslüman Yüzü, Çile, s. 92

Düşün o divâneyi "her şey içimde" diyen;

Ateş denilse yanan, su denilse eriyen...

Dîvâne, Çile, s. 87

Hep nefis çıkar karşıma, ölüp ölüp dirilsem;

İnsandan kaçmak kolay; kendimden kaçabilsem...

Hep O, Çile, s. 83

Gözüm, aklım, fikrim var deme hepsini öldür!

Sana çöl gibi gelen, O, göl diyorsa göldür!

O Diyorsa, Çile, s. 80

Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;

Ne getirdin, götürdün, bildirdinse âmennâ!..

Peygamber, Çile, s. 77

Sabırın sonu selâmet,

Sabır hayra alâmet.

Belâ sana kahretsin;

Sen belâyâ selâm et!

Felâh mı, onda felâh,

Silâh mı, onda silah.

Sen de kim oluyorsun?

Asıl sabreden Allah.

Sabır, incecik sırat.

Murat içinde murat.

Sabır Hakka tevekkül.

Sabır Hakka itimat.

Sabır, Çile, s. 71

Yeryüzünde yalnız benim serseri,

Yeryüzünde yalnız ben derbederim.

Herkesin dünyada varsa bir yeri,

Ben de bütün dünya benimdir derim.

Serseri, Çile, s. 66

Ben, kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin;

Ben, yankısından kaçan çocuk, kendi sesinin,

Ben sırtında taşıyan işlenmedik günahı;
Allahın körebesi, cinlerin padişahı.

Ben, usanmaz bekçisi, yolcu inmez hanların;
Ben, tükenmez ormanı, ısınmaz külhanların.

Ben, ben, ben; haritada deniz görmüş, boğulmuş;
Dokuz köyün sahibi, dokuz köyden kovulmuş.

Hep ben, ayna ve hayal; hep ben, pervane ve mum;
Ölü ve Münker-Nekir; baş dönmesi, uçurum...

Ben, Çile, s. 65

Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...
Ufuk, önlerinde bayrak kulesi.
Bu gidenler, Altun Kol Silsilesi;
Ölçüden, ahenkten daha güzeller.
Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

Bu yük senden Allahım, çekeceğim, naçarım!
Senden sana sığınır, senden sana kaçarım!

Yük, Çile, s. 56

Aşk korkuya peçedir, korku da aşka perde,
Allah'tan nasıl korkmaz, insan O'nu sever de...

Aşk ve Korku, Çile, s. 52

Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi,
 Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...

Aşk, Çile, s. 51

Tel tel ve ipe iplik dikseler de ağzımı;
 Tek ses duysalar; Allah... Yoklayanlar nabzımı.

Ağzımı Dikseler, Çile, s. 43

Seni aramam için beni uzağa attın!
 Âlemi benim, beni kendin için yarattın!

Allah ve İnsan, Çile, s. 42

"Zehirle pişmiş aşı yemeye kimler gelir?"
 Dilsizce, yalnız Allah demeye kimler gelir?

Zehirle Pişmiş, Çile, s. 40

Bende sıklet, sende letafet...

Allahım, affet!

Lâtiften af bekler kesafet...

Allahım, affet!

Dua, Çile, s. 34

O ki, kadını var, kadına hasret;
 Hasret, kelimeye, kelimelerde.
 Bir damla bal tadsa, tadına hasret;
 Peşinden koştukça ufuk ilerde.

Hasret, Çile, s. 33

(yok) bir (yok)tur;

Akıl ermez,

Ne de çoktur!

(Var) bir (var)dır.

O'na varmak...

Bu kadardır!

O'nun Sanatı, Çile, s. 30

Her defa haberi taze bir müjde;

O var!

He defasında, geç, gafletten vecde;

O var!

O Var, Çile, s. 32

Her şey , her şey şu tek müjdede.

Yoktur ölüm, Allah diyene!

Allah Diyene, Çile, s. 26

Bir garip insan olsam, benzemez hiç kimseye;

Tek hece bilmez, tek renk görmez, tek ses işitmez.

O Ân, Çile, s. 25

Yön yön sarılmışım ne yana baksam;

Sarılan olur da saran olmaz mı?

Kim bu yüzü çizen sanatkâr ressam;

Geçip de aynaya soran olmaz mı?

Olmaz Mı?, Çile, s. 24

Sensin, sensin yaratan

Rahmeti analarda.

Sen, Çile, s. 22

Senden, senden, hep senden,

Akisler aynalarda.

Sen, Çile, s. 22

Diz çök ey zorlu nefis, önümde diz çök!

Heybem hayat dolu, deste ve yumak.

Çile, Çile, s. 20

Nizam köpürüyor, med vakti deniz;

Nizam köpürüyor, ta çenemde su,

Suda bir gizli yol, pırıltılı iz;

Suda ezel fikri; ebed duygusu.

Çile, Çile, s. 20

Atomlarda cümbüş, donanma, şenlik;

Ve çevre çevre nur, çevre çevre nur.

İç içe mimarî, içiçe benlik;

Bildim seni ey Rab, bilinmez meşhur!

Çile, Çile, s. 20

Açıl susam açıl! Açıldı kapı;

Atlas sedirinde mavera dede.

Çile, Çile, s. 20

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa,
Arzı boynuzunda taşıyan öküz?

Çile, Çile, s. 19

Büyücü, büyücü ne bana hincin?
Bu kükürtlü duman, nedir inimde?
Camdan keskin kıldan ince kılıcın,
Bir zehirli kıymık gibi, beynimde.

Çile, Çile, s. 19

Akrep nokta nokta ruhumu sokmuş,
Mevsimden mevsime girdim böylece.

Çile, Çile, s. 18

Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap,
Bir fikir ki, beyin zarında sülük.
Selâm selâm sana haşmetli azap;
Yandıkça gelişen tılsımlı kütük.

Çile, Çile, s. 18

Ve uçtu tepemden birdenbire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde...

Çile, Çile, s. 16

Hayat, mayat diyorlar;
Benim gözüm mayat'ta.
Hayatın eksikliği var!
Hayat eksik hayatta.

Hayat-Mayat, Çile, s. 417

Hayat perdenin arkasında;

Hayatın öte yakasında.

Batı, Batı der çırpınırlar,

Batı tükürük hokkasında.

Son Sığınak, Çile, s. 429

Ne kadar göz bebeği varsa üst üste gelse

Yine ayrı manzara, ayrı görüş herkese.

Ayrı Ayrı, Çile, s. 361

Hasta olsam, ilâcım, çorbam, sütüm, o kitap...

Suda mantarım, gökte; paraşütüm o kitap...

O Kitap, Çile, s. 362

İman, ihlâs, vecd ve aşk, bunlar birer kelime...

Kelimeyi boğardım verselerdi elime...

Kelime, Çile, s. 365

Göz attığın her şeyde işte o şeydir eksik;

Mekân kopuk kopuktur, zaman da kesik kesik...

Eksik, Çile, s. 366

Varlık yalnız Bir'dedir, toplam bölüm hep birde...

Devam eden yalnız bir, sayıda dört tekbirde...

Bir, Çile, s. 368

"Bir"i deşerken her ân beynini yiyen adam,

Sayılar köpürdükçe "Allah bir!" diyen adam...

Bir, Çile, s. 371

Sayılar yalnız Bir'in kendi dalgalanışı,
Sayılar kemmiyetin keyfiyeti anışı...

Sayılar, Çile, s. 369

Renk renk hâtıralarım oda oda silindi;
Anne kokan bir Türkçem vardı, o da silindi.

Hâtıra, Çile, s. 373

Renkte, seste, ışıhta her şeyde bir ihtizaz;
Her şeyde bir titreşim, zikir, fikir ve niyaz...

İhtizaz, Çile, s. 374

Tohum çatlar da bilmem, kafa nasıl çatlamaz?...
Yeni odur ki, solmaz, pörsümez, bayatlamaz.

Yeni, Çile, s. 375

Kırıldı oyuncağım, artık bir daha gülmem;
Toz olur, toprak olur, duman olurum ölmem!

Oyuncak, Çile, s. 377

Kaçışan insanları...
Ve rüzgâr üfürüyor,
Geride dumanları.
Ve rüzgâr üfürüyor,
Kaynaşan ummanları.
Yeni baştan dinlesem,
Duysam, görsem ve bilsem
Ne ileri, ne geri,
Ne geri, ne ileri!..

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 337-338-339

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Okunu kör nefsin, kılıçla çelmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Ölüm dedikleri perdeyi delmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bizim Yunus, Çile, s. 382

Dağların ardında kalınca çile,

Köroğlu yeniden gelmişti dile;

Ak saçlı anadan geçilse bile,

Dağlardan geçilmez derdi Köroğlu...

Köroğlu, Çile, s. 386

Beyni tirmık tirmık, pençelere sor!

Mevsim niçin ölgün, bahçelere sor!

Sor; çukuru nerde, serçelere sor!

Ağla, bir dinmeyen hasretle ağla;

Zeybeksiz yolları gözetle ağla!

O Zeybek, Çile, s. 384-385

Mercan mercan, uçuk dudağında kan,

İnci inci, soluk şakağında ter.

Ne baş yedi, ne kan içti meydan!

Bu meydan âşıktan canını ister.

Mansur, Çile, s. 387

Yıldızları tesbih tesbih çeker de,
 Namazda arka saf hizasındalar.
 Günü her dem dolup her dem başlayan,
 Ezel senedinin imzasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

İnsandan murad onlar, ölümü öldürenler;
 Ötenin ötesinde sonsuz hayat sürenler...

Onlar, Çile, s. 389

Sebil sebil sunanlar, ölümsüzlük tasını;
 Çizenler, nokta nokta ebed haritasını...

Ve Onlar, Çile, s. 390

Beri gel, serseri yol!
 O'nun Ümmetinden ol!
 Sel sel kümelerle dol!
 O'nun Ümmetinden ol!

Gel dünya, mundar kafes!
 Gel, gırtlakta son nefes!
 Gel, Arşı arayan ses!
 O'nun Ümmetinden ol!

Solmaz, solmaz, bu bir renk...

Ölmez, ölmez; bir âhenk...

İnsanlık; hevenk hevenk,

O'nun Ümmetinden ol!

O'nun Ümmetinden Ol, Çile, s. 397

Hani Yunus Emre ki, kıyında geziyordu;

Hani ardına çil çil kubbeler serpen oldu?

Vicdan azabına eş, kayna kayna Sakarya,

Öz yurdunda garipsin, öz vatanında parya!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399-400

Yalnız iman ve fikir; ne sevgili ne kardeş;

Bir akıl gelecek ki, akıllar delirecek.

Ve bir devrim, evvelâ devrimi devirecek.

Her şey birbirine denk, her şey birbirine eş.

Müjde, Çile, s. 401

Ben artık ne şairim, ne fıkra muharriri!

Sadece, beyni zonk zonk sızlayanlardan biri!

Cemiyet, ah cemiyet, yok eden ruhuyla;

Ve cemiyet, cemiyet, yok eden guruhuyla...

Soruverse: Ben neyim ve bu hal neyin nesi?

Yetiş yetiş, hey sonsuz varlık muhasebesi?

Muhasebe, Çile, s. 403

Durun kalabalıklar, bu cadde çıkmaz sokak!

Haykırsam, kollarımı makas gibi açarak;

Durun, durun, bir dünya iniyor tepemizden,

.....

Durum diye bir lâf var, buyrunuz size durum;

Bu toprak çirkef oldu, bu gökyüzü bodurum!

Bir şey koptu benden, şey, herşeyi tutan bir şey,

.....

Öttür yem borusunu öttür, öttür, borazan!

Bit pazarında sattık, kalkamaz artık kazan!

Allahın on pulunu bekleye dursun on kul,

Bir kişiye tam dokuz, dokuz kişiye bir pul.

Destan, Çile, s. 406-407

Pervane dediğin, çerağa gelir;

Sular, kıvrım kıvrım, ırmağa gelir.

Bülbül kovuldu mu dil bahçesinden,

Gak gak, karga; vak vak, kurbağa gelir.

Kal'anın burcunda çakar işaret;

Millet, dalga dalga bayrağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Bu yurda her belâ içinden gelir;

"Hep"leri, hep, hiçin hiçinden gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

Kırılır da bir gün bütün dişliler
Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Sayıdan sonsuzluğa sınıf geçirtecek not;
Bizdedir, ve bizdedir Arş'a giden astronot.

Feza Pilotu, Çile, s. 411

En güzeli, en güzeli, güzelin;
Habercisi, habercisi, ezelin;

Davetiye, Çile, s. 414

Biz geldik, bilen bilsin!
Gönül gönül girilsin,

Aç Kapıyı, Çile, s. 415

Anlamaz, yazısız, pulsuz, dilekçem...
Anlamaz! Ruhuma geçti bilekçem!
Beni kimsecikler okşamaz mâdem;
Öp beni alnımdan, sen öp seccadem!
Karıştır çayını zaman erisin;
Köpük köpük, duman duman erisin!
Peykeler duvara mihli peykeler;
Duvarda, başlardan, yağlı lekeler,
Gömülmüş duvara, baş baş gölgeler...
Duvar, katil duvar, yolunu biçtin!
Kanla dolu sünger... Beynimi içtin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Mehmed'im sevinin, başlar yüksekte!

Ölse de sevinin, eve dönsek de!

Sanma bu tekerlek kalır tümsekte!

Yarın, elbet bizim, elbet bizimdir!

Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Penceremde bir gün, günlerden bir gün;

Ses baygın, renk dalgın ve ışık süzgün;

Çek Perdeyi, Çile, s. 423

Hangi yol Türk'e uygun,

Hangi parti tercüman

Silah küfrün belinde,

Küfrün elinde, ferman.

Aman, efendim aman!

Efendim, aman, aman!

Aman, Çile, s. 426-427-428

Surda bir gedik açtık; mukaddes mi mukaddes!

Ey kahbe rüzgâr, artık ne yandan esersen es!..

Surda Açılan Gedik, Çile, s. 437

Gitti, su yollarını kıvrım kıvrım bilenler,

Bir ot yığını kaldı; kökünden kesilenler...

Gitti, Çile, s. 442

Her fikir, her inanış, tek mevsimlik vesselâm

Zaman ve mekân üstü biricik rejim, İslâm...

İslâm, Çile, s. 445

O kanun ölümsüzlük nizamının hevengi,

O kanun doğru, güzel, iynin tek mihengi...

O Kanun, Çile, s. 447

Bu gömlek dikiş tutmaz hep söküle söküle;

Bütüne gel deseler ve gitsek güle güle...

Güle Güle, Çile, s. 448

Perde düşse ve her şey olduğu yerde donsa;

Görünse yıldız yıldız, fezada Anayasa...

Anayasa, Çile, s. 453

Her şeyde bir tükeniş, her oluştta bir bitiş;

Gökten ses; Ölümsüzler kfilesine yetiş!

Kafile, Çile, s. 454

Nerede o has ekmek, bir kuruşa okkası;

Nerede o ağız tadı, eski reçel hokkası?..

Hâtıra, Çile, s. 456

Sofrada değişir her şey, ekmek değişmez;

Ne kanun! Değişmez'e hasret çekmez değişmez.

Değişen-Değişmeyen, Çile, s. 457

Doğan güneşler her gün aynı da her gün yeni;

Ezelden ebede dek, işte İslâm düzeni!..

Düzen, Çile, s. 459

Yalnızlar!...O havuzun çevresinde birleşme...

Susuzlar!...O havuzda suyu kesilmez çeşme!..

Kevser, Çile, s. 461

Tek tek kalktı eşyamız, ahşap ev bomboş kaldı;

Güneş gözünü yumdu, has odamız loş kaldı..

Ahşap Ev, Çile, s. 462

Ey genç adam, yolumu adım adım bilirsin!

Erken gel, beni evde bulamayabilirsin!

Erken Gel, Çile, s. 467

TEŞHİS VE İNTAK

Teşhisin kelime anlamı “*kişileştirme*” İntakın ise “*konusurma*” dır. Kişilik ve konuşma insana has özelliklerdir. İnsanların dışındaki varlıkları, insana benzeterek onlara insan özellikleri vermek bu sanatın temelini oluşturur. Bir hayvan, bitki veya cansız varlığa insana ait özellikleri yüklemek “Teşhis” sanatını meydana getirir. Bu varlıklara konuşma özelliği de verilirse “İntak” sanatı yapılmış olur.

Necip Fazıl Kısakürek'te Teşhis ve İntak sanatını bir örnekle inceleyelim.

Teşhise örnek:

Sevgilim, kapımı çaldı aydınlık,
 Baygın gözlerimi aldı aydınlık,
 İçimde tıkanı, kaldı aydınlık,
 Bu aydınlık beni boğmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

Burada insana mahsus bir özellik olan “kapı çalma” , “aydınlık” a yüklenerek kişileştirilmiştir. Teşhis sanatı yapılmıştır.

İntak sanatına örnek:

Titrek mumlar yanınca, bu bir asırlık ağaç.
 Mehtapta orman gibi gizli yollarla doldu.
 Dedi: Yastığa dayan, o cam gözlerini aç,
 Seyret çizgilerimde, neler geçti, ne oldu!

Tavan, Çile, s. 324

Burada insan mahsus bir özellik olan konuşabilme “ağaç” a yüklenerek ağaç konuşturulmuş ve intak sanatı yapılmıştır. Bu incelemeden sonra teşhis ve intak sanatıyla ilgili tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Çın, çın, on iki hece,

Çaldı bir eski saat.

On iki de eski saat.

On ikide her gece,

Bana diyor ki, saat:

Dün, bugün, yarın, siz, biz,

Bu yayın içindeyiz;

Onu yüz yıl sayın siz

Ömür oniki saat...

Saat 12, Çile, s. 302

Enginden engine koşarken rüzgâr,

Bende bir yolculuk heyecanı var...

Yattığım kayaya çarpan dalgalar

Çıkıver bir sonsuz sefere diyor.

Yattığım Kaya, Çile, s. 330

Tek tek kalktı eşyamız, ahşap ev bomboş kaldı;

Güneş gözünü yumdu, has odamız loş kaldı....

Ahşap Ev, Çile, s. 462

Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,

Uzun saçları gümüş, şeffaf tenleri fosfor.

Yumuşak başlarıyla sarsarak teknemizi,

Yolcu gittiğin sahil nerde diye bağırıyor.

Dalgalar, Çile, s. 181

Hangi hissin parmağı dokundu ki, derine,

Düştü bir gizli alev salkımı içlerine?

Hangi kâbus bastı ki, seni uykularında,

Birdenbire cehennem kaydadı sularında?

Azgın Deniz, Çile, s. 180

Bir yıldızdan münzevî,

Bir sahilsiz ummandan,

Gariblere bir haber

Ses, Çile, s. 179

Tabiat, gurbetten bir pusu;

Çırpınır, denizi arar su.

Haykırır, baykuşu, kumrusu;

Var yürü, garipçik, garipçik...

Garipçik, Çile, s. 177

Hayvan, nebat ve cemat,

Hepsi ilk gençliğinde.

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 175

Attığımız nâralar,

Yol açsın karanlıkta.

Çeksin bizi mağaralar,

Bir derin ormanlıkta

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 175

Kalk, arkadaş, gidelim!

Dereler yoldaşımız.

Dağlar omuzdaşımız

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 174

Nur yolunu tıkıyor yüzbir katlı gökdelen.

Bir küçük iğne yok mu, şehirin kalbini delen?

Şehrin Kalbi, Çile, s. 171

Söyle Karacaahmet, bu ne acıklı talih!

Taşlarına kapanmış, ağlıyor koca tarih!

Karacaahmet, Çile, s. 169

Bu mu dersin, taşlarda donmuş sükûta sebep?

Kavuklu, başörtülü, ferli, başıaçık taşlar;

Karacaahmet, Çile, s. 169

Şehirlerde tabanım değil, yüreğim yanık;

Nur şehrine gidelim, yürü, çilekeş çarık!

Nur Şehri, Çile, s. 170

Taş ihtiyarlar, servi çürür, ölüm yıpranmaz.

Karacaahmet bana neler söylüyor, neler!

Diyor ki, viran olmaz tek bucak viraneler,

Karacaahmet, Çile, s. 169

Deryada sonsuzluğu fikretmeye ne zahmet!

Al sana, derya gibi sonsuz Karacaahmet!

Göbeğinde yalancı şehrin, sahici belde;

Ona sor, gidenlerden kalan şey neymiş elde?

Karacaahmet, Çile, s. 168

Sır vermeye alışkan

Pencereler aydınlık

Duvara şüphe çakan

Gölgelerde şaşkınlık.

Apartman, Çile, s. 167

Yedi tepe üstünde zaman bir gergef işler!

Yedi renk, yedi sesten sayısız belirişler...

Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu,

Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

Oynak sular yalının alt katına misafir;

Yeni dünyadan mahzun, resimdeki eski sefir.

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Hayattan canlı ölüm, gûnahtan baskın rahmet;

Beyoğlu tepinirken, ağlar Karacaahmet...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Ay ve Güneş ezelden iki İstanbulludur.

Denizle toprak, yalnız onda ermiş visale;

Ve kavuşmuş rüyalar, onda, onda misale.

Canım İstanbul, Çile, s. 164

Ve kalbin sana sorar;

Bakıp geçmekte ne var?

Sen de her insan kadar

Onlara aşınaydın...

Sokak, Çile, s. 163

Geldi yorgun ve hazin,
 Hiç de sezdirmeksizin,
 Sularda kabrimizin,
 Yolunu açan vapur

İskele, Çile, s. 162

Yorulmuş esnemekten,
 Herkes neyi bekliyor?
 Bir ölü beklemekten,
 Bu bekleyiş daha zor.

İskele, Çile, s. 162

Kimbilir, belki de evlerin cinleridir;
 Kolları bir dâvet gibi göğe yükselir,
 Ölüler, ölümler, arka arkaya gelir.
 Ruhların mehtaba daldığı taraçalar,

Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Kimi ince, kimi uzun, kimi de kısa;
 Dalmışlar başbaşa afyon çekerek yasa,
 Onlar, insanların gözünde bir kartalsa,
 İnsanlar, onların gözünde karıncalar

Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Görürüm, çıkmışlar, kararmış çatılardan,
 Kemik bir kol nasıl fırlarsa bir mezardan.
 Her an, bir haberi kollar gibi yukardan,
 Dipsiz maviliğin esrarını kurcalar,

Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Atıyor sızılarını, çıplak duvarda nabızı,
 Çivi yaralarında, çivi yaralarında.

Otel Odaları, Çile, s. 159

Bir sırrı sürüklüyor, terlikler tıtır tıtır,
 İzbe sofalarında, izbe sofalarında.

Otel Odaları, Çile, s. 159

Bir esmer kadındır ki, kaldırımlarda gece,
 Vecd içinde başı dik, hayalini sürükler.
 Simsiyah gözlerine, bir an, gözüm değince,
 Yolumu bekleyen genç, haydi düş peşime der.

Kaldırımlar-3-, Çile, s. 158

Fahişe yataklardan kaçtığın günden beri
 Erimiş ruhlarımız bir derdin potasında,
 Senin gölgeni içmiş, onun gözbebekleri;
 Onun taşı erimiş, senin kafatasında.

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

Yağız atlı süvari, koştur, atını, koştur!
 Sonunda kabre çıkar bu yolun kıvrımları.
 Ne kaldırımlar kadar seni anlayan olur,
 Ne senin anladığın kadar, kaldırımları...

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

Ben gideyim, yol gitsin, ben gideyim, yol gitsin;

İki yanımdan aksın, bir sel gibi fenerler.

Tak, tak, ayak sesimi aç köpekler işitsin;

Yolumun zafer tâkı, gölgeden taş kemerler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s.155

İçimde damla damla bir korku birikiyor

Sanıyorum her sokak başımı kesmiş devler

Üstüme camların, hep simsiyah, dikeyor

Gözüne mil çekilmiş bir âmâ gibi evler.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Kara gökler kül rengi bulutlar kapanık;

Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar

İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;

Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;

Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.

Yolumun karanlığa saplanan noktasında,

Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 154

Ey nefs keyfince dayat!

Bir çelmelik bu hayat!

Çeliyorum!

Geliyorum, Çile, s. 138

Kayalık boğazlarda yön arayan bir gemi;

Usta kaptan kılavuza varılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

İlâç yarım, şişede,

Koltuk mahzun, köşede,

Ev halkı telâşede,

Ölü yerde, sopsoğuk...

Tablo, Çile, s. 129

Benim diye baktığım şeyler miydi bir zaman?

Külümün rüyası mı yoksa gördüğüm?...Aman!

Ruh, Çile, s. 121

Odamdan yanan mumu üfledi bir can sesi.

Gözlerim halka halka gördü bu uçan sesi.

Çan Sesi, Çile, s. 119

Bir oda, yerde bir mum, perdeler indirilmiş;

Yerde çıplak bir gömlek, korkusundan dirilmiş

Ölünün Odası, Çile, s. 118

"Ticaretin tüm ziyan!" diye bir ses rüyada;

Mezarına birlikte girecek şeyi kazan!

Seni gözleyen eşya, bitpazarı dünyada,

Patiska keten, çürük teneşir, isli kazan.

İnanmaz, Çile, s. 114

Güneş mızrak boyu yaklaştı ufka,
 Camlarda renklerin vedâ cümbüşü,
 Ey gönül, madenin ne kadar yufka!
 Yeter ağlamana bir kuş ötüşü.

Orada, Çile, s. 113

Gençlik...Gelip geçti...Bir günlük süstü;
Nefsim doymamaktan dünyaya küstü.

İşim Acele, Çile, s. 112

Doymayan nefs, gözünü kara toprak doyursun!
 Soframıza açlığı besleyenler buyursun!

Sofra, Çile, s. 84

Dünyayı yererken de yine onunla ilgim;
 Nefse el süremiyor kara tahtada silgim...

Kara Tahta, Çile, s. 82

Düşünüyorum: Ondan evvel zaman var mıydı?
 Hakikatler, boşluğa bakan aynalar mıydı?

Allahın Sevgilisi, Çile, s.76

Sabrın sonu selâmet.

Sabır hayra alâmet.

Belâ sana kahretsin;

Sen belâya selâm et!

Sabır, Çile, s. 71

Yüzü kapkara zifir;

Elinde kös ve nefir.

Sabit fikir burgusu,

Dili, çözülmez cifir.

Nefs isimli o kâfir...

Hep Nefis, Çile, s. 70

Göğsü yakut ve safir;

Kapıda bir misafir...

Sordum: Kimsin, nesen sen?

Dedi: Şeytandan sefir!

Nefs isimli o kâfir...

Hep Nefis, Çile, s. 70

Hırsıma ne şöhret yetti, ne de şan;

Döndüğüm her nokta dünyadan nişan.

Nefsimin ardından koştum perişan,

Ondan bir kıl bile avlayamadım...

Ve Nefis, Çile, s. 69

Güneşle bir tutsam girmez hizaya;

Dar bulur sığmam der, dipsiz fezaya.

Kuyruk sallar, sonra hırlar ezaya;

Benim nefsim, benim nefsim ne köpek...

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Gönlüm ne dertlidir, ne de bahtiyar;

Ne kendisine yâr, ne kimseye yâr,

Bir rüya uğrunda ben diyâr diyâr,

Gölgemin peşinden yürür giderim...

Serseri, Çile, s. 66

Ben, başı ağır gelmiş, boşlukta düşen fikir;

Benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir.

Ben, Çile, s. 65

Yaram var, havanlar dövemez merhem;

Yüküm var, bulamaz pazarlar dirhem.

Ne çıkar, bir yola düşmemiş gölgem;

Yollar ki, Allaha çıkar, bendedir.

Bendedir, Çile, s. 64

Sen, fikir kadar güzel.

Ve tek, birden daha tek!

İtrını süzmüş ezel;

Bal sensin, varlık petek...

Peygamber, Çile, s. 62

Ne var ki, pazarlığa girişecek ecelle;

Sermayem tek kelime, Allah azze ve celle...

Tek Kelime, Çile, s. 47

Tel tel ve iplik iplik dikseler de ağzımı;

Tek ses duysalar; Allah...Yoklayanlar nabzımı.

Ağzımı Dikseler, Çile, s. 43

Var olan yoklukların ömrünü sürüyorum!
 Aşklar bomboş kuruntu, hürriyetler esaret!
 Yalnız "Rakip" ismiyle Allah'ı görüyorum!
 Bir yokluk ki, bu dünya, var olandan işaret...

İşaret, Çile, s. 29

Falan, dağın ardında;
 Seslen seslen işitmez!
 Filan toprak altında;
Göz yaşları diriltmez!

Yâr O Ki, Çile, s. 28

Bütün insanlığı döven havanda,
 Zerre zerre herkes yine yalnız.
 Boşlukta yol alan uçsuz kervanda,
 Herşey tek başına, dağ, taş ve yıldız.

En Yakın, Çile, s. 27

Taş merdivenler gibi, aşınmış ayaklardan,
 Secde yerine çarpa çarpa alnım aşınsa!
Göklerin kamçısıyla yediğim dayaklardan,
 Erisem de, tabutum boşmuş gibi taşınsa!

O Ân, Çile, s. 25

Bir parçacığım ben, bütüne hasret;
Zaman döne dursun, o güne hasret;
 Ruhumsa zamanın üstüne hasret;
 Ebediyet boyu bir an... Olmaz mı?

Olmaz Mı, Çile, s. 24

Ey akıl, nasıl da delinmez küfen?

Ebedî oluşun urbası kefen!

Kursa da boşluğa asma köprü, fen,

Allah derim, başka hiçbir şey demem!

Allah Derim, Çile, s. 23

Güneşi tuttu çamur;

Elmas mahcup, zift mağrur.

Yakın kandili yakın!

Ne donanma, ne yangın;

Nur bize, Allahım, nur!

Sen ol dersin ve olur!

Nur, Çile, s. 21

Diz çok ey zorlu nefs, önümde diz çok!

Heybem hayat dolu, deste ve yumak.

Sen, bütün dalların birleştiği kök;

Biricik meselem, sonsuza varmak...

Çile, Çile, s. 20

Kaçır beni âhenk, al beni birlik;

Artık barınamam gölge varlıkta.

Ver cüceye, onun olsun şairlik,

Şimdi gözüm, büyük sanatkârlıkta.

Çile, Çile, s. 20

Nizam köpürüyor, med vakti deniz;

Nizam köpürüyor, ta çenemde su.

Suda bir gizli yol, pırıltılı iz;

Suda ezel fikri, ebed duygusu.

Çile, Çile, s. 20

Atomlarda cümbüş, donanma, şenlik;

Ve çevre çevre nur, çevre çevre nur.

İçiçe mimari, içiçe benlik

Bildim seni ey Rab, bilinmez meşhur!

Çile, Çile, s. 20

Lûgat, bir isim ver bana halimden;

Herkesin bildiği dilden bir isim!

Eski esvaplarım, tutun elimden;

Aynalar söyleyin bana, ben kimim?

Çile, Çile, s. 19

Yalvardım; gösterin bilmeceme yol!

Ey yedinci kat gök, esrarını aç!

Annemin duası, düş de perde ol!

Bir asa kes bana, ihtiyar ağaç!

Çile, Çile, s. 18

Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap,

Bir fikir ki, beyin zarında sülük.

Selâm, selâm sana haşmetli azap;

Yandıkça gelişen tılsımlı kütük.

Çile, Çile, s. 18

Niçin küçülüyor eşya uzakta?
 Gözsüz görüyorum rüyada, nasıl?
Zamanın raksı ne, bir yuvarlakta?
 Sonum varmış, onu öğrensem asıl?

Çile, Çile, s. 17

Ensemin örsünde bir demir balyoz,
 Kapandım yatağa son çâre diye.
 Bir kanlı şafakta, bana çil horoz.
 Yepyeni bir dünya etti hediye.

Çile, Çile, s. 17

Ne bir kıyıda eser, ne bir ışıktan eser,
 Sulardan daha derin, yolun karanlıkları.
Dalgalar, yürüyünüz, arayalım beraber,
 Başımızı dövecek yalçın kayalıkları!..

Dalgalar, Çile, s. 181

Susan Deniz
 Gittim, gittim, denizin,
 Sınır yerine vardım.
 Halin bana da geçsin
 Diye ona yalvardım.

Susan Deniz, Çile, s. 182

Sema bize seslenir;
 Kalma gel, işkencede;
 Ruhumuz ebedîdir;
 Bunu duy, tek hecede!

Yıldızlı BİR Gecede, Çile, s. 184

Bir hamam ki, arınma gayesinde şaheser;

Arınmışların yeri, cennette nurlu kevser.

Su-1-, Çile, s. 186

İnsanlar habersizken yollarım verasından,

Gökle toprak arası su şaşmaz macerasından.

Su-3-, Çile, s. 188

Kâh susar, kâh çırpınır, kâh ürperir, kâh çağlar;

Su eşyayı kemiren küfe ve pasa ağlar.

Su-5-, Çile, s. 190

Su bir şekil üstü ruh, kalıplarda gizlenen;

Yerde kire battı mı, bulutta temizlenen...

Su-6-, Çile, s. 191

Ölürsün...Kapanır yollar geriye;

Ben mezarla sırdaş olur, beklerim.

Varılmaz hayale işaret diye,

Toprağında bir taş olur beklerim...

Bekleyen, Çile, s. 197

Bir gündü mevsim bayat

Ve esnemekte hayat

Dönemeç, Çile, s. 198

Elimde, sükutun nabzını dinle,

Dinle de gönlümü aliver gitsin!

Saçlarımdan tutup, kar gözlerinde,

Yaşlı gözlerime daliver gitsin!

Veda, Çile, s. 200

Yürü gölgen seni uğurlamakta,
 Küçülüp küçülüp kaybol ırakta,
 Yolu tam dönerken arkana bak da,
 Köşede bir lahza kaliver gitsin!

Veda, Çile, s. 200

Uyan yârim, sesler geldi derinden,
 Karanlık oynadı, koptu yerinden;
İlk ışık, kapının eşiklerinden,
 Şimdi bir gölgeyi kovmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

Şu karşı evin boş odalarında,
 Duvarlara sinmiş bir hayalet var.
 Elinde mum, gece ortalarında
 Bucak bucak gezer, birini arar.

Boş Odalar, Çile, s. 209

Camlar tutuşurken, eski kafesler,
 Beyaz duvarlara aksetmiş, durur.
 Dağınık sürüyü toplayan sesler,
 Kapiya sokulup tokmağı vurur.

Boş Odalar, Çile, s. 209

Her gece periler uyur odamda,
 Derinlerden gelir uzun nefesler,
 Yanan mum bir rüya seyreder camda,
 Bir ağır hastanın nabzıdır sesler.

Gece Yarısı, Çile, s. 210

Gittikçe alçalır yükselir tavan,
 Duvarda küçülür, büyür parmaklar.
Elbisem çivide canlanır o an.
 İçinde bir başka vücudu saklar.

Gece Yarısı, Çile, s. 210

Her perdeden çalar sivrisinekler,
 Sanki bir tel gevşer, bir tel burulur.
 Sokakta uyanık kalan köpekler,
 Yıldızlara bakıp durmadan ulur.

Gece Yarısı, Çile, s. 211

Bir ağızdan çalınan düdükler, kalın kalın,
 Boşlukta tos vuracak noktayı arayan çıgılık.
 Koşup , yılanlar gibi üzerinden suların,
 Arıyor tekneimizi orturtacak bir sığılık...

Açıklarda, Çile, s. 213

Omuz omza şahlanan dalgalar, büyük büyük,
 Bir ses işitip ürkmüş, sürülerle canavar.
 Gözlerinde kıvılcım, ağızlarında köpük,
 Birbirinin üstünden atlayıp geliyorlar.

Açıklarda, Çile, s. 213

Azgın, sonsuz bir deniz;
 Kaygısız düşüncesiz,

Çalkalanıyor boşlukta.

Resimdeyse bir nokta;

Yana yatmış bir gemi...

Kaybettiği alemini

Akıyor deryalarda

Bu resim rüyalarda

Gibi aklımı çeldi;

Bana sahici geldi.

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 220

Niçin o güne kadar,

Dilsiz duran ne kadar

Eşya varsa dirilir,

Yolumuza serpilir?

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

Ve kalb ağlayaraktan,

Çekilir geri geri,

Terkeder bu mahşeri.

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 222

Geceler çekmeyin benim için hüznü,

Gelin siz, ruhumu tenimden süzün;

Bırakın nâşımı yerde gündüzün

Gölgemi alın da kaçın geceler!

Geceye Şiir-1-, Çile, s. 223

Sesimi alıp da kaybetse rüzgâr,
 Versem gözlerimi bir sonsuz renge!
 İçimde bir mahşer uğultusu var;
 Ruhumdur çağıran tenimi cenge.

Geceye Şiir-3-, Çile, s. 225

Her akşam aynı yer aynı saatte,
 Güneşten eşyama düşen bir çubuk;
 Yangın varmış gibi, yukarı katta,
 Arkamdan gel diyor, sessiz ve çabuk!

Yolculuk, Çile, s. 226

Dağda dolaşırken yakma kandili,
 Fersiz gözlerimi dağlama gurbet
 Ne söylemez, akan suların dili,
 Sessizlik içinde çağlama gurbet!

Gurbet, Çile, s. 228

Titrek parmağında tutup tığını,
 Alnıma işleme kırılgını
 Duvarı, emerek mum ışığını,
 Bir veremli rengi bağlamaz gurbet!

Gurbet, Çile, s. 228

Gül büyütenlere mahsus hevesle,
 Renk renk dertlerimi gözümde besle!
 Yalnız, annem gibi, o ılık sesle,
 İçimde dövünüp ağlama gurbet!..

Gurbet, Çile, s. 228

Vatan ırakta kaldı.

Sıra sıra duraklar;

Durak bilmez ıraklar,

Şu uçuşan yapraklar,

Beni rüzgāra saldı.

Iraklarda, Çile, s. 230

Beni zaman kuşatmış, mekân kelepçelemiş;

Ne sanattır ki, her şey, her şeyi peçelemiş...

Visal, Çile, s. 231

Renk, koku, ses ve şekil, ötelerden haberci;

Hayat mı bu sürdüğün, kabuğundan ezberci?

Visal, Çile, s. 231

Mahrem çizgilerine baktıkça örtünen sır;

Belki de benliğinden kaçabilene hazır.

Visal, Çile, s. 231

Ne kadar vatan varsa, o vatandan haberci;

Gurbet dediğin senin yaratandan haberci...

Haberci, Çile, s. 234

Hasret bir rüzgâr, kapı kapı aralar geçer;

Gördüğüm her güzel şey, beni yaralar geçer...

Geçer, Çile, s. 244

Ruhum öz dünyasına kaçmak için gayrette;

Yalan dünyaya şimdi inmiş gibi hayrette...

Hayret, Çile, s. 248

Bir tohumda bin gömlek.

Giyim giyim fideler.

Kalpler dilini yutmuş;

Bangır bangır mideler.

Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 257

Sanatsız

Papağan,

Neden çok;

Ve adsız

Kahraman,

Niçin yok?

Kafiye, Çile, s. 260

Siz benim yüzümsünüz;

Eğilip suya baksam,

Görünür mü yüzünüz?

Geçen Dakikalarım, Çile, s. 264

Aynalar bakmayın yüzüme dik dik;

İşte yakalandık kelepçelendik!

Çıktınız umulmaz anda karşıma.

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Beni beklemeyin, o bir hevesti;

Gelemem, aynalar yolumu kesti.

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Kesildi mi yoksa ardı, arkası,
 Nur diyarından kol kol gelenlerin?
 Yetmez mi ampulün nura cakası,
 Başları dönmez mi gökdelenlerin?

Mercek, Çile, s. 274

Bakma saatine ikide birde!
 Halin neyse saat onun saati,
 Saat tutamaz ki, ölü kabirde;
 Zamana eşyada gör itaat!

Saat, Çile, s. 274

Dün hatıra, yarın hayal, bugün ne?
 İki renk arası bir çizgicik pay.
 Ne devlet zamanı bütünleyene!
 Ebed bestecisi bir çark ve bir yay.
 Hesap soran yaratık;
 O dimdik, her şey yatık.

Saat, Çile, s. 275

Zaman bir işvebaz, kaçak hayalet;
 Eskiye'nin kement atar boynuna.

Saat, Çile, s. 275

Zıtlar arası ahenk, af ve günah yarışta;
 Bütün zıtlar kavgada, bütün zıtlar barışta...

Zıtlar, Çile, s. 286

Sensin gökten gelen oklara hedef;
 Oyası ateşle işlenen gergef.
 Çekme üç beş günlük dünyaya esef!
Dayan kalbim üç beş nefes katarcık!

Dayan Kalbim, Çile, s. 292

Ne oldu, ne bitti, anlayamadık;
Zamandaymış meğer zorlanmaz mantık,
 O, her yarattığı yiyen yaratık,
 Bense öz beynini dişleyen yamyam.

Saat Kaç, Çile, s. 295

Sordum etrafıma, ne oldu, ne var?
 Nedir suratımda bu çukur yollar?
 Sanki yaşamaya güvenim kadar
 Büyük bir şey çaldı benden o rüya...

Rüya, Çile, s. 297

Bu yağmur, bu yağmur bu kıldan ince,
 Nefesten yumuşak, yağan bu yağmur.
 Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,
Aynalar yümüzü tanımaz olur.

Bu Yağmur, Çile, s. 298

Azap, saçlarıma ak,
 Yüzüme çizgi serdi,
 Ruhumu, çırılçıplak,
 Soyup çarmıha gerdi.

Azap, Çile, s. 299

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,
Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce.

Sayıklama, Çile, s. 301

Gittikçe kesilir derken sedalar,
Gece; bir siyah el gözümü bağlar;
Duyarım, içime sığınmış, ağlar,
Bir ufacık çocuk, bir küçük öksüz...

Ağlayan Çocuklar, Çile, s. 303

An oluyor bir garip duyguya varıyorum;
Ben bu sefil dünyada acep ne arıyorum!...

Ne Arıyorum?, Çile, s.312

Yıllar bir gözyaşı olup da kaymış
Nurlu ihtiyarın yanaklarında;
Yapraktan saçını yerlere yaymış,
Sonbahar ağlıyor ayaklarında.

Bahçedeki ihtiyar, Çile, s. 322

Sarmaşıklı odanın yeşil perdeleri var,
Yeşil; doğan göz gibi baharın ortasında,
Öyle hisli bir duman yüzer ki, havasında,
Sanki orada buluşmuş ve ayrılmış aşıklar...

Odalarım, Çile, s. 323

Süzüyor ufukta bir kızıl yeri,
İçi karanlıkla dolu gözleri;
Alnında akşamın ince kederi,
Sessizliğin sırrı, dudaklarında.

Bahçedeki İhtiyar, Çile, s. 322

Akşamı duya duya,
Sular yattı uykuya;
 Kızılık çöktü suya,
 Sandım bir cenk akşamı...

Akşam, Çile, s.326

Bir bulut olmuş rüzgâr
 Heyecandan başaklar,
 Tutmuş nefeslerini

Üç Atlı, Çile, s. 327

Uyu yavrum, akşam seni süzüyor,
 Artık gözlerini uyku süzüyor;
 Uykunun gölünde başın yüzüyor,
 Dalgalandırmadan o durgun suyu...

Ninni, Çile, s. 329

Ey gönül, gidenlerden ümidini kes!
 Kaçan bir hayale benziyor herkes,
 Sanki kulağıma gaipten bir ses
 Buluşmalar kaldı mahşere diyor.

Yattığım Kaya, Çile, s. 330

Ahpaş ev; camlarından kızıl biberler sarkan!
 Arsız gökdelenlerle çevrilmiş önüm, arkam!

Evim, Çile, s. 331

Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı;

Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı...

Evim, Çile, s. 331

Çam kokulu tahtalar, gıcır gıcır silinmiş;

Sular cömert "temizlik imandandır" bilinmiş..

Evim, Çile, s. 331

Komşuya hatır soran sıra sıra terlikler.

Ölçülü uzaklıkta, yakın beraberlikler...

Evim, Çile, s. 331

Bak şu ağaçlı yola;

Bize doğru geliyor,

Orda üç kız kol kola,

Bize doğru geliyor.

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 337

Döşekler yalnızları,

Dürtmese, itmeseydi.

Şarkılar bitmeseydi.

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 338

Yollar nereye gider,

Ve ne düşünür gökler?

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Göklerin bir sırrı var,

Onu arıyor yollar.

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Göklerin yüzü yerde,

Yollarınki göklerde.

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Çıktım, çıktım, inilmez dağlar elimden tuttu;

İndim, indim, çıkılmaz çukurlar beni yuttu.

İn-Çık, Çile, s. 360

Kuyruğu etrafında dönen kedî hayrette;

Âlim ki, hayreti yok, ne boş yere gayrette!

Hayret, Çile, s. 363

Bilmem susarak ölmek mi hüner?

Lisan çıldırıyor, dil nasıl döner?

Ondan son iz, uzak, uzak bir fener...

O Zeybek, Çile, s. 385

Dağlar, omuz omza yaslanan dağlar,

Sular kararınca paslanan dağlar,

Azatlık ufkunda rastlanan dağlar;

Bu dağlara gönül verdi Köroğlu.

Köroğlu, Çile, s. 386

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!

Babamın külleri, sen, kara toprak!

Şahit ol, ey kılıç, kalem ve orak!

Doğsun BÜYÜK DOĞU, benden doğarak!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

Beri gel, serseri yol!

O'nun Ümmetinden ol!

Sel sel kümelerle dol!

O'nun Ümmetinden ol!

O'nun Ümmetinden Ol!, Çile, s. 397

Gel dünya, mundar kafes!

Gel gırtlakta son nefes!

Gel, Arşı, arayan ses!

O'nun Ümmetinden ol!

O'nun Ümmetinden Ol!, Çile, s. 397

Su iner yokuşlarından, hep basamak basamak;

Sakarya Türküsü, Çile, s. 398

Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!...

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Ne ağır imtihandır başındaki Sakarya!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Şimdi dövün Sakarya, dövünmek vakti bu an;

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Mermerlerin nabzında hâlâ çarpar mı tekbir?

Bulur mu deli rüzgâr o sedayı; Allah bir!

Bütün bunlar sendedir, bu girift bilmeceler;

Sakarya, kandillere katran döktü geceler.

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Vicdan azabına eş, kayna kayna Sakarya,

Öz yurdunda garipsin, öz vatanında parya!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusu.

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Yol onun, varlık onun, gerisi hep angarya;

Yüzüstü çok süründün, ayağa kalk, Sakarya!...

Sakarya Türküsü, Çile, s. 400

Fertle toplum arası kalkacak artık güreş;

Herkes tek tek sırtına toplumu bindirecek,

Gökler iki şakkolmuş haberi bildirecek.

Müjdeler olsun size; doğdu batmayan güneş!

Müjde, Çile, s. 401

İçimde homurtular, inanma diye gülen...

Muhasebe, Çile, s. 403

Kalbten kazıdılar iman sırrını;

Her günün bugünden beter yarını.

Acı rüzgârlara vermiş bağrını

Türk Bayrağı yana yana çırpınır.

Çırpınır, Çile, s. 405

Çekiyor tebeşirle yekün hattını afet;

Destan, Çile, s. 406

Bu taksimi kurt yapmaz kuzulara şah olsa;

Yaşasın, kefenimin kefil karaborsa!

Destan, Çile, s. 407

Ah, küçük hokkabazlık, sefil aynalı dolap;

Bir şapka, bir eldiven, bir maymun ve inkılâp.

Destan, Çile, s. 407

Gökyüzü, veryüzü, helâlleşirler,

Nur, kaçtığı yerden toprağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Kurtulur dil, tarih, ahlâk ve iman;

Görürler, nasılmış, neymiş kahraman!

Yer ve gök su vermem dediği zaman,

Her tarlayı sular arkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Tohum saç, bitmezse toprak utansın!

Hedefe varmayan mızrak utansın!

Hey gidi küheylân, koşmana bak sen!

Çatlarsan, doğuran kısarak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

Eski çınar şimdi Noel ağacı;

Dallarda iğreti yaprak utansın!

Ustada kalırsa bu öksüz yapı,

.....

Ey binbir tanede solmayan tek renk,

Bayraklaşmıyorsan bayrak utansın.

Utansın, Çile, s. 413

Ondan kalan, boynu bükük ve sefil;

Bahçeye diktiği üç beş karanfil...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Anlamaz, yazısız, pulsuz, dilekçem...

Anlamaz! Ruhuma geçti bilekçem!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Beni kimsecikler okşamaz mâdem;

Öp beni alnımdan, sen öp seccadem!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Duvar, katil duvar, yolumu biçtin!

Kanla dolu sünger... Beynimi içtin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Garip pencerecik, küçük, daracık;

Dünyaya kapalı, Allaha açık.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Penceremde bir gün, günlerden bir gün;

Ses baygın, renk dalgın ve ışık süzgül;

Belirsiz bir semte insanlık sürgün...

Çek perdeyi, güneş nazara geldi!

Çek Perdeyi, Çile, s. 423

Zamanın tık-tıkları,

Güder yaratıkları,

Kâbus, Çile, s. 430

Surda bir gedik açtık, mukaddes mi mukaddes!

Ey kahbe rüzgâr, artık ne yandan esersen es!..

Surda Açılan Gedik, Çile, s. 437

Mevsimler cücelere def çalıyor gerdekte

Devin yalnızlığını sular bestelemekte.

Zamane, Çile, s. 444

Renkler, mavi, kırmızı, yeşil, erguvan ve mor;

Camlarda kaybedilmiş vatani heceliyor...

Renkler, Çile, s. 463

Devrim odur ki, kalpten fâniliği devirsin;

Yaşamaktan murad ne, hesabını bildirsin!..

Devrim, Çile, s. 464

Kolay mı Kafdağını çevirmek dolay dolay?

Var ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay, Çile, s. 465

Ey genç adam, bu düstur sana emanet olsun;

Ötelerden habersiz nizama lânet olsun!...

Emanet Olsun, Çile, s. 466

TENASÜB

Kelime manası “*uygunluk*” demektir. Tenâsüb (zıt anlamlı) olanlar dışında, anlamca birbiriyle ilgili kelimeleri bir arada kullanmak sanattır. İki veya daha çok kelime üzerinde olabilir.

Tenâsüb sanatında kelimeler rastgele dizilmezler. Rastgele dizilmiş kelimeler anlamca birbirleriyle ilgili olsalar bile Tenâsüb meydana getirmezler.

Tenâsüb heyecana bağlı bir sanattır. Sanatkârı etkileyen heyecan hâli onun zihninde bir çağrışım yapar. Bu çağrışım mecâzî bir kavramdır. Çoğu zaman sanatkârın ruh hâliyle çağrışım arasında benzerlik vardır. İşte mecazî kavramla bir arada kullanılan anlamca ilgili kelimeler TENÂSÜB sanatını meydana getirir.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te tenâsüb sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek : Yalnızlar!... O havuzun çevresinde birleşme...

Susuzlar!... O havuzda suyu kesilmez çeşme!..

Kevser, Çile, s. 461

Şair, burada birbiriyle anlamca ilgili olan “susuz”, “havuz”, “su” ve “çeşme” kelimelerini kullanarak tenâsüb sanatı yapmıştır.

Bu incelemeden sonra Necip Fazıl Kısakürek'te tespit edebildiğimiz tenâsüb sanatı ile ilgili örnekleri sıralayalım.

Namaz, sancıma ilaç, yanık yerime merhem;

Onsuz, ebedî hayat benim olsa istemem!

Namaz, Çile, s. 458

Gel beri, kurtuluş ordusunun tuğu ol!

Hürriyet mi dileğin, Allahın tutuğu ol!

Tutuk, Çile, s. 455

Perde düşse ve herşey olduğu yerde donsa;

Görünse yıldız yıldız, fezada Anayasa...

Anayasa, Çile, s. 453

Oluş sırrı, o nurdan heykelin eteğinde;

Ve ölümsüzlük balı, şeriat peteğinde!...

Petek, Çile, s. 446

Benim bu sahipsizler yurdunda hâlim ne mi?...

İn-cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi...

Hâlim, Çile, s. 440

Surda bir gedik açtık; mukaddes mi mukaddes!

Ey kahbe rüzgâr, artık ne yönden esersen es!..

Surda Açılan Gedik, Çile, s. 437

Bin sene evvel, iğne ucuyla delindi zar;

Resûlden haber geldi; mezarsız öldü Sezar!..

1000 Yıl Sonra Tarih, Çile, s. 436

Hayal, dalgıç ki arar,

Denizde batıkları.

Kâbus, Çile, s. 430

Zamanda herşey kopuk, kesik;

Biçkisi kader makasında.

Son Sığınak, Çile, s. 429

Rahmet, meçhul kelime;

Bilinmez isim Rahmân.

Aman, Çile, s. 427

Tarih, kutuplara kaçmış bir fener,
Buz denizlerinde çakar başıboş.

Başıboş, Çile, s. 424

Sükût...Kıvrım kıvrım uzaklık uzar;
 Tek nokta seçemez dünyadan nazar.
 Yerinde mi acep ölü ve mezar?

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Çaycı getir ilaç kokulu çaydan!
 Dakika düşelim senelik paydan!
 Zindanda dakika farksızdır aydan.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Ağlayın, su yükselsin!
 Belki kurtulur gemi.

Dua, Çile, s. 418

Takinsam, kanat, manat;
Kuş muş olsam seğırtsem.
 Bomboş vatana inat,
 Matan'a doğru gitsem...

Hayat-Mayat, Çile, s. 417

Aç kapıyı haber var,
 Ötenin ötesinden!
 Dudaklarda şarkılar,
 Kurtuluş bestesinden.

Aç Kapıyı, Çile, s. 415

Toplamın hep, derlenin hep, düzelin;

Yangınlar, gelin!

Davetiye, Çile, s. 414

Şarkı bizde, Şeytan, yeter gazelin;

Nağmeler, gelin!

Davetiye, Çile, s. 414

Tohum saç, bitmezse toprak utansın!

Hedefe varmayan mızrak utansın!

Hey gidi küheylân, koşmana baksan!

Çatlarsan, doğuran kısrağ utansın!

Eski çınar şimdi Noel ağacı;

Dallarda öğreti yaprak utansın!

Ustada kalırsa bu öksüz yapı,

Onu sürdürmeyen çırak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

Kırılır da bir gün bütün dişliler,

Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.

Gökten bir el yaşlı gözleri siler,

Şenlenir evimiz, barkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Kal'anın burcunda çakar şimşek;

Millet, dalga dalga bayrağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Birleşir kupkuru dalla yanık kök.

Yemyeşil bir ışık, yaprağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Pervâne dediğin, çerağa gelir;

Sular, kıvrım kıvrım, ırmağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Dinle, kulağını ver de mezara!

Ölüler evlattan yana çirpınır.

Nesiller arası korkunç manzara.

Domuz yavrulayan ana çirpınır.

Çirpınır, Çile, s. 405

İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;

Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya,

Su iner yokuşlardan hep basamak basamak;

Benimse alın yazım, yokuşlarda susamak.

Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir;

Oluklar çift; birinden nur akar; birinden kir.

Akışta demetlenmiş, büyük, küçük, kâinat;

Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 398

Yüce Şah-ı Nakşibend, Nakkaş ve Nakış onda

Bütün içi dışıyla ölüme bakış onda

Şah-ı Nakşibend, Çile, s. 393

Bir an yabancıya kaysa gözleri,

Bir ömür gözyaşı cezasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

İçine nefis sızan ibadetlerin,

Birbiri ardınca kazasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

Kır at zincirlenmiş, ufuk sahipsiz...

Han kayıp, hancı yok, konuk sahipsiz...

Baş köşede sırma koltuk sahipsiz...

O Zeybek, Çile, s. 385

Kaç mevsim bekleyim daha kapısında;

Ayağımda zincir, boynumda kement?

Beni de, piştiğin belâ kabında,

O kadar kaynat ki, buhara benzet!

Yunus Emre, Çile, s. 383

Kırıldı oyuncağım, artık bir daha gülmem;

Toz olur, toprak olur, duman olurum ölmem!

Oyuncak, Çile, s. 377

Allah, Resûl aşkıyla yandım, bittim, kül oldum!..

Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum

Aşk, Çile, s. 376

Kuyruğu etrafından dönen kedi hayrette;

Âlim ki, hayreti yok, ne boş yere gayrette!

Hayret, Çile, s. 363

Hasta olsam, ilacım, çorbam, sütüm, o kitap...

Suda mantarım, gökte; paraşütüm o kitap...

O Kitap, Çile, s. 362

Tek neşe bu dünyada, var olmanın sevinci;

Ve tek ilim, varlığın bilinmeden bilinci...

Varlık, Çile, s. 359

Kader, beyaz kağıda sütle yazılmış yazı;

Elindeyse beyazdan, gel de sıyr beyazı!..

Kader, Çile, s. 357

Ateş benim, yıkayan, yuyan, emziren annem!

Bir arınma kurnası olsa gerek cehennem...

Cehennem, Çile, s. 351

İçinde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Güzellik hep yeni, yenilik güzel,

Dostuna bulan aşk sonsuz ömürlü,

Sevgili bayatlar ama aşk yeni.

Yeni, Çile, s. 342

Uykunun gölünde başın yüzüyor,

Dalgalandırmadan o durgun suyu...

Ninni, Çile, s. 329

Cepkeni kola atmış,

Sağ elini uzatmış,

Üçü de göğre doğru.

Üç Atlı, Çile, s. 327

Karşı yoldan üç atlı,

Bir kuş gibi kanatlı,

Geliyor köye doğru.

Üç Atlı, Çile, s. 327

Bana tül gibi ince

Bir hülya verir mangal.

Küllerini deşince

Titrer, ürperir mangal.

Mangal, Çile, s. 325

Titrek mumlar yanınca, bu bir asırlık ağaç

Mehtapta orman gibi gizli yollarda dolu.

Dedi: Yastığa dayan, o cam gözlerini aç,

Seyret çizgilerimde neler geçti, ne oldu!

Tavan, Çile, s. 324

Süzüyor ufukta bir kızıl yeri,

İçi karanlıkta dolu gözleri;

Alnında akşamın ince kederi,

Sessizliğin sırrı, dudaklarında.

Bahçedeki İhtiyar, Çile, s. 322

Yıllar bir gözyaşı olup da koymuş

Nurlu ihtiyarın yanaklarında;

Yapraktan saçını yerlere yaymış,

Sonbahar ağlıyor ayaklarında.

Bahçedeki İhtiyar, Çile, s. 322

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,

Gecenin ardına yine gece var;

Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,

Yaşlı gözlerinde kal anneciğim!

Anneciğim, Çile, s. 320

Yetişir boğuştuğum gece gündüz ecelle;

Allah Rahim ve Rahman, Allah Azze ve Celle...

Ecel, Çile, s. 317

Soğu ey terli kemik, soğu ey yanık tuğla!

Fabrikam, mühendisin kaçtı, ya dur, ya patla!

Uykusuz Baş, Çile, s. 310

Yokluk, sen de yoksun, bir var bir yoksun!

İnsanoğlu kendi varından yoksun...

Gelsin beni yokluk akrebi soksun!

Bir zehir ki, hayat özü fâniye...

Zehir, Çile, s. 308

Çocukken haftalar bana aşırıldı;

Derken saat oldu, derken saniye...

İlk düşünce beni yokluk ısırdı:

Sonum yokluk olsa bu varlığın niye?

Zehir, Çile, s. 308

Kafam bir cenk meydanı, kokusu kan ve barut;

Elindeyse düşünme, gücün yeterse unut!

Hâlim, Çile, s. 306

Yaklaştım hamamda külhan yerine;

Yaklaştıkça daha sıcak bölmeler...

Saplanı mı akıl bir kez derine,

Her an dirilmeler, her an ölmeler...

Külhan Yeri, Çile, s. 305

Duvaya bir titiz örümcek gibi,

İnce dertlerimle işledim bir ağ.

Ruhum gün doğunca sönecek gibi,

Şimdiden ediyor hayata veda.

Örümcek Ağı, Çile, s. 304

Kedim, ayak ucuma büzülmüş uyumakta;

İplik iplik sarıyor sükûtu bir yumakta.

Sayıklama, Çile, s. 301

Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,

Aynalar yüzünü tanımaz olur.

Bu Yağmur, Çile, s. 298

Çiçeklik, bana ateş,

Bana pınar, Kerbelâ

Koynumdan çıkmayan eş,

Suyum, ekmeğim belâ...

Belâ, Çile, s. 294

Ne var, ne var âlemde,

Belâ kadar çekici?

Örse benzer kellemd

Belâların çekici.

Belâ, Çile, s. 294

Bir deli kafacıktım;

Sonsuzluğa acıktım.

Farzet denize çıktım.

Su biter, derdim bitmez.

Bitmez, Çile, s. 293

Sensin gökten gelen oklara hedef;

Oyası ateşle işlenen gergef.

Dayan Kalbim, Çile, s. 292

Onu, beyni kanayan soylu kafalara sor;

Ölüm zorların zoru, yaşamak ondan da zor...

Zor, Çile, s. 283

Bıçaklarım su oldu, boyuna bilenmekten;

Bitti benlik madenin her an törpülenmekten.

Nefis Muhasebesi, Çile, s. 281

Sanırım, insanların her suçunda ben varım;

Günah uzun bir kervan, tâ ucunda ben varım!

Günah, Çile, s. 278

Eğri dallar gibi halsiz, yorgunsun,

Birikmiş sulardan daha durgunsun,

Aynadaki Hayalim, Çile, s. 273

Sabah, akşam, öğlende,

Aklım büyük şölende.

Ölümsüzlük, Çile, s. 272

Uyumak istiyorum; başım bir cenk meydanı;

Harfsiz ve kelimesiz düşünmek Yaratanı.

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 270

Bir baltada indirdin,

Ağacından dalımı,

Bana zehir yedirdin,

Elâleme balımı.

Şöhret, Çile, s. 268

Vur kazmayı dağa Ferhat!

Çoğu gitti, azı kaldı.

Kışne kır at, kışne kırat!

Çoğu gitti, azı kaldı.

Nakarat, Çile, s. 267

Akrep ve yelkovan,

Varlığın nabzında.

Akrep ve yelkovan

Yokluğun ağzında.

Zaman, Çile, s. 266

Bir olur, ateşi görmemle yanmam;

Dipsiz uçurumda kaçılmaz davet.

Yüzkarası, Çile, s. 258

Şu zaman dediğinden.

Bir tek anmış son hisse.

Istırap ki, gövdesi,

Boşluğa sığmaz cüsse.

Ukde, Çile, s. 255

Akla yoktur çıkar yol;

Ne hesap ne hendese!

Ukde, Çile, s. 254

Hangi dağa tırmansam, muradım ötesinde;

Murad, bugün yerine her günün ertesinde...

Murad, Çile, s. 247

Hasretim, her tümseğin, her çatının ardında;

Kelimenin üstünde, cümlelerin altında...

Hasret, Çile, s. 236

Yalnızlık bir fenerse,

Ben de içindeki mum,

Yalnızlık, Çile, s. 229

Böyle adım atar, ayrılanlar eşinden,

Böyle yürür gidenler, bir tabutun peşinden.

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

Birdenbire bir şey çatırdar, derken,

Merdivenden gelir bir ayak sesi.

Basamaklar birer birer esnerken,

Kilitli kapının düşer perdesi.

Gece Yarısı, Çile, s. 211

Bir ufuk ki, ne Mecnun varabildi, ne Ferhat;

Bir ufuk ki, ilâhi sırrı bekleyen serhat...

Kadın, Çile, s. 204

Bir işaret, bir misal;

Ayrılık remzi visal...

Allah'a yol bir timsal;

Kadın, Çile, s. 202

Çölde kaçan bir serap;

Yönü kementli mihrap...

Kadın, Çile, s. 202

Elinden, dal gibi düşerken ümit,

Ne bir hasret dinle, ne bir ah işit;

Bir yaprak ol, esen rüzgarla git,

Kırk bir tekne ol, dalgalarla gel!...

Gel, Çile, s. 199

Ne hasta bekler sabahı,

Ne taze ölüyü mezar,

Beklenen, Çile, s. 196

Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;

Onu madeni gökte altınlar gibi sarfet!

Su-8-, Çile, s. 193

Kâh susar, kâh çirpınır, kâh ürperir, kâh çağlar;

Su, eşyayı kemiren küfe ve pasa ağlar.

Su-5-, Çile, s. 190

Su kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı;

Akmayan kokar diye esrarlı bir mırıltı.

Su-4-, Çile, s. 189

Bir hamam ki, arınma gayesinde şaheser;

Arınmışların yeri, cennette nurlu Kevser.

Su-1-, Çile, s.186

Ne bir kıydan eser, ne bir ışıktan eser,

Sulardan daha derin, yolun karanlıkları.

Dalgalar yürüyünüz arayalım beraber.

Başımızı dövecek yalçın kayalıkları!..

Dalgalar, Çile, s. 181

Benim bir bilmecem var,

Daha girift zamandan.

Çözölsene kördüğüm!

Ses, Çile, s. 179

Sema, deniz ve yeri,

Çepçevre iklim iklim,

Dolaşalım, gezelim!

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 175

Kalk, arkadaş, gidelim!

Dereler, yoldaşımız,

Dağlar omuzdaşımız

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 174

Çiçeği altın yıldız, suyu telli pulludur;
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.

Canım İstanbul, Çile, s. 164

Öyle bir sokak ki, bu
 Her köşede bir kadın;

Sokak, Çile, s. 163

Burda gelir insana,
 Boş günlerin usancı.
 Çalar birden kampana,
 Ölüm canından acı.

İstasyon, Çile, s. 161

Kulak verin ki, zaman, tahtayı kemiriyor,
Tavan aralarında, tavan aralarında.

Otel odaları, Çile, s. 159

Gelip geçen her yüzden gizli bir akis kalmış,
 Küflü aynalarında, küflü aynalarında.

Otel Odaları, Çile, s. 159

Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
 İslî lâmbalarında, isli lâmbalarında.

Otel Odaları, Çile, s. 159

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
 Islak bir yorgan gibi, sımsıkı bürüneyim;
Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları.

Kaldırımlar, Çile, s. 156

Ufka bakarlar; ölüm uzakta mı, uzakta...

Ve tabut bekler, suya inmek için kızakta...

Tabut, Çile, s. 143

Sultan olmak dilersem, tacı, sorgucu unut!

Zafer araban senin, gıcırtılı bir tabut!

Zafer Arabası, Çile, s. 142

Ölürken aynı âhenk, salâ sesinden sızan;

Kulağıma doğduğum günde okunan ezan.

Ezan, Çile, s. 140

Hasis sarraf, kendine bir başka kese diktir!

Mezarda geçer akça neyse, onu biriktir!

Geçer Akça, Çile, s. 138

Büyük randevu...Bilsem nerede, saat kaçta?

Tabutumun tahtası, bilmsem hangi ağaçta?

Büyük Randevu, Çile, s. 134

Akıl sormaya mecbur

Gökleri kalbur kalbur

Eliyorum!

Geliyorum, Çile, s. 133

Geçitlerin, kilitlerin yalnız onda şifresi;

İşte, işte o eteğe sarılmadan geçilmez!

Geçilmez, Çile, s. 132

Kayalık boğazlarda yön arayan bir gemi;

Usta kaptan kılavuza varılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Altımda gacıır gucur,

Kışner durur cansız at..

İşte servili çukur;

Ve ölümsüz hakikat!

Cansız Ateş, Çile, s. 124

Ben de bir gün böyle haykıracağım;

Yolcular, oturun mezar taşımda!

Yolcular, önümde fısıldaşacak,

Yolcular, aşılmaz yollar aşacak.

Taşımı yerlere atacağım;

Ben de bir gün böyle haykıracağım!

Ölüler, Çile, s. 123

Ölenler yeniden doğarmış; gerçek!

Tabut değildir bu, bir tahta kundak.

Bu ağır hediye kime gidecek,

Çakılır çakılmaz üstüne kapak?

Tabut, Çile, s. 122

Her yandan küçülen bir oda gibi,

Duvarlar yanaşmış, tavan alçalmış.

Sanki bir taş bebek kutuda gibi,

Hayalim, içinde uzanmış kalmış.

Tabut, Çile, s. 122

Sarıldıkça boşanan yumak, çözülen demet;

Başı görünmez hayâl, sonu gelmez nedamet...

Ruh, Çile, s. 121

Ya bin yıl, ya bin asır sonra o gün gelecek.

Koklarken küllerimi mezarımda bir böcek.

Ruh, Çile, s. 120

Gördüm ki, adım adım, gölge gölge keşişler,

Ebedî karanlığın mahzenine inmişler...

Çan Sesi, Çile, s. 119

Ben ölünce etsin dostlarım bayram;

Üstüste tam kırk gün, kırkgece düğün!

Açı doyurmaksa kabirde meram,

Yemeğim Fatiha, günde beş öğün.

Dövün, Çile, s. 117

Oyuncak kırılır, haydi ya insan,

Nasıl parçalanır, nasıl bölünür?

Söylerler, mezara kulak dayarsan;

Bir daha ölmek için ölünür.

Eski Rafta, Çile, s. 116

Minarede "ölü var!" diye bir acı salâ...

Er kişi niyetine saf saf namaz...Ne âlâ!

Böyledir de ölüme kimse inanmaz hâlâ!

Ne tabutu taşıyan, ne de toprağı kazan...

İnanmaz, Çile, s. 114

"Ticaretin tüm ziyan!" diye bir ses rüyada;

Mezarına birlikte gidecek şeyi kazan!

Seni gözleyen eşya, bitpazarı dünyada,

Patiska kefen, çürük tenesir isli kazan.

İnanmaz, Çile, s. 114

Ölüm dedikleri ölünceye dek;

Dünya, balı zehir, yalancı petek.

Orada bulursun, biraz bekle, tek,

Burada yaşamak sandığın düşü...

Orada, Çile, s. 113

Gökte zamansızlık hangi noktada?

Elimdeyse yıldız yıldız hecele?

Hüküm yazılıken kara tahtada

İnsan yine çare arar ecele!

İşim Acele, Çile, s. 112

İşaret bekliyorum, yağız atım eyerli;

Yanarım sorarlarsa ne getirdin değerli?

Yağız At, Çile, s. 107

Bir sevinç var ki kalpte Arşı doldurur sesi;

O ne sonsuz sevinçtir, ebediyet neşesi...

Sevinç, Çile, s. 106

İnsan, bir mes'ut zalim, insan bir mağrur cahil;

Tekne kırık, su azgın ve kayıplarda sahil...

İnsan, Çile, s. 105

Biri aşk biri nefret; bizim kanadımız çift...

Ateş saçmalı ki nur, erisin kapkara zift...

Çift Kanat, Çile, s. 102

Bir bölünmez ki, insan, onu zaman bölüyor...

İnsan her an dirilip her saniye ölüyor...

İnsan, Çile, s. 100

Ben o kutsi nefesin üflediği kamışım;

Ses, onun ben imzama atmışım, atmamışım...

Kamış, Çile, s. 97

Ben bir atım, iradem, elinde binicimin;

Bir çocuk oyuncağı, ucunda bir sicimin...

Oyuncak, Çile, s. 96

Düşün o divaneyi "herşey içimde "diyen;

Ateş denilse yanan, su denilse eriyen...

Divane, Çile, s. 87

Şeyh-i Ekber'e göre en üstün makam, hayret;

Ben de şaşkınlardanım, Rabbim sonumu hayret et!..

Hayret. Çile, s. 86

Gözüm, aklım, fikrim var deme hepsini öldür!

Sana çöl gibi gelen,o, göl diyorsa göldür!

O Diyorsa, Çile, s. 80

Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim;

Sana uymayan ölçü, hayat olsa teperim!

Ölçü, Çile, s. 79

O, Allahın emriyle Kainat Efendisi;

Varlığın Tacı, varlık nurunun ta kendisi...

O, Çile, s. 78

Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;

Ne getirdin, götürdünse amenna!...

Peygamber, Çile, s. 77

Anlamak yok çocuğum, anlar gibi olmak var;

Akıl için son tavır, saçlarını yolmak var...

Anlamak, Çile, s. 73

İnsanlık zincirinin ebediyet halkası;

Çocukların kalbinde işler zaman rakkası...

Çocuk, Çile, s. 72

Annesi gül koklasa, ağzı gül kokan çocuk;

Ağaç içinde ağaç geliştiren tomurcuk...

Çocuk, Çile,s. 72

Bir sır ki âşikâre,

Avcı yeni şikâre.

Yalnız, yalnız sabırda

Çaresizliğe çare...

Sabır, Çile, s. 71

Sabır Hakka tevekkûl.

Sabır Hakka itimat.

Sabır, Çile, s. 71

Göğsü yakut ve safir;

Kapıda bir misafir...

Hep Nefs, Çile, s. 70

Güneşle bir tutsam girmez hizaya;

Dar bulur, sığmam der, dipsiz fezaya,

Kuyruk sallar, sonra hırlar ezaya;

Benim nefsim, benim nefsim ne köpek!..

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Ruhuma bir kefen bezi yeter de,

Yetmez aç nefsim sırma ve ipek.

Çare yok, yüzünden düştüğün derde;

Yesem de "toprakla karışık kepek..."

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Cinnet, şüphe, korku, benim eserim;

Sıcak kalbinizde gizlidir yerim,

Bir kurdum ki, sizi hep dış dış yerim.

Ve gezerim her gün elbisenizde...

Nefis, Çile, s. 67

Sanırım vebalı elim gezinmiş,

Çürüyen ağaçta, hasta benizde.

Nefis, Çile, s. 67

Ölsem diyecek yok mezar taşı;

Halime ben bile hayret ederim.

Serseri, Çile, s. 66

Yeryüzünde yalnız benim serseri,

Yeryüzünde yalnız ben derbederim.

Serseri, Çile, s. 66

Hep ben, ayna ve hayal; hep ben, pervane ve mum;

Ölü ve Münker-Nekir; baş dönmesi, uçurum...

Ben, Çile, s. 65

Ben, kutup yelkenlisi, buz tutmuş kayalarda;

Öksüzün altın bahtı, yıldızdan mahyalarda.

Ben, Çile, s. 65

Ben, usanmaz bekçisi, yolcu inmez hanların;

Ben, tükenmez ormanı, ısınmaz külhanların.

Ben, Çile, s. 65

Yaram var, havanlar dövemez merhem;

Yüküm var, bulamaz pazarlar dirhem.

Bendedir, Çile, s. 64

Sonsuzluk Kervanı, istemem azat!

Köleniz olmakmış gerçek hürriyet.

Sonsuzluk Kervan, Çile, s. 63

İtrını süzmüş ezel;

Bal sensin, varlık petek...

Peygamber, Çile, s. 62

Bir anlık emanetle ne türlü övünelim;

Gel, rahmet kapısında ağlaşıp dövünelim!...

Emanet, Çile, s. 57

Bu yük senden Allahım, çekeceğim, kaçarım!

Senden sana sığınır, senden sana kaçarım!

Yük, Çile, s. 56

Aşk korkuya peçedir, korku da aşka perde,

Allah'tan nasıl korkmaz, insan onu sever de...

Aşk ve Korku, Çile, s. 52

Kudret onun; gayrında ne mecal var, ne tüvan;

Âlim ilmine yansın, pazısına pehlivan...

Kudret, Çile, s. 50

Ellerime uzanan dudakları tepeyim;

Allah diyen, gel, seni ayağından öpeyim!

Öpmek, Çile, s. 46

Tutuşturanlar, lûgat kitabını elime,

Bilsin; Allahtan başka bilmiyorum kelime.

Lûgat, Çile, s. 45

Tel tel ve iple iplik dikseler de ağzımı;

Tek ses duysalar; Allah...Yoklayanlar nabzımı.

Ağzımı Dikseler, Çile, s. 43

"Zehirle pişmiş aş yemeye kimler gelir?"

Dilsizce yalnız Allah demeye kimler gelir?

Zehirle Pişmiş Aş, Çile, s. 40

Diyorlar bana; kalsın şiir de söz de yerde!

Sen araştı, göklere çıkan merdiven nerde?

Merdiven, Çile, s. 38

Marifetli hokkabaz, başını kaldır da bak!

Gökte bir oynayan var, yıldızlarla kaydırak...

Hokkabaz, Çile, s. 36

Etten ve kemikten kıyafet...

Allahım, affet!

Ey kudret, ey rahmet ey re'fet!..

Allahım, affet!

Dua, Çile, s. 34

Arama, ilaç yok eczahanede!

O var!

Yıkılmaz dayanak, kırılmaz destek;

O var!

O Var, Çile, s. 32

Ayna düştü, hayal, perdelerdeki

Bir akışık gibi çıktı aradan.

Sırtımı uykuda dürtüyor bir el;

Fırla yatağından koşar adım gel!

Tâ Meverâdan, Çile, s. 31

(Yok) bir (Var)dır;

Geçit vermez;

Dar mı, dardır!

Onun Sanatı, Çile, s. 30

O ki, pınar başında çeker suya hasret;

Kadında kadına, yurdunda yurda hasret.

Yalan dünyada bütün görüşler iğreti;

Her şey o şeye hazin benzeyiştten ibaret.

İşaret, Çile, s. 29

Canım kurban, başı secdede,

İki büklüm, Allah diyene!

Allah Diyene, Çile, s. 26

Göklerin kamçısıyla yediğim dayaklardan,

Erisem de tabutum boşmuş gibi taşınsa!

O An, Çile, s. 25

Ben ki, suçumu yuysam,

Su biter kurnalarda.

Sen, Çile, s. 22

Nizam köpürüyor, med vakti deniz;

Nizam köpürüyor, ta çenemde su.

Çile, Çile, s. 20

Atomlarda cümbüş, donanma, şenlik;

Ve çevre çevre nur, çevre çevre nur.

Çile, Çile, s. 20

Yandı sırça saray, ilâhî yapı,

Binbir âvizeyle uçsuz maddede.

Çile, Çile, s. 20

Bir zerreciğim ki, Arş'a gebeyim.

Dev sancılarının budur kaynağı!

Çile, Çile, s. 19

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa,

Arzı boynuzunda taşıyan öküz?

Çile, Çile, s. 19

Ufuk bir tilki, kaçak ve kurnaz;

Yollar bir yumaktır, uzun, dolaşık.

Çile, Çile, s. 19

Uyku, katillerin bile çeşmesi;

Yorgan, Allahsızca kadar sığınak.

Teselli pınarı, sabır memesi;

Size serbet, bana kum dolu çanak.

Çile, Çile, s. 18

Annemin duası, düş de perde ol!

Bir asa kes bana, ihtiyar ağaç!

Çile, Çile, s. 18

Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,

Benliğim bir kazan ve aklım kepçe,

Çile, Çile, s. 17

Ensemin örsünde bir demir balyoz,

Kapandım yatağa son çare diye.

Bir kanlı şafakta, bana çil horoz,

Yepyeni bir dünya etti hediye.

Çile, Çile, s. 17

Ateşten zehrini tattım bu okun.

Bir anda kül etti can elmasımı.

Sanki burnum, değdi burnuna (yok)un.

Kustum, öz ağzımdan kafatasımı.

Çile, Çile, s. 16

Sonsuzluk, elinde bir mavi tülbent,

Ok çekiyor yukardan, üstüme avcı.

Çile, Çile, s. 16

Tek tek kalktı eşyamız, ahşap ev bomboş kaldı;

Güneş gözünü yumdu, has odamız loş kaldı...

Ahşap Ev, Çile, s. 462

Renkler, mavi, kırmızı, yeşil, erguvan ve mor;

Camlarda kaybedilmiş vatani heceliyor...

Renkler, Çile, s. 463

TEZAT

Ortak yanları bulunan iki zıt kavramı, biri gerçek, diğeri mecazî manada olmak üzere yanı konu etrafında toplamak sanattır. Tezat, heyecana bağlı bir sanattır. Heyecan sanatkârın zihninde mecazî bir çağrışım yapar. Bu çağrışım da zıt bir şekilde başkî bir çağrışıma yol açar. Zihin bu zıtlığı olayın iki tarafına yapar. Bu zıtlık ifadeye bir anlam genişliği katar.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te tezat sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek : Kolay mı Kafdağını çevirmek dolay dolay?

Va ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay, Çile, s. 465

Şair burada “ulvî” ile “sefil”, “zorluk” ile de “kolay” kelimelerini zıt olarak kullanmış ve tezat yapmıştır.

Bu incelemeden sonra tezat sanatına dair tespit edebildiğimiz diğör örnekleri sıralayalım:

Ne yalanlarda var, ne hakikatte,

Gözümü yumdukça gördüğüm nakış.

Boşuna gezmişim, yok tabiatta,

İçimdeki kadar inîş ve çıkış.

Çile, Çile, s. 19

Gece bir hendeğe düşercesine,

Birden kucağına düştüm gerçeğin.

Sanki erdim çetin bilmecesine,

Hem geçmiş zamanın, hem geleceğin.

Çile, Çile, s. 20

Nizam köpürüyor, met vakti deniz;
 Nizam köpürüyor, ta çenemde su.
 Suda bir gizli yol, pırıltılı iz;
 Suda ezel fikri, ebed duygusu.

Çile, Çile, s. 20

Güneşi tuttu çamur;
 Elmas mahcup, zift mağrur
 Yakın kandili, yakın;
 Ne donanma, ne yangın;
 Nur bize, Allahım, nur!

Nur, Çile, s. 21

Senden, senden, hep senden,
 Akisler aynalarda.
Göğe çıksam mahzenden;
 Hasretim turnalarda.

Sen, Çile, s. 22

Sırtımda, taşınmaz yükü göklerin;
 Herkes koşar, ziplar, ben yürüyemem!
 İsterseniz hayat aşını verin;
 Sayılı nimetler bal olsa yemem.

Allah Derim, Çile, s. 23

Bir parçacığım ben, bütüne hasret;
 Zaman döne dursun, o güne hasret;
 Ruhumsa zamanın üstüne hasret;
 Ebediyet boyu bir an... Olmaz mı?

Olmaz Mı?, Çile, s. 24

Bir garip insan olsam, benzemez hiç kimseye;
 Tek hece bilmez, tek renk görmez, tek ses işitmez.
Karanlığı, yuğursam nura döndüresiye,
 Tirmansam o ana ki, yekpâredir ve bitmez.

O An, Çile, s. 25

(Yok) bir (var) dır;
 Geçit vermez;
 Dar mı, dardır!

O'nun Sanatı, Çile, s. 30

Var olan yoklukların ömrünü sürüyorum!
 Aşklar bomboş kuruntu, hürriyetler esaret!
 Yalnız, "Rakip" ismiyle Allah'ı görüyorum!
 Bir yokluk ki, bu dünya, var olanlardan işaret...

İşaret, Çile, s. 29

(Var) bir (yok)tur;
 Yusuvarlak
 Dönen oktur.

O'nun Sanatı, Çile, s. 30

Rüzgâr öyle esti, öyle esti ki,
 Her şey uçup gitti, kaldı yaradan.
 Ayna düştü, hayal, perdelerdeki
 Bir akisçik gibi çıktı aradan.

Tâ Maverâdan, Çile, s. 31

Her defasında, geç, gafletten vecde;

O var!

O Var, Çile, s. 32

Bende sıklet, sende letafet...

Allahım, affet!

Dua, Çile, s. 34

Sen mutlaksın, bende izafet...

Allahım affet!

Dua, Çile, s. 34

Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;

Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum...

Tam Otuz Yıl, Çile, s. 35

İnsan, yaklaştığınca yaklaştığından ayrı;

Belli ki; yakınımız yoktur Allahtan gayrı...

Yakınlık, Çile, s. 41

Güzel Allahım, senden ne gelecekse gelsin

Sen ki, rahmetinle de, kahrınla da güzelsin...

Güzel, Çile, s. 48

Verirler "ben acizim, kudret sensin" dedikçe

Verenin şanı büyük, sen iste istedikçe!

İste, Çile, s. 52

Yakın odur, gerisi birbirine en uzak;

Her şey rakip ismiyle onun kurduğu tuzak...

Yakın, Çile, s. 54

Yaratan, rahmetini kahrından üstün saydı;

Ne olurdu halimiz, gözyaşı olmasaydı?

Rahmet, Çile, s. 58

Sonsuzluk Kervanı, istemem azat!

Köleniz olmakmış gerçek hürriyet.

Ölmezi bulmaksa biricik niyet;

Bastığınız yerde ebedî hasat.

Sonsuzluk Kervanı, istemem azat.

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

Yaram var, havanlar dövemez merhem;

Yükün var, bulamaz pazarlar dirhem.

Bendedir, Çile, s. 64

Ben, Allah diyenlerin boyunlarında vebal;

Ben, bugünküne mazi, yarinkine istikbal.

Ben, Çile, s. 65

Gönlüm ne dertlidir, ne de bahtiyar;

Ne kendisine yâr, ne kimseye yâr,

Serseri, Çile, s. 66

Çare yok, yüzünden düştüğüm derde;

Yesem de "toprakla karışık kepek..."

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Ne güneşler doğup battı üstümden;

Bir günü bir güne bağlayamadım.

Ve Nefis, Çile, s. 69

Bir sır ki âşikâre,

Avcı yenik şikâre.

Yalnız, yalnız sabırda

Çaresizliğe çare...

Sabır, Çile, s. 71

Fatihlik nimetinden yüzü bir nurlu mühür;

Biz akıl tutsağıyız, çocuktur ki, asıl hür

Çocuk, Çile, s. 72

Allah diyor ki: "Geçti gazabımı rahmetim!"

Bir merhamet heykeli mahzun bakışlı yetim...

Çocuk, Çile, s. 72

Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;

Ne getirdin, götürdün, bildirdinse amennâ!..

Peygamber, Çile, s. 77

Gözüm, aklım, fikrim var deme hepsini öldür!

Sana çöl gibi gelen, o, göl diyorsa göldür!

O Diyorsa, Çile, s. 80

Hep nefis çıkar karşıma, ölüp ölüp dirilsem;

İnsandan kaçmak kolay; kendimden kaçabilsem...

Hep O, Çile, s. 83

Doymayan nefis, gözünü kara toprak doyursun!

Soframıza açlığı besleyenler buyursun!

Sofra, Çile, s. 84

Ben şairim, gaibi kurcalayan çilingir;

Canlı cenazelerin başında Münker-Nekir...

Şair, Çile, s. 88

Bir bak, zaman ve mekân, nasıl kuşatılmışız;

Belli ki, en tepeden en dibe atılmışız...

Esfel-i Safilin, Çile, s. 98

Bir bölünmez ki, insan, onu zaman bölüyor;

İnsan her an dirilip her saniye ölüyor...

İnsan, Çile, s. 100

Sual: Ey veli, insan nasıl olmalı, söyle!

Cevap: Son anda nasıl olacaksa hep öyle...

Sual-Cevap, Çile, s. 101

Biri aşk biri nefret; bizim kanadımız çift...

Ateş saçmalı ki nur, erisin kapkara zift...

Çift Kanat, Çile, s. 102

Öyle bir devim ki, ben, hakikatte pireyim.

Bir delik gösterin de, unatçımdan gireyim..

Dev, Çile, s. 103

Ölüm dedikleri, ölünceye dek;

Dünya, balı zehir, yalancı petek.

Orada, Çile, s. 113

Ölmemek, ilk ve son, büyük kelime;

Çarpıldık, ölmemek için ölüme!

Ölmemek, Çile, s. 115

Şimşekler yanıp söndü, şimşekler sönüp yandı;

Derindeki sarnıçta durgun sular uyandı.

Sağa sola sallanıp, dan, dan, dan çaldı çanlar;

Çan Sesi, Çile, s. 119

Ölenler yeniden doğarmış; gerçek!

Tabut değildir bu, bir tahta kundak.

Tabut, Çile, s. 122

Tahtadan yapılmış bir uzun kutu;

Baş tarafı geniş, ayak ucu dar.

Çakanlar bilir ki, bu boş tabutu,

Yarın kendileri dolduracaklar.

Tabut, Çile, s. 122

Ya erkence, ya geççe,

Sıram gelir, hoppala!

Cansız At, Çile, s. 124

Bir şey kalmaz, yalnız,

Kalır maziden gözler,

Ölür de her yanımız,

Sağ kalır, neden gözler?

Gözler, Çile, s. 125

İmkân atomunu çatladan imkân...

Bir hiç ki, içinde heplerin hepsi..

Mezar, Çile, s. 128

Eti zehir, yağı zehir, balı zehir dünyada,
Bütün fâni lezzetlere darılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Kapı kapı bu yolun son kapısı ölümse;
Her kapıda ağlayıp o kapıda gülümse!

Kapı, Çile, s. 149

İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık;
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 155

Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya;
Alsa buz gibi taşlar alımdan bu ateşi.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 156

İkinizin de ne eş, ne arkadaşınız var;
Sükût gibi münzevi, çığlık gibi hürsünüz.

Kaldırımlar-2,, Çile, s. 157

Kimi ince, kimi uzun, kimi de kısa;
Dalmışlar başbaşa afyon çekerek yasa.

Bacalar, Çile, s. 160

Azap kuleleri, cüceleşmiş devlerin;
Kör mazgallarında raksı var alevlerin.

Bacalar, Çile, s. 160

Burdan bildik gidenler,
Yarın döner yabancı..

İstasyon, Çile, s. 161

Boğaz gümüş bir mangal, kaynatır serinliği;

Çamlıca'da, yeredir göklerin derinliği

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Hayattan canlı ölüm, gınahtan baskın rahmet;

Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Ana gib yâr olmaz, İstanbul gibi diyar;

Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

Yeni dünyadan mahzun, resimde eski sefir.

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Göbeğinde yalancı şehrin, sahici belde;

Ona sor, gidenlerden kalan şey neymiş elde?

Karacaahmet, Çile, s. 168

Mezar, mezar, zıtların kenetlendiği nokta;

Mezar, mezar, varlığa yol veren geçit yokta...

Karacaahmet, Çile, s. 169

Hep olmadan hiç olmaz, hiçin ötesinde hep;

Bu mu dersin, taşlarda donmuş sükûta sebep?

Karacaahmet, Çile, s. 169

Uzasan, göğe ersen,

Cücesin şehirde sen;

Bir dev olmak istersen,

Dağlarda şarkı söyle!

Dağlarda Şarkı Söyle, Çile, s. 183

Su bir şekil üstü ruh, kalıplarda gizlenen;
Yerde kire battı mı, bulutta temizlenen...

Su-6-, Çile, s. 191

Bir yaprak ol, esen rüzgârla git,
Kırık bir tekne ol, dalgalarla gel!..

Gel, Çile, s. 199

Uyan yârim, sesler geldi derinden,
Karanlık oynadı, koptu yerinden;
İlk ışık, kapının eşiklerinden,
Şimdi bir gölgeyi kovmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

Dipsiz hasrete tuzak;
En yakınken en uzak...
Tadı zehrinde erzak;
Kadın...

Kadın, Çile, s. 202

Bir işaret, bir misâl;
Ayrılık remzi visâl...
Allah'a yol bir timsâl;

Kadın, Çile, s. 202

Gittikçe alçalır, yükselir tavan,
Duvarda küçülür, büyür parmaklar.

Gece Yarısı, Çile, s. 210

Her perdeden çalar sivrisinekler,
Sanki bir tel gevşer, bir tel burulur.

Gece Yarısı, Çile, s. 211

Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan,
 Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

Bir kalbim var ki benim, sevdiğinden burkudur:
Kahredenden ziyade, sevilenden korkulur...

Korku, Çile, s. 217

Yoksa göz, görüyorsun sanmanın öksesi mi?
 Fezada dıpsız sükût, duyulmazın sesi mi?

Visal, Çile, s. 231

Senden uzaklık ateş, sana yakınlık ateş!
 Azap var mı âlemde fikir çilesine eş?

Visal, Çile, s. 231

Hasretim, her tümseğın, her çatının ardında;
 Kelimenin üstünde, cümlelerin altında...

Hasret, Çile, s. 236

Ne görsem, ötesinde hasret çektiğim diyar;
Kavuşmak nasıl olmaz, mademki ayrılık var?

Kavuşmak, Çile, s. 239

Bir tohumda bin gömlek.
 Giyim giyim fideler.
 Kalpler dilini yutmuş;
Bangır bangır mideler.
 Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 257

Sorular
 Sordular;
 Neden çok,
 Nasıl yok,
 Niçin var?

Kafiyeler, Çile, s. 260

Çok ve yok,

Yok ve çok

Aç ve tok

Tok ve aç

Tut ve kaç

Saklambaç

Kafiyeler, Çile, s. 260

Neden çok,

Nasıl yok,

Niçin var?

Kafiyeler, Çile, s. 261

Ve derken;

Nasıl yok

Niçin var?

Bir varmış,

Bir yokmuş.

Kafiyeler, Çile, s. 261

Kubbeler

Desteksiz.

Habbeler

Süreksiz.

Kafiyeler, Çile, s. 261

Gitti bütün güzeller.

Sararmış biri kaldı,

Gitti bütün güzeller.

Geçen Dakikalarım, Çile, s. 264

Nedir zaman, nedir?

İniş mi, yokuş mu?

Zaman, Çile, s. 265

Belki de bir hırsız;

O yok gölgesi var.

Zaman, Çile, s. 265

Bir sese benziyor;

Arkanız hep zifir!

Bir sese benziyor;

Önünüz tüm kabir!

Zaman, Çile, s. 265

Akrep ve yelkovan,

Varlığın nabzında.

Akrep ve yelkovan,

Yokluğun ağzında

Zaman, Çile, s. 266

Kime kaçsam ondan;

Ha yakın, ha ırak?

Kime kaçsam ondan;

Ya sema, ya toprak...

Zaman, Çile, s. 266

Küçükken derdi ki dadım;

Çoğu gitti azı kaldı.

Nakarat, Çile, s. 267

İstemem, ne dil, ne mal,
 Bana ne verdinse al!
 Sazını kafana çal,
Ver bana kavalımı!..

Şöhret, Çile, s. 268

Bir baltada indirdin,
 Ağacından dalımı.
 Bana zehir yedirdin,
 Elâleme balımı.

Şöhret, Çile, s. 268

Bilmeyiz ki, en büyük ilme denk bilgisizlik.
 Usandım boş yere hep gitmeler, gelmelerden;

Uyumak istiyorum, Çile, s. 270

Göz kapaklarımda gün, kapkara bir kızılık;
 Kulağımda tarihin çıkrık sesi, bin yıllık.
 Bir yurt ki bu, diriler ölü; ölüler diri;

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 271

Sabah, akşam, öğlende
 Aklım büyük şölende.

Ölümsüzlük, Çile, s. 272

Bilmez yaşayan ölü;
 Asıl haber ölende.
 Tek hat, tek yön burada;
Giden de bir, gelen de.

Ölümsüzlük, Çile, s. 272

Görünmez bıçakla içten vurgunsun,
Seni öz yurdunda bir sürgün gördüm.

Aynadaki Hayalime, Çile, s. 273

Gözünde bir küçük noktadır hüzün,
Neşeni ne bugün, ne de dün gördüm.

Aynadaki Hayalime, Çile, s. 273

Bir kıvrım, bir helezon,
Her noktası baş ve son...

Saat, Çile, s. 275

Hesap soran yaratık;
O dimdik, her şey yatık.

Saat, Çile, s. 275

Niyeti gizli fettan
Köle biçimli sultan...

Saat, Çile, s. 275

Onu, beyni kanayan soylu kafalara sor;
Ölüm zorların zoru, yaşamak ondan da zor...

Zor, Çile, s. 283

Zıtlar arası ahenk, af ve günah yarışta;
Bütün zıtlar kavgada, bütün zıtlar barışta...

Zıtlar, Çile, s. 286

Her şey kesik ve kopuk, zaman tutamaz lehim;
Mazi albümde hayal, istikbal kalbde vehim...

Vehim, Çile, s. 287

Yıkılan sarayımdan tek bir nakış kalmadı;

Dışa mihlandı gözler, içe bakış kalmadı.

Kalmadı, Çile, s. 288

Çiçeklik, bana ateş,

Bana pınar, Kerbelâ

Belâ, Çile, s. 294

Ne acı, kaybetmek için sahiplik!

Ölümlüyü sevmek, ne korkulu iş!..

Hayat, Çile, s. 296

Başından kayar yastık,

Nura döner karanlık;

40 Derece, Çile, s. 300

Dün, bugün, yarın, siz, biz

Bu yayın içindeyiz;

Saat 12, Çile, s. 302

Ne vakit karanlık kaplasa yeri,

Başlar çocukların büyük kederi;

Bakınır, korkuyla dolu gözleri;

Ya artık bir daha olmazsa gündüz?

Ağlayan Çocuklar, Çile, s. 303

Saplandı mı akıl bir kez derine,

Her an dirilmeler, her ân ölmeler...

Külhan Yeri, Çile, s. 305

Necipçik, Necipçik, dem çekiyor kuş;

Yokuşlar inıştır, inişler yokuş;

Bir yokluk, bir varlık; ne değiş-tokuş!

Bir şu yan, bu bu yan, gidip gelmeler...

Külhan Yeri, Çile, s. 305

Alırken dilenciyim, verirken de borçluyum;

Kalmadı eşya ile aramda hiç bir uyum.

Hâlim, Çile, s. 306

İlk düşünce, beni yokluk ısırdı;

Sonum yokluk olsa bu varlık niye?

Zehir, Çile, s. 308

Yokluk, sen de yoksun, bir var bir yoksun!

İnsanoğlu kendi varından yoksun...

Zehir, Çile, s. 308

Soğu ey terli kemik, soğu ey yanık tuğla!

Fabrikam, mühendisin kaçtı, ya dur, ya patla!

Uykusuz Baş, Çile, s. 310

Yetişir boğuştuğum gece gündüz ecelle;

Allah rahim ve Rahman, Allah Azze ve Celle...

Ecel, Çile, s. 317

Bir tokmak sedasıdır orda akşamla sabah.

Dövülür mahzenlerde, büyük, tahta havanlar.

Odalarım, Çile, s. 323

Ölçülü uzaklıkta, yakın beraberlikler...

Evim, Çile, s. 331

Göğe çıkayım derken boşluğa inenlerden...

Evim, Çile, s. 331

Ne ileri, ne geri;

Kimlerin var haberi

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 336

Sabah, akşam ve gece

Ortasında odanın

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 339

Yavaşça ölebilsen,

Yeni baştan dirilsen,

Duysam, görsem ve bilsen!

Ne ileri, ne geri,

Ne geri, ne ileri!...

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 339

Göklerin yüzü verde,

Yollarındaki göklerde.

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Neymiş o, kimmiş o, eskimeyecek?

Ruhuyla, özüyle daima taze,

Su ve ekmek gibi her zaman aziz...

Yeni, Çile, s. 342

Kalbinde birleşik ebetle ezel,

Ateş çubuklarla kalbin mühürlü,

Bizim köyde ara pörsümeyeni!

Yeni, Çile, s. 342

Kaç, kurtul kelimeden;

Ağlamadan, gülmeden!

Hani Ya..., Çile, s. 343

"Var"ın altında yokluk, yokun altında varlık;

Başını kaldır da bak, boşluk bile mezarlık...

Var-Yok, Çile, s. 346

Yum gözünü, kalbine her an yokluğu üfür.

"Kendinden geçmek iman, kendinde olmak küfür"

İman, Çile, s. 347

İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Dağı tanıyan, nasıl tanımaz uçurumu?

Madem ki yükseliş var, iniş olmaz olur mu?

Mantık, Çile, s. 353

Zaman, sudan çıkarıp suya daldıran dolap;

Bir varlık ve bir yokluk; her tasta bir inkılâp...

Zaman, Çile, s. 354

Âlemin küfre göre, hem başı, hem sonu "hiç"...

"İki hiç" arasında varlık olur mu ki hiç?...

Hiç, Çile, s. 356

Olmaz bil de "olur"u, olur bil de "olmaz";

Buluver, günü geçmez, pörsümez ve solmazı...

Olur-Olmaz, Çile, s. 358

Çıktım, çıktım, inilmez dağlar elimden tuttu;

İndim, indim, çıkılmaz çukurlar beni yuttu.

İn-Çık, Çile, s. 360

Sayılar yalnız Bir'in kendi dalgalanışı,

Sayılar kemmiyetin keyfiyeti anışı...

Sayılar, Çile, s. 369

Bu dünya bir tamamdan eksiklikler âlemi;

Kopuşlar, ayrılıklar, kesiklikler âlemi...

Bu Dünya, Çile, s. 372

Allah, Resûl aşkıyla yandım, bittim, kül oldum!...

Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum.

Aşk, Çile, s. 376

Ne cennet tasası ve ne cehennem

Sadece Allahın rızasındalar.

O Erler Ki..., Çile, s. 388

İnsandan murat onlar, ölümü öldürenler;

Ötenin ötesinde sonsuz hayat sürenler...

Onlar, Çile, s. 389

Yüce Şah-ı Nakşibend, nakkaş ve nakış onda

Bütün îçi dışıyla ölüme bakış onda.

Şah-ı Nakşibend, Çile, s.393

Avlanır, kim sana atarsa kement,

Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet.

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

Sen hiçliğe bakan yön!

Hep sıfır, arka ve ön!

O'nun Ümmetinden Ol!, Çile, s.397

Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir;

Oluklar çift; birinden nur akar, birinden kır.

Akıшта demetlenmiş, büyük, küçük, kâinat;

Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 398

Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;

Giden şanlı akıncı, ne gün döner yurduna?

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek;

Siz, hayat sürün leşler, sizi kim diriltecek?

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Aldırma, böyle gelmiş, bu dünya böyle gider!

Bana kefendir yatak, sana tabuttur havuz;

Sen kıvrıl, ben gideyim, Son Peygamber Kılavuz!

Yol onun, varlık onun, gerisi hep angarya;

Yüzüstü çok süründün, ayağa kalk Sakarya!...

Sakarya Türküsü, Çile, s. 400

Gökler iki şakkolmuş haberi bildirecek.

Müjdeler olsun size; doğdu batmayan güneş!...

Müjde, Çile, s. 401

Üstün çile, dev gibi gelip çattı birden: Tos!!!

Sen, cüce sanatkârlık, sana büsbütün paydos!

Muhasebe, Çile, s. 403

Zamanı kokutanlar mürteci diyor bana;

Yükseldik sanıyorlar, alçaldıkça tabana.

Muhasebe, Çile, s. 403

Yeni çirkine mahkum, eskisi güzellerin;

Allah kuluna hakim, kulları heykellerin!

Muhasebe, Çile, s. 404

Kalbten kazıldılar iman sırrını;

Her günün bugünden beter yarını.

Çırpınır, Çile, s. 405

Siyaset kavas, ilim köle, sanat ihtilâç;

Serbest, verem ve sıtma; mahpus, gümrükte ilaç.

Destan, Çile, s. 407

O yön ki, ezelle ebed arası

Ne sola kıvrılır, ne sağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Füzeler kağniya döner ve nöbet,

Işıktan da hızlı Burak'a gelir.

Gelir, Çile, s.408

Gökyüzü, veryüzü, helâlleşirler,

Nur, kaçtığı yerden toprağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Kavanozda, kendini deryada sanan balık;

Ne acı vahşet, mağrur ilimdeki kabalık;

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Bizimkiler ışığa gem vurur da binerler;

Yerden göğe çıkmazlar, gökten yere inerler...

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Yokuşlar kaybolur, çıkarız düze,

Kavuşuruz sonu gelmez gündüze,

Şarkımız, Çile, s. 412

Yer ve gök su vermem dediği zaman,

Her tarlayı sular arkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Sonsuz gerçek; habercisi ezelin;

Kitaplar gelin!

Davetiye, Çile, s. 414

Ey karanlık, gelmektedir ecelin;

Işıklar, gelin!

Davetiye, Çile, s. 414

Gıt ve gel...Yüz adım...Bin yıllık konak

Ne ayak dayanır buna, ne tırnak!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Düşün mü, konus mu, sus mu, unut mu?

Buradan insan mı çıkar, tabut mu?

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Çatık kaş.. Hükûmet dedikleri zat...

Beni Allah tutmuş, kim eder azat.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Garip pencerecik, küçük daracık;

Dünyaya kapalı, Allaha açık.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Yarın, elbet bizim, elbet bizimdir!

Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Ana rahmi zâhir, şu bizim koğuş;

Karanlığında nur, yeniden doğuş...

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Allahım sen acı bu saf millete!

Akşam yatar, sabah kalkar, başıboş...

Başıboş, Çile, s. 424

Ey insan, sığıdığın çizgiden utan!

Başlangıç noktası, bir de son durak.

Bayrak ve Sultan, Çile, s. 425

Cehle sorarsan, ilim;

Zehre sorarsan, derman.

Aman, Çile, s. 427

Hürriyet nerede, söyleyeyim;

Hakka esaret halkasında.

Son Sığınak, Çile, s. 429

Ey düşmanım, sen benim ifadem ve hızımsın;
Gündüz geceye muhtaç, bana da sen lâzımsın!...

Düşmanıma, Çile, s. 438

Garip geldik gideriz, rafa koy evi barkı!
 Tek, dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı...

Ölümsüz Şark, Çile, s. 441

Gitti, su yollarını kıvrım kıvrım bilenler,
 Bir ot yığını kaldı; kökünden kesilenler...

Gitti., Çile, s. 442

Mevsimler cücelere def çalıyor gerdekte,
Devin yalnızlığını sular bestelemekte.

Zamane, Çile, s. 444

Bu gömlek dikiş tutmaz hep söküle söküle;
 Bütüne gel deseler ve gitsek güle güle...

Güle Güle, Çile, s. 448

Kalbimi ve aklımı hep sağ elime verdim;
 Görevi olmasaydı sol elimi keserdim...

Sağ-Sol, Çile, s. 452

Gel beri, kurtuluş ordusunun tuğu ol!
Hürriyet mi dileğin, Allahın tutuğu ol!

Tutuk, Çile, s. 455

Doğan güneşler her gün aynı da her gün yeni;
Ezelden ebededek, işte islâm düzeni!...

Düzen, Çile, s. 459

MÜBALÂĞA

Bir olayın, heyecanının etkisiyle büyütülmesi veya küçültülmesi demektir. Yani herhangi bir olay insan şuurunu etkilediği zaman, insanda aşırı bir heyecan meydana gelir. İnsan da bu heyecanın etkisiyle onu büyültür veya küçültür.

Mübalâğanın ikinci bir şekli de Teşbih sanatını kullanmaktır. Kişiyi etkileyen olay veya varlık, başka bir objeye benzetilerek büyütülür veya küçültülür.

Mübalâğa sanatını, sanatkârın maksadını güzel ve sanatlı ifade edip etmediğine göre başarılı saymak gerekir. Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te Mübalağa sanatını bir örnekle inceleyelim.

Örnek : Göz görmez aydınlıkta;
 Asumanede duman,
 Yer dumanmış ne çıkar
 Duman dolu asuman.
 Türk evi delik deşik;
 Yıkık dökük hanüman

Aman, Çile, s. 426

Şair burada "asumanede duman" ve "duman dolu asuman" cümleleriyle heyecanın da şiddetini yansıtarak mübalağa yapmıştır.

Bu incelemeden sonra tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Kalbimi ve aklımı hep sağ elime verdim;
 Görevi olmasaydı sol elimi keserdim...

Sağ-Sol, Çile, s. 452

Tek tek kalktı eşyamız, ahşap ev bomboş kaldı;
Güneş gözünü yumdu, has odamız loş kaldı...

Ahşap Ev, Çile, s. 462

Yanmaz da yürekler, güneşe atsan;
Bir kibrit, bir orman yakar, başıboş.
Tarih kutuplara kaçmış bir fener,
Buz denizlerinde çakar başıboş.

Başıboş, Çile, s. 424

Penceremde bir gün, günlerden bir gün;
Ses baygın, renk dalgın ve ışık süzgül;
Belirsiz bir semte insanlık sürgün...
Çek perdeyi, güneş nazara geldi!

Çek Perdeyi, Çile, s. 423

Sen bir devsin, yükü ağırdır devin!
Kalk ayağa, dimdik doğrul ve sevin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Yeryüzü boşaldı, habersiz miyiz?
Güneşe göç var da, kalan biz miyiz?
Ses demir, su demir ve ekmek demir...
İstersen demirde muhali kemir,
Ne gelir ki elden, kader bu emir...

.....

Dua, dua, eller karıncalanmış;
Yıldızlar avuçta, gök parçalanmış.
Gözyaşı bir tarla hep yoncalanmış...
Bir soluk, bir tütsü, bir uçan buğu;
İplik ki, incecik, örür boşluğu.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Duvar, katil duvar, yolumu biçtin!

Kanla dolu sünger...Beynimi içtin!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Anlamaz; yazısız, pulsuz, dilekçem...

.....

Anlamaz! Ruhuma geçti bilekçem!

İnsanlar zindanda birer kemmiyet;

Urbalarla kemik, mintanlarla et.

Somurtuş ki bıçak, nâra ki tokat;

Zift dolu yüzlerde karanlık kat kat...

Yalnız seccademin yüzünde şefkat;

.....

Çaycı getir, ilaç kokulu çaydan!

Dakika düşelim senelik paydan!

Zindanda dakika farksızdır aydan.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 421

Git ve gel...Yüz adım...Bin yıllık konak.

Ne ayak dayanır buna, ne tırnak!

Bir âlem ki, gökler boru içinde!

Akıl, olmazların zoru içinde.

Üstüste sorular soru içinde.

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Ortalık mahşer gibi;

Kim buranın sahibi,

Kimlerin düğünü var?

Güneş, batan bir bayrak

Şu kıpkızıl ufka bak,

Ana baba günü var!..

İhtilâl, Çile, s. 419

Bıçak soksam gölmeme,
 Sıcakcık kanım damlar,
 Gir de bir bak ülkeme;
 Başsız başsız adamlar...

Ağlayın su yükselsin!
 Belki kurtulur gemi
 Anne seccaden gelsin;
 Bize dua et, emil!

Dua, Çile, s. 418

Takınsam, kanat, manat;
 Kuş, muş olsam seğırtsem.
 Bomboş vatana inat,
 Matana doğru gitsem...

Hayat-Mayat, Çile, s. 417

Bir mahşer gerisinde;
 Babası döner bir gün,
 Oğlunun derisinde...

Babadan Oğula, Çile, s. 416

En güzeli, en güzeli, güzelin;
 Habercisi, habercisi, ezelin;
 Tellerinde şafak söken bir gelin;
 Anneler, babalar, çocuklar gelin!..

Davetiye, Çile, s. 414

Ey binbir tanede solmayan tek renk,

Bayraklaşmıyorsan bayrak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

Kırılır da bir gün bütün dişliler,

Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.

Gökten bir el yaşlı gözleri siler,

Şenlenir evimiz barkımız bizim.

Kurtulur dil, tarih, ahlâk ve iman;

Görürler, nasılmış, neymiş kahraman!

Yer ve gök su vermem dediği zaman,

Her tarlayı sular arkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Bizimkiler ışığa gem vurur da binerler;

Yerden göğe çıkmazlar, gökten yere inerler..

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Kavanozda, kendini deryada sanan balık;

Ne acı vahşet, mağrur ilmideki kabalık;

Fezada "Allah diye bir şey yok" iddiası!!!

Gel gör, kaç füzeye denk bir müminin duası;

Rafa kaldırmak için ruhlarını dürdüler;

Güneş diye kalbteki güneşi söndürdüler.

Bilmediler; kalptedir asıl feza ;
 Kaptedir, ölümsüzlük kefilî kütsî imza,
 Sayıdan sonsuza sınıf geçirtcek not;
 Bizdedir ve bizdedir Arş'a giden astronot,
 Ve mekandan arınmış ve zamandan ilerde,
 Fezayı teslim alma sırrı bizimkilerde.

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Allah'a dil çıkarır gibi küstah bir yarış...
 Farkında değilsin ki, Ay dünyaya bir karış.

Feza Pilotu, Çile, s. 410

Gelemez bir ithal malıdır akıl,
 Kafdağından, Çin'den, Maçınden gelir.

Benim nur mayama pislik atanlar,
 Şeytan, senin büyük elçinden gelir!
 Genç Osman'ı lif lif yolan o güruh,
 Kahbe devşirmenin piçinden gelir.
 Bir gün bu gidişle çatlarsa yürek,
 Dile vurdukları perçinden gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

Yırtılır güneşin kapkara zarı,
 Dünyamız yepyeni bir çağa gelir.
 Füzele kağına döner ve nöbet,
 Işıktan da hızlı Burak'a gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Bülbüllere emir var: Lisan öğren vakvaktan;

Bahset tarih, balığın tırmandığı kavaktan!

Destan, Çile, s. 407

Durun, durun, bir dünya iniyor tepemizden,

Çatırdılar geliyor karanlık kubbemizden,

Durum diye bir laf var, buyrun size durum;

Bu toprak çirkef oldu, bu gökzüyü bodrum!

Ey tepetaklak ehram, başı üstünde bina;

Evde cinayet, tramvay arabasında zina!

Bir kitap sarayının bin dolusu iskambil;

Barajlar yıkan şarap,sebil üstüne sebil!

Ve ferman, kumardaki dört kiralın kuyruğu;

Başkentler haritası, yerde sarhoş kusmuğu!

Destan, Çile, s. 406

Kalbten kazıdılar iman sırrını;

Her günün bugünden beter yarını,

Acı rüzgârlara vermiş bağrını

Türk Bayrağı yana yana çırpınır.

Çırpınır, Çile, s. 405

Bu ne hazin ağaçtır, bütün ufkumu tutmuş!

Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...

Muhasebe, Çile, s. 403

Büyük meydana düştüm, uçtu fildişi kulem;
 Milyonlarca ayağın altında kaldı kellem.
 Üstün çile, dev gibi gelip çattı birden! Tos!!!
 Sen, cüce sanatkârlık, sana büsbütün paydos!
 Tırnağı en yırtığı hayvanın pençesinden,
 Daha keskin eliyle,başını ensesinden,
 Ayırıp o genç adam, uzansa yatağına;
 Yerleştirse başını, iki diz kapağına,

Muhasebe, Çile, s. 403

Sen ve ben gözyaşıyla ıslanmış hamurdanız;
 Rengimize baksınlar, kandan ve çamurdanız!
 Akrebin kiskacında yoğurmuş bizi kader;
 Aldırma böyle gelmiş, bu dünya böyle gider!

Sakarya Türküs, Çile, s. 400

Kafdağını assalar, belki çeker de bir kıl!
 Bu ifritten sualin, kılını çekmez akıl!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Ne ağır imtihandır, başındaki Sakarya!
 Binbir başlı kartalı nasıl taşır kanarya?

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Allahın seçtiği kurtulmuş millet!
 Güneşten başını göklere yükselt!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

Sebil sebil sunarlar, ölümsüzlük tasını;

Çizenler, nokta nokta ebed haritasını...

Ve Onlar, Çile, s. 390

Yıldızları tesbih tesbih çeker de,

Namazda arka saf hizasındalar.

O Erler Ki, Çile, s. 388

Sana taş attılar, sen gülümsedin,

Dervişin bir çiçek attı, inledin,

Bağrımı delmeye taş yetmez dedin,

Halden anlayanın bir gülü yeter!...

Mansur, Çile, s. 387

Kaç mevsim bekleyim daha kapında,

Ayağımda zincir, boynumda halka?

Beni de, piştiğin belâ kabında,

O kadar kaynat ki, buhara benzet!

Yunus Emre, Çile, s. 383

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Ölüm dedikleri perdeyi delmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Zaman, onun kement attığı selmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bir zaman dünyaya bir adam gelmiş;

Toprakta devrilmiş, göğre çömelmiş...

Bizim Yunus,

Bizim Yunus...

Bizim Yunus, Çile, s. 382

Ben ki, denizdim,

Dağbaşı bendim.

O'na, Çile, s. 380

Kırıldı oyuncağım, artık bir daha gülmem,

Toz olur, toprak olur, duman olur ölmem!

Oyuncak, Çile, s. 377

Allah, Resûl aşkıyla yandım, bittim, kül oldum!

Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum.

Aşk, Çile, s. 376

Ne kadar göz bebeği varsa üst üste gelse

Yine ayrı manzara, ayrı görüş herkese.

Ayrı Ayrı, Çile, s. 361

Çıktım, çıktım, inilmez dağlar elimden tuttu;

İndin, indim, çıkılmaz çukurlar beni yuttu.

İn-Çık, Çile, s. 360

Kader, beyaz kağıda sülle yazılmış yazı;
Elindeyse beyazdan gel de sıyr beyazı!

Kader, Çile, s. 357

Eşya lâtifleştikçe göz görünmez olur;
Solucan kanat taksa yerde sürünmez olur.

Lâtif, Çile, s. 352

İçinde bir fırın var, ateşi yakan ateş,
O ne alev deryası, çiçek bahçisine eş..

Ateş, Çile, s. 350

Cüce akıl, bilmece salıncağında çocuk;
"Bir ufacık fıçı, içi dolu turşucuk"...

Akıl, Çile, s. 345

Cümle son bulmadan bitiyor gerçek;
Zamanın ardında kalan cenaze.
Hakikat göklerde şimşekten bir iz.

Yeni, Çile, s. 342

Göklerin yüzü yerde,
Yolları ki göklerde.

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Kömür tozundan ince,
Su gibi şeffaf gece,
Doldurmuş yüzlerini,
Silmiş pürüzlerini.

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 337

Farkı yok, mantarlaşmış bir kayadan, derimin;

Yüzümde çizgi çizgi, imzası kaderimin...

İmza, Çile, s. 333

Ufukta pas tuttu birden bire yaz;

Gün çabucak geçti; akşam tez oldu.

Toz kaldırdı karşı yollardan poyraz,

Kopan yol uçları eklenmez oldu.

Mevsim Dinerken, Çile, s. 328

Karşı yoldan üç atlı,

Bir kuş gibi kanatlı,

Geliyor köye doğru.

Üç Atlı, Çile, s.327

Akşamı duya duya,

Sular yattı uykuya,

Kızılık çöktü suya

Sandım bir cenk akşamı...

Akşam, Çile, s. 326

Yıllar bir gözyaşı olup da kaymış,

Nurlu ihtiyarların yanaklarında;

Yapraktan saçını yerlere yaymış,

Sonbahar ağlıyor ayaklarında.

Bahçedeki İhtiyar, Çile, s. 322

Ak saçlı başını alıp eline,
 Kara hülyalara dal anneciğim!
 O titrek kalbini bahtın yeline,
 Bir ince tûy gibi sal anneciğim!

Anneciğim, Çile, s. 320

Lodos rüzgârıdır bu tımarhane kafesi;
 Günahkâr ölülerin, kezzap yüklü nefesi...

Lodos, Çile, s. 313

Çocukken haftalar bana ısırdı;
 Derken saat oldu, derken saniye...
 İlk düşünce, beni yokluk ısırdı:
 Sonum yokluk olsa bu varlık niye?

Zehir, Çile, s. 308

Bilmem hangi alemden bu toprağa düşeli;
 Yataklara serildim, cam kırığı döşeli...
 Kafam bir cenk meydanı, kokusu kan ve barut;
 Elindeyse düşünme, gücün yeterse unut!
 Takılıyor yerdeki gölgelere ayağım;
 Sanki arz delinecek ve ben yutulacağım.
 Bana yanmak düşüyor, yangın görsem resimde;
 Yaşıyorum zamanın koptuğu bir kesimde.

Hâlim, Çile, s. 306

Dün, bugün, yarın, siz, biz,

Bu yayın içindeyiz;

Onu yüz yıl sayın siz.

Ömür on iki saat...

Saat 12, Çile, s. 302

Dizilirler ayakta,

Anne baba ve kardeş.

Hayal, uzak, uzakta,

Eder fillerle güreş.

40 Derece, Çile, s. 300

Bu yağmur, bu yağmur, bu kıldan ince,

Nefesten yumuşak, yağın bu yağmur.

Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,

Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu Yağmur, Çile, s. 298

Rüzgârdan açılsa kapım, bir anda,

Kara haber gelmiş gibi ürkerim.

Sanki gemilerim battı ummanda,

Paramparça oldu gökte ülkerim.

Ne acı, kaybetmek için sahiplik!

Ölümlüyü sevmek, ne korkulu iş!..

Hayat mı, püf desen kopacak iplik,

Çıkmaz sokaklarda varılmaz gidiş.

Hayat, Çile, s. 296

Çiçeklik, bana ateş,
 Bana pınar, kerbelâ,
 Koynumdan çıkmayan eş,
 Suyum, ekmeğim belâ...

Belâ, Çile, s. 294

Bir deli kafacıktım;
 Sonsuzluğa açtım.
 Farzet denize çıktım,
 Su biter, derdim bitmez.

Bitmez, Çile, s. 293

Mayın tarlasına düşmüş bir deliyim, hudutta;
 Gözüm, sekizinci renk ve dördüncü buutta...

Deli, Çile, s. 282

Bıçakalırım su oldu, boyuna bilenmekten;
 Bitti benlik madenim her ân törpülenmekten.

Nefis Muhasebesi, Çile, s. 281

Kazanda su kaynasa sanki be pişiyorum;
 Bir kuş bir kuş öldürse ben can çekişiyorum...

Yeni Hâl, Çile, s. 280

Pencereme vurmayın, ödüm patlayabilir;
 Dokunmayın, vücudum boşluğa kayabilir...

Hâl, Çile, s. 279

İki yıldız arası göğe asılı hamak...

Uyku, uyku...Zamansız ve mekansız, uyumak.

Uyumak istiyorum; başım bir cenk meydanı;

Harfsiz ve kelimesiz düşünmek yaratıcı.

Uyumak İstiyorum, Çile, s. 270

Olur mu dünyaya indirsem kepenk

Gözyaşı döksem, Nuh Tufanına denk?

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Doğar bir gün benim günüm.

Çoğu gitti azı kaldı.

Kırk gün, kırk gece düğünüm,

Çoğu gitti, azı kaldı.

Nakarat, Çile, s. 267

Annesi azabın,

Sonsuzluk şarkısı.

Annesi azabın,

Cinnetin tıpkısı.

Zaman, Çile, s. 265

Yıldızların, korkarım,

Düştüğü yerdesiniz;

Geçen dakikalarım?

Geçen Dakikalarım, Çile, s. 264

Vehim kadehinde zehirli tütsü...

Kıvrım, kıvrım,

Beyin törpüsü...

Durulan sonsuzluk, yemyeşil gece...

Dalga dalga.

Büyük düşünce...

Kıvrım Kıvrım, Çile, s. 263

Hadise

Kırkayak.

Kafiyeler, Çile, s. 260

Beni şafak vakti bir el dürtükler;

İdam mahkumu, kalk, bekliyor savcı!

Zindan avlusunda öter düdükler;

Bir güneş doğar ki, zakkumdan acı...

Yüzkarası, Çile, s. 258

Bir tohumda bin gömlek.

Giyim giyim fideler.

Kalbler dilini yutmuş;

Bangır bangır mideler.

Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 257

Yalnızız, beşikten, tut, tabuta kadar yalnız;

Ülfet, kara yalnızlık madeninde bir yıldız...

Yalnız, Çile, s. 250

Gönlüm uçmak dilerken semavî ülkelere;
Ayağım takılıyor yerdeki gölgelere...

Gölgeler, Çile, s. 249

Adımın o bahçeler, her gün anıldığı yer;
O bahçeler, yalanın bile yanıldığı yer...

O Bahçeler, Çile, s. 233

Böylece bir lâhza kaldığım zaman,
Geceyi koynuma aldığım zaman,
Gözlerim kapanıp daldığım zaman,
Yeniden yollara düzülmekteyim.

Anneme Mektup, Çile, s. 227

Sesimi alıp da kaybetse rüzgâr,
Versem gözlerimi bir sonsuz renge!
İçimde bir mahşer uğultusu var;
Ruhumdur çağırın, tenimi cenge.

Gözlerim bir kuyu, dilim kördüğüm,
Bir görünmüz âlem olsa gördüğüm;
Mermer bir kabuğa girip ördüğüm,
Kapansam içimden gelen âhenge..

Geceye Şiir-3-, Çile, s. 225

Gözünü tavandan ayırma ki, sen,
Üşürsün, gölgeni yerde görürsen.
Dikilir karşına, mumu söndürsen,
Ölüler içinde en yalnız ölü...

Geceye Şiir-2-, Çile, s. 224

Ufak böcekler gibi,
 Gezer onların kalbi,
 Üstünde döşemenin.
 Bıraktım gerilerde,
 Kaçar gibi yangından,
 Rüzgârların ardından,
 Baktım da süzgün süzgün,
 Kurşun yükünü gönlün,
 Tüy gibi hafiflettim,
 Denize hicret ettim.

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 222

Odamda kıyamet var!
 Ah yolculuk, yolculuk!
 Ne kadar baygın, soluk,
 O gün bizde betbeniz,
 Ve ne titrek kalbimiz

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

Ruhum kelle şekeri, vehimlerse karınca;
 Kömürden kara rengim, onlar beni sarınca...

Karınca, Çile, s. 215

Deniz, bu yerde ölüm korkusu kadar derin;
 Kocaman bir kuş gibi geliyor peşimizden,
 Ruhu, bu kapkaranlık suda can verenlerin...

Açıklarda, Çile, s. 213

Omuz omza şahlanan dalgalar, büyük büyük,
 Bir ses işitip ürkmüş, sürülerle canavar.
 Gözlerinde kıvılcım, ağızlarında köpük.
 Birbirinin üstünden atlayıp geliyorlar.

Açıklarda, Çile, s. 213

Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan,
 Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan
 Sesler, ayak sesleri, kesilmez çıtırtılar!

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

Gözlera parlayınca karanlıklarda,
 Kemikten parmaklar terimi siler,
 Yanyana oturmuş bekler dışarda,
 Sarışın kediler, siyah kediler...

Gece Yarısı, Çile, s. 211

Kum gibi kalabalık,
 Bin şekil ve bin kılık;
 Suda bir gümüş balık
 Postacı güvercinler,
 Zümrüt yüklü hacinler,
 Yakın dostlarım cinler...

Cinler, Çile, s. 208

Bir ufuk ki, ne Mecnun varabildi, ne Ferhad;
 Bir ufuk ki, ilâhî sırrı bekleyen serhad...

Kadın, Çile, s. 204

Kalıp değil bir fikir...

Elmas sorguçu fakir;

Açıktaki sırrı bakir;

Kadın...

Çölde kaçan bir serap;

Yönü kementli mihrap...

Mâdeni som ıstırap;

Kadın...

Kadın, Çile, s. 202

Uyan yarım, sesler geldi derinden,

Karanlık oynadı, koptu yerinden;

İlk ışık, kapının eşiklerinden,

Şimdi bir gölgeyi kovmak üzredir.

Sevgilim, kapımı çaldı aydınlık,

Baygın gözlerimi aldı aydınlık,

İçimde tıkanı, kaldı aydınlık,

Bu aydınlık beni boğmak üzredir.

Aydınlık, Çile, s. 201

Sen, kaçan bir ürkek ceylansın dağda,

Ben, peşine düşmüş bir canavarım!

İstersen dünyayı çağır imdada;

Sen varsın dünyada bir de ben varım!

Seni korkutacak geçtiğin yollar,
 Arkandan gelecek hep ayak sesim.
 Sarıp vücudunu belirsiz kollar,
 Enseni yakacak ateş nefesim.

Bekleyen, Çile, s. 197

Ne hasta bekler sabahı,
 Ne taze ölüyü mezar,
 Ne de şeytan bir günahı,
 Seni beklediğim kadar.

Beklenen, Çile, s. 196

Bu dünya insanlığa manevi hamam olsa;
 Her rengiyle insanlık tek renkte tamam olsa...

Su-7-, Çile, s. 192

Ömür ki, bir kurak çöl,
 Onu tek bir güne böl;
 Şebnem gibi doğ ve öl,
 Yıldızlı bir gecede!...

Yıldızlı Bir Gecede, Çile, s. 184

Uzasan, göğşe ersen,
 Cücesin şehirde sen;
 Bir dev olmak istersen,
 Dağlarda şarkı söyle!

Dağlarda Şarkı Söyle , Çile, s. 183

Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,
 Uzun saçları gümüş şeffaf tenleri fosfor.
 Yumuşak başlarıyla sarsarak teknemizi,
 Yolcu gittiğin sahil nerede diye bağıyor.

Dalgalar, Çile, s. 181

Nur yolunu tıkıyor yüzbir katlı gökdelen.
 Bir küçük iğne yok mu, şehrin kalbini delen?

Şehrin Kalbi, Çile, s. 171

Deryada sonsuzluğu fikretmeye ne zahmet!
 Al sana, derya gibi sonsuz Karacaahmet!

Karacaahmet, Çile, s. 168

Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
 Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar,
 Çiçeği altın yıldız, suyu telli pulludur;
 Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur.
 Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma kır at;
 Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...
 Boğaz gümüş bir mangal, kaynatır serinliği;
 Çamlıca'da yeredir göklerin derinliği.

Canım İstanbul, Çile, s. 164-164

Azap kuleleri, cüceleşmiş devlerin;
 Kör mazgallarında raksı var alevlerin,

Öyle evcikler ki, tepesinde evlerin,

Kopuyor içinde görünmez facialar,

Bacalar...

Bacalar, Çile, s. 160

Fahişe yataklardan kaçtığın günden beri,

Erimiş ruhlarımız bir derdin potasında,

Senin gölgeni içmiş, onun gözbebekleri;

Onun taşı erimiş, senin kafatasında.

İkinizin de ne eş, en arkadaşınız var;

Sükût gibi münzevî, çılgılık gibi hürsünüz.

Dünyada taşınacak bir kuru başınız var;

Onu da, hangi diyar olsa götürürsünüz.

Kaldırımlar-2-, Çile, s. 157

Yokluk, o donduran buz, o söndüren karanlık;

Büsbütün bilgisizlik ve tam bir unutkanlık...

Yokluk, Çile, s. 136

Eliyorum!

Akıl sormaya mecbur

Gökleri kalbur kalbur

Eliyorum!

Geliyorum, Çile, s. 133

Ne okudun, ne öğrendin, ne bildinse berheva;
Yer çökmeden, gök iki şak yarılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Ölümü sığdıramaz,
Akıl daracık koğuk.
Ölemez, çıldıramaz,
Ağlarlar boğuk boğuk.

Tablo, Çile, s. 129

Kapıya ne icra memuru gelir,
Ne birinci şube sivil polisi...
İçerde kimine kuş tüyü sedir;
Yüz üstü toprağa düşer kimisi..

Mezar, Çile, s. 128

Kıyamete kadar yıkılmaz çatı;
Kabir!
Ha doksan bir olmuş evlerin katı,
Habir!
Karanlık, deştikçe dipsiz karanlık...
Düşün!

Şükür, Çile, s. 127

Fikir, açmaz artık beyinde kuyu;
Burgular biter.

Biter, Çile, s. 126

Birer yıldız olur da,
 Kırpışırılar havada,
 Kupkuru bir kafada,
 Apaçık giden gözler..

Gözler, Çile, s. 125

Tüy yastıklar gibi rahat taşımız,
 Birleşsin bir lahza orada başımız!

Ölüer, Çile, s. 123

Bir keskin üfleyişim söndürmeye yetecek;
 Korku, şehrin çelikten sesini tüketecek.

Ruh, Çile, s. 121

Ve birden bakacağım, her tarafım bitişmiş,
 Başım, toprak altında bir mâden gibi pişmiş.
 Nefesten daha ince bir ipek kumaş derim
 Fosfordon daha parlak, ince uzun ellerim.

Ruh, Çile, s. 121

Son nefesle göğsü boş, eli uzanmış yana;
 Gözleri renkli bir cam, mihli ahşap tavana.

Ölünün Odası, Çile, s. 118

Kesilmiş bir karnış, ormanlıklardan,
 İnsan...Rüzgârlara bağılı bir düdük.
 İndik de dünyaya karanlıklardan,
 Sıra sıra mezar, başka ne gördük?

Ölmemek, Çile, s. 115

Bir sevinç var ki kalbte Arşı doldurur sesi;

O ne sonsuz sevinçtir, ebediyet neşesi...

Sevinç, Çile, s. 106

Öyle bir devim ki ben, hakikatte pireyim,

Bir delik gösterin de, utancımdan gireyim...

Dev, Çile, s. 103

Ben o kutsî nefesin üflediği kamışım;

Ses onun, ben imzamı atmışım, atmamışım...

Kamış, Çile, s. 97

Ben bir atım, iradem, elinde binicimin;

Bir çocuk oyuncağı, ucunda bir sicimin...

Oyuncak, Çile, s. 96

Uçanlar, iç fezada mesafeyi yenesi;

Sayıları yakacak kadar ışık senesi...

Uçanlar, Çile, s. 95

O yüz, her hattı tevhid kaleminden bir satır;

O yüz ki, göz değince Allahı hatırlatır...

Müslüman Yüzü, Çile, s. 92

Eklense de başıma dünyada kaç baş varsa

Başım, onların hepsi için secdeye varsa...

Baş, Çile, s. 91

Düşün o divâneysi "her şey içimde" diyen;

Ateş denilse yanan, su denilse eriyen...

Divâne, Çile, s. 87

Allah dostu odur ki, nefsine tek pay biçmez;

Kırk yıl bir ekşi ayranı özler de onu içmez.

Allah Dostu, Çile, s. 85

Bana yakan gözlerle, bir kerecik baktınız;

Ruhuma, büyük temel çivisini çaktınız!

Mürşid, Çile, s. 75

Annesi gül koklarsa, ağzı gül kokan çocuk;

Ağaç içinde ağaç geiştiren tomurcuk...

Fatihlik nimetinden yüzü bir nurlu mühür;

Biz akıl tutsağıyız, çocuklar ki asıl hür.

Çocuk, Çile, s. 72

Sabır, incecik sırat;

Murat içinde murat.

Sabır Hakk'a tevekkül.

Sabır Hakk'a itimat.

Sabır, Çile, s. 71

Göğsü yakut ve safir;

Kapıda bir misafir...

Sordum: Kimsin, nesen sen?

Dedi: Şeytandan sefir!

Nefis isimli o kâfir...

Yüzü kapkara zifir;

Elinde kös ve nefir.

Sabit fikir burgusu,

Dili, çözülmez cifir.

Nefis isimli o kâfir...

Hep Nefis, Çile, s. 70

Güneşle bir tutsam girmez hizaya;

Dar bulur, sığmam der, dipsiz feyaza.

Kuyruk sallar, sonra hırlar ezaya;

Benim nefsim, benim nefsim ne köpek!...

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Geceler toprağa benimle inmiş.

Kasırğa benimle kopmuş denizde.

Sanırım vebalı elim gezinmiş,

Çürüyen ağaçta, hasta benizde.

Cinnet, şüphe, korku, benim eserim;

Sıcak kalbinizde gizlidir yerim,

Bir kurdum ki, sizi hep dış dış yerim.

Ve gezerim her gün elbisenizde...

Nefis, Çile, s. 67

Ben, sırtında taşıyan işlenmedik günahı;
Allah'ın körebesi, cinlerin padişahı.

Ben, usanmaz bekçisi, yolcu inmez hanların;
Ben, tükenmez ormanı, ısınmaz külhanların.

Ben, kutup yelkenlisi, buz tutmuş kayalarda;
Öksüzün altın bahtı, yıldızdan mahyalarda.

Ben, başı ağır gelmiş, boşlukta düşen fikir,
Benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir.

Ben, ben, ben; haritada deniz görmüş, boğulmuş;
Dokuz köyün sahibi, dokuz köyden kovulmuş.

Ben, Çile, s. 65

Sen, fikir kadar güzel;
Ve tek, birden daha tek!
İtrını süzmüş ezel;
Bal sensin, varlık petek...

Peygamber, Çile, s. 62

Yandı kitap dağlarım, ne garip bir hal oldu!
Sonunda bana kalan, yalnız ilmihal oldu!

İlmihal, Çile, s. 44

Bütün insanlığı dövsem havanda,
 Zerre zerre herkes yine yalınız.
 Boşlukta yol alan ucsuz kervanda,
 Her şey tek başına, dağ, taş ve yıldız.

En Yakın, Çile, s. 27

Taş merdivenler gibi, aşınmış ayaklardan,
 Secde yerine çarpa çarpa alnım aşınsa!
 Göklerin kamçısıyla yediğim dayaklardan,
 Erisem de, tabutum boşmuş gibi taşınsa!

Bir garip insan olsam, benzemez hiç kimseye;
 Tek hece bilmez, tek renk görmez, tek ses işitmez.
 Karanlığı, yoğursam nura döndüresiye,
 Tırmansam o âna ki, yekpâredir ve bitmez.

O Ân, Çile, s.25

Sırtımda taşınmaz yükü göklerin;
 Herkes koşar, zıplar, ben yürüyemem!
 İsterseniz hayat aşını verin;
 Sayılı nimetler bal olsa yemem!

Ey akıl, nasıl da delinmez küfen?
 Ebedi oluşun urbası kefen!
 Kursu da boşluğa asma köprü, fen,
 Allah derim, başka hiçbir şey demem!

Allah Derim, Çile, s. 23

Seni buldum bulduysam;
 Gökten bir davet duysam!
 Ben ki, suçumu yuysam,
 Su biter kurnalarda.

Sen, Çile, s. 22

Güneşi tuttu çamur;
 Elmas mahçup, zift mağrur.
 Yakın kandili, yakın;
 Ne donanma, ne yangın;
 Nur bize, Allahım, nur!

Nur, Çile, s. 21

Ben ki, toz kanatlı bir kelebeğim,
 Minicik gövdeme yüklü Kafdağı,
 Bir zerreciğim ki, Arş'a gebeyim,
 Dev sancılarımın budur kaynağı!

Çile, Çile, s. 19

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa,
 Arzı boynuzunda taşıyan öküz?
 Belâ mimarının seçtiği arsa;
 Hayattan muhacir, eşyadan öksüz?

Çile, Çile, s. 19

Büyücü, büyücü ne bana hıncın?
 Bu kükürtlü duman, nedir inimde?
 Camdan keskin, kıldan ince kılıcın,
 Bir zehirli kıymık gibi, beynimde.

Çile, Çile, s. 19

Bu mu, rüyalarda içtiğim cinnet,
 Sırrını ararken patlayan gülle?
 Yeşil asmalarda depreniş, şehvet;
 Karınca sarayı, kupkuru kelle...

Çile, Çile, s. 18

Bir bardak su gibi çalkalandı dünya;
 Söndü istikamet, yıkıldı boşluk.
 Al sana hakikat, al sana rûya!
 İşte aklılık, işte sarhoşluk!

Çile, Çile, s. 17

Gaiblerden bir ses geldi: Bu adam,
 Gezdirse boşluğu ense kökünde!
 Ve uçtu tepemde birden bire dam;
 Gök devrildi, künde üstüne künde.

Çile, Çile, s. 16

Anne çocuk doğurur,
 Köpek soyundan azman.
 Beyinler zıp zıp kadar,
 Mideler koskocaman.

Midelerde ihracat,
 Günde beş milyon batman.
 Millî servet matbaa;
 Bilmem kaç milyar harman.

Aman, Çile, s. 428

Gönüllerde bir tasfir...

Güneşi batmaz devir...

O gelsin!

O Gelsin, Çile, s. 432

Yedi renkli Peygamber kuşağının altında,

Kervanım yola çıktı, öncüsü kıratında...

Kervan, Çile, s. 434

Benim bu sahipsizler yurdunda hâlim ne mi?..

İn cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi...

Hâlim, Çile, s. 440

Garip geldik gideriz, rafa koy evi barkı!

Tek, dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı...

Ölümsüz Şarkı, Çile, s. 441

Gecekondu yapısı, bir üfürüklük eser...

Elbet beklenen rüzgâr bir gün Kiblenden eser!

Eser, Çile, s. 449

Perde düşse ve her şey olduğu yerde donsa;

Görünse yıldız yıldız, fezada Anayasa...

Anayasa, Çile, s. 453

Nerede o has ekmek, bir kuruşa okkası;

Nerede o ağız tadı, eski reçel hokkası?...

Hâtıra, Çile, s. 456

Namaz, sancıma ilaç, yanık yerime merhem;

Onsuz ebedî hayat benim olsa istemem!

Namaz, Çile, s. 458

Renkler, mavi, kırmızı, yeşil, erguvan ve mor;

Camlarda kaybedilmiş vatani heceliyor...

Renkler, Çile, s. 463

Kolay mı Kafdağını çevirmik dolay dolay?

Var ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay, Çile, s. 465

İSTİFHAM

Şairin cevabını bildiği bir konuyu soru şekline sokarak söylemesine istifham (soru sorma) sanatı denir. Şair ifadeyi soru şeklinde düzenlemekle karşısındakinden cevap beklemesin. Sözü daha etkili kılmak, okuyucunun dikkatini, işlediği konuya daha iyi çekebilmek için bu yola başvurur.

İstifham, kelimenin gerçek manasıyla yapılan sanatlar bölümüne dahil edilebilir. Sanatkârın sözün tesirini arttırmak gibi bir maksadı bulunduğu için de bu sanat fikre bağlı sanatlar bölümüne girer.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te İstifham sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek: Düşün mü, konuş mu, sus, mu, unut mu?

Buradan insan mı çıkar, tabut mu?

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Şair burada hapihaneyi daha iyi anlatabilmek için ifadeyi soru biçiminde vererek istifham yapmıştır.

Bu incelemeden sonra tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Niçin küçülüyor eşya uzakta?

Gözsüz görüyorum rüyada, nasıl?

Zamanın raksı ne , bir yuvarlakta?

Sonum varmış, onu öğrensem asıl?

Çile, Çile, s. 17

Bu mu, rüyalarda içtiğim cinnet,

Sırrını ararken patlayan gülle?

Yeşil asmalarda depreniş, şehvet;

Karınca sarayı, kupkuru kelle...

Çile, Çile, s. 18

Büyücü, büyü ne bana hincin?

Bu kükürtlü duman, nedir inimde?

Camdan keskin kıldan ince kılıcın.

Bir zehirli kıymık gibi, beynimde.

Çile, Çile, s. 19

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa,

Arzı boynuzunda taşıyan öküz?

Belâ mimarının seçtiği arsa;

Hayattan muhacir; eşyadan öksüz?

Çile, Çile, s. 19

Fikret nasıl kurulmuş, içiçe bu iklimler?

Nasıl kaynaştırılmış, sesler, renkler, hacimler?

Mimarî, Çile, s. 37

Diyorlar bana; Kalsın şiir de söz de yerde!

Sen araştıır, göklere çıkan merdiven nerde?

Merdiven, Çile, s. 38

Yaradan, rahmetini kahrından üstün saydı;

Ne olurdu halimiz, gözyaşı olmasaydı?

Rahmet, Çile, s. 38

Göğsü yakut ve safir;

Kapıda bir misafir...

Sordum: Kimsin, nesin sen?

Hep Nefis, Çile, s. 70

Felah mı, onda felâh,
 Silâh mı, onda silâh.
 Sen de kim oluyorsun?
 Asıl sabreden Allah.

Sabır, Çile, s. 71

Düşünüyorum: Ondan evvel zaman var mıydı?
 Hakikatler, boşluğa bakan aynalar mıydı?

Allahın Sevgilisi, Çile, s. 76

İşaret bekliyorum, yağız atım eyerli;
 Yanarım sorarlarsa ne getirdin değerli?

Yağız At, Çile, s. 107

Gökte zamansızlık hangi noktada?
 Elindeyse yıldız yıldız hecele!

İşim Acele, Çile, s. 112

Benim diye baktığım şeyler miydi bir zaman?
 Külümün rüyası mı yoksa gördüğüm?... Aman!

Ruh, Çile, s. 121

Ölenler yeniden doğarmış gerçek!
 Tabut değildir bu, bir tahta kundak
 Bu ağır hediye kime gidecek
 Çakılır çakılmaz üstüne kapak?

Tabut, Çile, s. 122

Bir şey kalmaz, yalnız,

Kalır maziden gözler.

Ölür de her yanımız,

Sağ kalır, neden gözler?

Gözler, Çile, s. 125

Varlık niçin, yokluk nasıl, yaşamak ne , topyekûn?

Aklı yele salıverip çıldırmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Büyük randevu...Bilsem nerede, saat kaçta?

Tabutumun tahtası, bilsem hangi ağaçta?

Büyük Randevu, Çile, s. 134

Şu geçeni durdursam, çekip de eteğinden;

Soruversem: Haberin var mı öleceğinden?

Haberi Yok, Çile, s. 137

Başım çığlıklı çocuk, onu nasıl avutsam?

Ne yapсам da ölümü bir saatçik unutsam?..

Nasıl, Çile, s. 139

Yorulmuş esnemekten,

Herkes neyi bekliyor?

Bir ölü beklemekten,

Bu bekleyiş daha zor.

İskele, Çile, s. 162

Bir ses, bilemem tanbur gibi mi, ud gibi mi?

Cumbalı odalarda inletir "Kâtibim"i...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Göbeğinde yalancı şehrin, sahici belde;

Ona sor, gidenlerden kalan şey neymiş elde?

Karacaahmet, Çile, s. 168

Hep olmadan, hiç olmaz, hiçin ötesinde hep;

Bu mu dersin, taşlarda donmuş sükûta sebep?

Karacaahmet, Çile, s. 169

Nur yolunu tikiyor yüzbir katlı gökdelen.

Bir küçük iğne yok mu, şehrin kalbini delen?

Şehrin Kalbi, Çile, s. 171

Hangi hissin parmağı dokundu ki, derine,

Düştü bir gizli alev salkımı içlerine?

Hangi kâbus bastı ki, seni uykularında,

Birdenbire cehennem kaynadı sularında?

Hangi dert kaldı, söyle, bağrına üşüşmeyen,

Hangi ölüm şarkısı, bu dilinden düşmeyen?

Hangi öfkeyle yüzün, böyle karıştı yer yer,

Sana yan mı baktılar, bir şey mi söylediler?

Azgın Deniz, Çile, s. 180

Yolculuk, her zaman düşündüm onu;

İçimde bu azgın dâvet ne demek?

Oraya, neredeyse güneşin sonu,

Uçmak, kayıp gitmek, kaçıp dönmemek.

Yolculuk, Çile, s. 226

Yoksa göz, görüyorum sanmanın öksesi mi?

Fezâda dipsiz sükût, duyulmazın sesi mi?

Sonsuzu nasıl bulsun pösteği sayan deli?

Kendini kaybetmek mi, visalin son bedeli?

Visal, Çile, s. 231

Hani eski iklimler?

Has ekmekten dilimler,

Hey gidi zamane hey!

Tesellisiz ilimler,

Adaletsiz taksimler...

Hani eski iklimler?

Geçti, Geçti, Çile, s. 232

Kurtuluş mu muradın,

Yol mu aradın kese?

Ateşe gir gölgelen!

Kaynar suda gülümse!

Ukde, Çile, s. 255

Ya benim sevdiklerim,
 Şimdi nerede, neredeler?
 Önü bomboş perdenin;
 İçerde, içerdeler!
 Perdeler, hep perdeler...
 Gönülde asıl perde;
 Onu hangi göz deler?
 Surat maske altında,
 Sis altında beldeler.
 Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s.256-257

Ne diye,
 Bu şuna,
 Şu buna,
 Kafiye

Kafiyeler, Çile, s. 259

Neden çok,
 Nasıl yok,
 Niçin var?
 Ve derken:
 Nasıl yok
 Niçin var?

Kafiyeler, Çile, s. 261

Kimbilir nerdesiniz,

Geçen dakikalarım?

Kimbilir nerdesiniz?

Acaba tütsü yaksam,

Görünür mü yüzünüz?

Acaba tütsü yaksam?

Siz benim yüzümsünüz

Eğilip suya baksam,

Görünür mü yüzünüz?

Geçen Dakikalarım, Çile, s. 264

Nedir zaman, nedir?

Bir su mu, bir kuş mu?

Nedir zaman, nedir?

İniş mi, yokuş mu?

Zaman, Çile, s. 265

Hiç kalmadı soran; ne var insanda?

Ben duvarda ezik bir böcek miyim?

Yoksa pırıl pırıl, tek damla kanda,

Kâinatı süzen bir mercek miyim?

Mercek, Çile, s. 274

Dün hatıra, yarın hayal, bugün ne?

İki renk arası bir çizgicik pay.

Ne devlet zamanı bütünleyene!

Ebed bestecisi bir çark ve bir yay.

Saat, Çile, s. 275

Sordum etrafıma, ne oldu, ne var?

Nedir suratımda bu çukur yollar?

Sanki yaşamaya güvenim kadar.

Büyük bir şey çaldı benden o rüya...

Rüya, Çile, s. 297

An oluyor bir garip duyguya varıyorum;

Ben bu sefil dünyada acep ne arıyorum?...

Ne Arıyorum?, Çile, s. 312

Demeyiniz, bu da kim?

Öyle diyor ki içim,

Candan aşınanızım...

Üç Katlı, Çile, s. 327

Ne ileri, ne geri;

Kimlerin var haberi

Benim sonsuz dünyamdan?

Ne ileri, Ne Geri, Çile, s. 336

Yollar nereye gider,

Ve ne düşünür gökler?

Yollar ve Gökler, Çile, s. 341

Kaç kurtul kelimededen;
 Ağlamadan, gülmeden!
 Hani ya sen ölmeden,
 Ölecektin, hani ya?...

Hani Ya?, Çile, s. 343

Zamanın olmadığı diyar acaba nasıl?
 Kesiksiz bir an mıdır bundan sonraki fasıl?

Kesiksiz Ân, Çile, s. 355

Halim, açık denizde düdük çakan bir gemi;
 Kim duyar, ötelerden haber veren bestemi?..

Beste, Çile, s. 367

Sayılarda çoğalmak, niçin, ne olmak için?
 Bir tek hiçtir çarpısı, kırk milyona bir hiçin...

Hiç Mi Hiç, Çile, s. 370

Tohum çatlar da bilmem, kafa nasıl çatlamaz?
 Yeni odur ki, solmaz, pörsümez, bayatlamaz.

Yeni, Çile, s. 375

Kaç mevsim bekleyim daha kapında,
 Ayağımda zincir, boynumda kement?
 Beni de, piştiğin belâ kabında,
 O kadar kaynat ki, buhara benzet!

Yunus Emre, Çile, s. 383

Zeybeğim, zeybeğim, ne oldu sana?

Allah deyip, şöyle bir doğrulsana!

Zeybeğim, kalkamaz, dirilemez mi?

Odası mühürlü, girilemez mi?

Şu ters akan sular çevrilemez mi?

Ne güne dek böyle gider bu devran?

Zeybeğim, bir sel ol , bir çığ ol, davran!

O Zeybek, Çile, s. 384

Bilemem, susarak ölmek mi hüner?

Lisan çıldırıyor, dil nasıl döner?

Ondan son iz, uzak, uzak bir fener...

Zeybek kaybolduysa bunca kayıp ne?

Tesbihi dökülmüş, aranır nine;

Balonu yok, ağlar çocuk haline...

O Zeybek, Çile, s. 385

Eyvah, eyvah, Sakaryam, sana mı düştü bu yük?

Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!...

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Ne ağır imtihandır, başındaki, Sakarya!

Binbir başlı kartalı nasıl taşır kanarya?

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Hani Yunus Emre ki, kıyında geziyordu;
 Hani ardına çil çil kubbeler serpen ordu?
 Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;
 Giden şanlı akıncı, ne gün döner yurduna?
 Mermerlerin nabzında hâlâ çarpar mı tekbir?
 Bulur mu deli rüzgâr, o sedayı; Allah bir!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Fikrin ne fahişesi oldum, ne zamparası!
 Bir vicdanın, bilemem, kaçtır hava parası?

Muhasebe, Çile, s. 402

Soruverse: Ben neyim ve bu hâl neyin nesi?
 Yetiş, yetiş, hey sonsuz varlık muhasebesi?
 İnanmıyorum, bana öğretilen tarihe!
 Sebep ne, mezardansa bu hayatı tercihe?

Muhasebe, Çile, s. 403

Zaman, korkunç daire, ilk ve son nokta nerde?
 Bazı geriden gelen, yüzbin devir ilerde!
 Karayel, bir kıvılcım; simsiyah oldu ocak!
 Gün doğmakta, anneler ne zaman doğuracak?

Muhasebe, Çile, s. 404

Mezarda kan terliyor babamın iskeleti;
 Ne yaptık, ne yaptılar mukaddes emaneti?

Destan, Çile, s. 407

Bütün derdi festen, lâpçinden gelir.

"Allah vardır!" dersin; sorarlar: Niçin?

Sonra tokat, puta "niçin?"den gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

Yirminci Asrın ablak yüzlü feza pilotu!

Buldun mu Ay yüzünde ölüme çare otu?

Feza Pilotu, Çile, s. 410

Ortalık mahşer gibi;

Kim buranın sahibi,

Kimlerin düğünü var?

İhtilâl, Çile, s. 419

Sükût...Kıvrım kıvrım uzaklık uzar;

Tek nokta seçemez dünyadan nazar.

Yerinde mi acep ölü ve mezar?

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Hangi yol Türk'e uygun,

Hangi parti tercüman?

Aman, Çile, s. 427

Yetmez mi bunca zaman

Yan gelip yattıkları?

Kâbus, Çile, s. 431

Lâfımın dostusunuz, çilemin yabancısı,

Yok mudur, sizin köyde, çeken fikir sancısı?

Fikir Sancısı, Çile, s. 433

Benim bu sahipsizler yurdunda hâlim ne mi?

İn cin yok ummanda düdük çalan bir gemi...

Hâlim, Çile, s. 440

1400'e bir yıl var, yaklaştı zamanımız;

Bu asırda gelir mi dersin kahramanımız?...

1400, Çile, s. 460

MECAZ- I MÜRSEL

Mecaz-ı mürsel “gönderilmiş mecaz” manasına gelir. Sanatkâr, bir kelimenin mecazî manasına arada benzetme maksadı olmadan herhangi bir şekilde başka bir varlık için kullanılır. Artık kelimenin mecazî manası, yerine kullanıldığı varlığa aittir. O varlığa gönderilmiştir. Kelime benzetme yapmak maksadıyla başka bir kelimenin yerine kullanılmışsa orda mecaz-ı mürsel yoktur.

Varlıklar arasında bütün-parça, durum-yer, sebep-sonuç, özellik genellik, çokluk-azlık, öncelik-sonralık v.b. pek çok ilgi bulunabilir. İşte benzerlik dışındaki bütün ilgiler için yapılan mecazlar, Mecaz-ı Mürsel sanatını meydana getirir.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te bu sanatı bir örnekle inceleyelim:

Örnek: Sırmalı cepkeni attı koluna,
Tek elle dizgini gerdi Köroğlu.
Tozlarla atılıp dağın yoluna,
Yeşil muradına erdi Köroğlu.

Köroğlu, Çile, s. 386

“yeşil murat” kelimelerinde mecaz vardır. Orman yerine kullanılmıştır. Yeşil, ormanı temsil eden bir özelliktir. Köroğlu'nun Çamlıbel Ormanı'na ulaşması “yeşil murat” şeklinde verilmiş ve Mecaz-ı Mürsel yapılmıştır.

Bu incelemeden sonra, bu sanatla ilgili tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Bu kapıdan kol ve kanat kırılmadan geçilmez;

Eşten, dosttan, sevgiliden ayrılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Karacaahmet bana neler söylüyor, neler!

Diyor ki, viran olmaz tek bucak, viraneler,

Karacaahmet, Çile, s. 169

Çıbanımız çok derin, işletemez yakılar;

Nerede bizim şarkımız, nerede öbür şarkılar?

Mukayese, Çile, s. 289

Bülbül kovuldu mu dil bahçesinden,

Gak gak, karga; vak vak, kurbağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Gecekondu yapısı, bir üfürüklük eser...

Elbet beklenen rüzgâr bir gün Kibleden eser!

Eser, Çile, s. 449

Evler döşemektir bendeki tasa,

Yaptım ettim, nöbet mezara geldi.

Yeter bana, üç beş arşın bez olsa;

Beklenmedik mallar pazara geldi.

Çek Perdeyi, Çile, s. 423

Ateşten zehrini tattım bu okun.

Bir anda kül etti can elması.

Sanki burnum, değdi burnuna (yok)un.

Kustum, öz ağzımdan kafatasımı.

Çile, Çile, s. 16

Nesin sen, hakikat olsan da çekil!
 Yetiş körlük, yetiş, takma gözde cam!
 Otursun yerine bende her şekil;
 Vatanım, sevgilim, dostum ve hocam.

Çile, Çile, s. 17

Niçin küçülüyor eşya uzakta?
 Gözsüz görüyorum rüyada, nasıl?
 Zamanın raksı ne, bir yuvarlakta?
 Sonum varmış, onu öğrensem asıl?

Çile, Çile, s. 17

Ne yalanlarda var, ne hakikatte,
 Gözümü yumdukça gördüğüm nakış.
 Boşuna gezmişim, yok tabiatta,
 İçimdeki kadar iniş ve çıkış.

Çile, Çile, s. 19

Açıl susam açıl! Açıldı kapı;
 Atlas sedirinde mâverâ dede.
 Yandı sırça saray, ilâhî yapı,
 Binbir âvizeyle uçsuz maddede.

Çile, Çile, s. 20

Diz çok ey zorlu nefis, önümde diz çok!
Heybem hayat dolu, deste ve yumak.
 Sen bütün dalların birleştiği kök;
 Biricik meselem sonsuza varmak...

Çile, Çile, s. 20

Büyük divan ve huzur...

Bekliyor mezarı Sûr.

Sonsuzluk, ölümsüzlük,

Bitmez tükenmez düzlük;

Nur bize, Allahım, nur!

Nur, Çile, s. 21

Yön yön sarılmışım ne yana baksam;

Sarılan olur da saran olmaz mı?

Kim bu yüzü çizen sanatkâr ressam;

Geçip de aynaya, soran olmaz mı?

Olmaz Mı?, Çile, s. 24

Bütün insanlığı dövsem havanda,

Zerre zerre herkes yine yalnız,

Boşlukta yol alan uçsuz kervanda,

Her şey tek başına, dağ, taş ve yıldız..

En Yakın, Çile, s. 27

Falan dağın ardında;

Seslen, seslen, işitmez!

Filân, toprak altında;

Göz yaşları diriltmez!

Yâr O Ki..., Çile, s. 28

Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi;

Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi...

Aşk, Çile, s. 52

Bir anlık emanetle ne türlü övünelim;

Gel, rahmet kapısında ağlaşıp dövünelim!...

Emanet, Çile, s. 57

Ben, usanmaz bekçisi, yolcu inmez hanların;

Ben, tükenmez ormanı, ısınmaz külhanların.

Ben, Çile, s. 65

O, Allahın emriyle Kâinat Efendisi;

Varlığın Tacı, varlık nurunun te kendisi...

O, Çile, s. 78

Doymayan nefis, gözünü kara toprak doyursun!

Soframıza açlığı besleyenler buyursun!

Sofra, Çile, s. 84

Mezarlarda susarken dilsizler, dudaksızlar;

Üstlerinde ot biter, kuş öter, arı vızlar...

Levha, Çile, s. 94

Güneş mızrak boyu yaklaştı ufka,

Camlarda renklerin vedâ cümbüşü,

Ey gönül, madenin ne kadar yufka!

Yeter ağlaman bir kuş ötüşü.

Orada, Çile, s. 113

Geçitlerin, kilitlerin yalnız O'nda şifresi;

İşte işte o eteğe sarılmadan geçilmez!

Geçlimez, Çile, s. 132

Büyük randevu...Bilsem nerede, saat kaçta?

Tabutumun tahtası, bilsem hangi ağaçta?

Büyük Randevu, Çile, s. 134

Hasis sarraf, kendine bir başka kese diktir!

Mezarda geçer akçe neyse, onu biriktir!

Geçer Akçe, Çile, s. 138

Her akşam camlarında yangın çıkan Üsküdar,

Perili ahşap konak, koca bir şehir kadar...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Eyüp öksüz, Kadıköy süslü, Moda kurumlu,

Adada rüzgâr, uçan eteklerden sorumlu.

Canım İstanbul, Çile, s. 166

Tövbeler

Gerçeksiz.

Cübbeler

Yüreksiz.

Kafiyeler, Çile, s. 262

Kesildi mi yoksa ardı, arkası,

Nur diyarından kol kol gelenlerin?

Yetmez mi ampulün nura cakası,

Başları dönmez mi gökdelenlerin.

Mercek, Çile, s. 274

Şafakta, namaz vakti bana uzatılan zarf;
Kelime bu zarftadır, gerisi sadece harf...

Zarf, Çile, s. 276

Bilmezdim, iş bütünde;
Bir ömür derdim, bitmez
Bir yuvarlak üstünde
Git, git, giderdim, bitmez.

Bitmez, Çile, s. 293

Dün, bugün, yarın,siz, biz,
Bu yayın içindeyiz;
Onu yüz yıl sayın siz.
Ömür on iki saat..

Saat 12, Çile, s. 302

Yokluk, sen de yoksun, bir var bir yoksun!
İnsanoğlu kendi varından yoksun...
Gelsin beni yokluk akrebi soksun!
Bir zehir ki, hayat özü faniye...

Zehir, Çile, s. 308

Azdırma, rahat bırak, içimdeki deliyi;
Bana sorma, benim de bilmediğim gizliyi!...

Gizli, Çile, s. 309

Sanma birgün geçer bu karanlıklar;
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözlerinle kal anneciğim!

Anneciğim, Çile, s. 320

Gözlerinde aksi bir derin için,
 Kanadın yayılmış, çırpınmak için;
 Bu kış yolculuk var, diyorsa için,
 Beni de beraber al anneciğim!...

Anneciğim, Çile, s. 320

Anlamam, anlatamam;
 Düşen düştü peşime,
 Artık vâdeler tamam...

Anneme, Çile, s. 321

Yanan bir kağıtta küçük bir satır
 Yazı gibi akşam onu karartır;
 Artık o, silinen bi hatıradır,
 Bu ıssız bahçenin uzaklarında...

Bahçedeki İhtiyar, Çile, s. 322

Titrek mumlar yanınca, bu bir asırlık ağaç,
 Mehtapta orman gibi gizli yollarla doldu.
 Dedi: Yastığa dayan, o cam gözlerini aç,
 Seyret çizgilerimde, neler geçti, ne oldu!

Tavan, Çile, s. 324

Perdenin ardı perde, perdenin ardı perde,
 Her siper aşıldıkça gaye öbür siperde...

Gaye, Çile, s. 349

İçimde bir fırın var, ateşi yakan ateş,

O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Halim, açık denizde düdük çalan bir gemi;

Kim duyar, ötelerden haber veren bestemi?..

Beste, Çile, s. 367

Kırıldı oyuncağım, artık bir daha gülmem:

Toz olur, toprak olur, duman olurum ölmem!

Oyuncak, Çile, s. 377

Kaç mevsim bekleyim daha kapında.

Ayağımda zincir, boynumda kement?

Beni de, piştiğin belâ kabında

O kadar kaynat ki, buhara benzet!

Yunus Emre, Çile, s. 383

Ne günedek böyle gider bu devran?

Zeybeğim, bir sel ol, bir çığ ol, davran!

O Zeybek, Çile, s. 384

Karayel, bir kıvılcım; simsiyah oldu ocak!

Gün doğmakta, anneler ne zaman doğuracak?

Muhasebe, Çile, s. 404

Gam çekme, böyle gitmez bu devran,

Nihayet sonuncu durağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Yirminci asrın ablak yüzlü faze pilotu!

Buldun mu Ay yüzünde ölüme çare otu?

Feza Pilotu, Çile, s. 410

Kırılır da bir gün bütün dişliler,

Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.

Gökten bir el yaşlı gözleri siler,

Şenlenir evimiz, barkımız bizim.

Şarkımız, Çile, s. 412

Ağlayın, su yükselsin!

Belki kurtulur gemi.

Anne, seccaden gelsin;

Bize dua et, emi!

Dua, Çile, s. 418

Git ve gel...Yüz adam...Bin yıllık konak.

Ne ayak dayanır buna, ne tırnak!

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 420

Yedi renkli Peygamber kuşağının altında,

Kervanım yola çıktı, öncüsü kır atında...

Kervan, Çile, s. 434

Bin sene evvel, iğne ucuyla delindi zar;

Resûlden haber geldi; mezarsız öldü Sezar!..

1000 Yıl Sonra Tarih, Çile, s. 436

Surda bir gedik açtık; mukaddes mi mukaddes!

Ey kahbe rüzgâr,artık ne yandan esersen es!...

Surda Açılan Gedik, Çile, s. 437

Benim bu sahipsizler yurdunda hâlim ne mi?...

İn cin yok bir ummanda düdük çalan bir gemi...

Hâlim, Çile, s. 440

Gitti, su yollarını kıvrım kıvrım bilenler,

BİR ot yığını kaldı: kökünden kesilenler...

Gitti, Çile, s. 442

Bu gömlek dikiş tutmaz hep söküle söküle;

Bütüne gel deseler ve gitsek güle güle...

Güle Güle, Çile, s. 448

Her şey de bir tükeniş; her oluştta bir bitiş;

Gökten ses: Ölümsüzlük kafilesine yetiş!

Kafile, Çile, s. 454

NİDA

Bu sanatla çok kuvvetli duygular anlatılır. Sanatkâr kendisini etkileyen varlık ve durumlar karşısında fazla heyecanlandığı zaman, o varlığı kişileştirerek ona hitap eder. Bu sebeple taşhis ve nida sanatı çok defa beraber olur.

Nida sanatı hem nazımda hem de nesirde sıklıkla kullanılan bir sanattır. Bu sanat kelimenin manası ile de ilgili olduğu için, mana sanatları grubuna girer.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te Nida sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek: Eyvah, eyvah, Sakaryam, sana mı düştü bu yük?

Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!..

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Şair Sakarya ile sembolleştirdiği Türk tarihi ve Türk gençliği karşısında o kadar heyecanlanmıştır ki, bu heyecanını "eyvah", "eyvah" nida edatlarını tekrarlayarak yansıtmış ve Nida sanatı yapmıştır.

Bu incelemeden sonra, bu sanatla ilgili tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Ey kudret, ey rahmet, ey re'fet!..

Allahım affet!

Dua, Çile, s. 34

Ey genç adam, bu düstur sana emanet olsun;

Ötelerden habersiz nizama lânet olsun!...

Emanet Olsun, Çile, s. 466

Ey genç adam, yolumu adım adım bilirsin!

Erken gel, beni evde bulamayabilirsin!

Erken Gel, Çile, s. 467

Nesin sen, hakikat olsan da çekil!
Yetiş körlük, yetiş, takma gözde cam!
 Otursun yerine bende her şekil,
 Vatanım, sevgilim, dostum ve hocam!

Çile, Çile, s. 17

Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap,
 Bir fikir ki, beyin zarında sülük.
 Selâm, selâm sana haşmetli azap;
 Yandıkça gelişen tılsımlı kütük.

Çile, Çile, s. 18

Yalvardım: Gösterin bilmeceme yol!
Ey yedinci kat gök, esrarını aç!
 Annemin duası düş de perde ol!
 Bir asâ kes bana ihtiyar ağaç!

Çile, Çile, s. 18

Lügat, bir isim ver bana, hâlimden;
 Herkesin bildiği dilden bir isim!
 Eski esvaplarım tutun elimden;
Aynalar söyleyin bana, ben kimim?

Çile, Çile, s. 19

Diz çok ey zorlu nefis, önümde diz çok!
 Heybem hayat dolu, deste ve yumak
 Sen, bütün dalların birleştiği kök;
 Biricik meselem, sonsuza varmak...

Çile, Çile, s. 20

Ey akıl, nasıl da delinmez küfen?

Ebedî oluşun urbası kefen!

Kursa da boşluğa asma köprü, fen,

Allah derim, başka hiç bir şey demem!

Allah Derim, Çile, s. 23

Neye baksam aynı şey, neyi görsem aynı şey...

Olan sensin, hey gidi Hakikat Sultanı hey!

Hey!, Çile, s. 55

Suâl: Ey veli, insan nasıl olmalı söyle!

Cevap: Son anda nasıl olacaksa hep öyle...

Suâl-Cevap, Çile, s. 101

Güneş mızrak boyu yaklaştı ufka.

Camlarda renklerin vedâ cümbüşü,

Ey gönül, mâdenin ne kadar yufka!

Yeter ağlamana bir kuş ötüşü.

Orada, Çile, s. 113

Hey gidi, gölgeler ülkesi dünya!

Bir görünmez şeyin gölgesi dünya!

Dövün, Çile, s. 117

Ey nefis keyfince dayat!

Bir çelmelik bu hayat!

Geliyorum, Çile, s. 133

Hasis sarraf, kendine bir başka kese diktir!

Mezarda geçer akçe neyse, onu biriktir!

Geçer Akça, Çile, s. 138

Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan,

Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan

Ayak Sesleri, Çile, s. 212

Ah yolculuk, yolculuk!

Ne kadar baygın, soluk,

Takvimdeki Deniz, Çile, s. 221

Yolcu benmişim gibi,

Bir gemi demir aldı,

Ey her yerin garibi,

Iraklarda, Çile, s. 230

Hâtıra küpü, devril, sen de ey hayal, gömül!

Sonu gelmez visalin gayrından vazgeç, gönül!

Visal, Çile, s. 231

Hani eski iklimler?

Has ekmekten dilimler.

Hey gidi zamane hey!

Geçti, Geçti, Çile, s. 232

Hey'e ney,

Tuhaf şey!

Kafiyeler, Çile, s. 259

Ey dipsiz berraklık, ulvî mahkeme!

Acı, hapsettiğin sefil gölgeme!

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

O'na de ki; ey Resûl

Ölümsüzlük kölende...

Ölümsüzlük, Çile, s. 272

Soğu ey terli kemik, soğu ey yanık tuğla!

Fabrikam, mühendisin kaçtı, ya dur, ya patla!

Uykusuz Baş, Çile, s. 310

Beni zaman bölüyor, beni doğruyor adet,

Medet ey birin Bir'i, ey birin Bir'i medet!..

Medet, Çile, s. 315

Melekler dolanır bu kuytu yerde,

Ey gün kadar güzel çocuğum, uyu!

Ninni, Çile, s. 329

Ey gönül, gidenden ümidini kes!

Kaçan bir hayale benziyor herkes,

Yattığım Kaya, Çile, s. 330

Bırakmam, tutmuşum artık yakandan,

Medet ey dervişim, Yunus'um medet!..

Yunus Emre, Çile, s. 383

Şahit ol, ey kılıç, kalem ve orak!

Doğsun BÜYÜK DOĞU, benden doğarak!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

Çatlıyor, yırtınıyor yokuşu sökmek için.

Hey Sakarya, kim demiş suya vurulmaz perçin?

Sakarya Türküsü, Çile, s. 398

Soruverse: Ben neyim ve bu hal neyin nesi?

Yetiş, yetiş, hey sonsuz varlık muhasebesi?

Muhasebe, Çile, s. 403

Cemiyet, ah cemiyet, yok eden ruhuyla;

Ve cemiyet, cemiyet yok eden güruhıyla...

Muhasebe, Çile, s. 403

Yeter senden çektiğim, ey tersi dönmüş ahmak!

Bir saman kâğıdından, bütün iş kopya almak;

Muhasebe, Çile, s. 404

Ey tepetaklak ehram, başı üstünde bina;

Evde cinayet, tramvay arabasında zina!

Destan, Çile, s. 406

Ah, küçük hokkabazlık, sefil aynalı dolap;

Bir şapka, bir eldiven, bir maymun ve inkılap.

Destan, Çile, s. 407

Hey gidi küheylân, koşmana bak sen!

Çatlarsan, doğuran kısarak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

Ey binbir tanede solmayan tek renk,

Bayraklaşmıyorsan bayrak utansın!

Utansın, Çile, s. 413

Ey karanlık, gelmektedir ecelin;

Işıklar, gelin!

Davetiye, Çile, s. 414

Ey insan sığıdığın çizgiden utan!

Başlangıç noktası, bir de durak.

Bayrak ve Sultan, Çile, s. 425

Ey insan, sana son sığınak,

Son peygamberin hırkasında!

Son Sığınak, Çile, s. 429

Ey düşmanım, sen benim ifâdem ve hızımsın;

Gündüz geceye muhtaç, bana da sen lâzımsın!..

Düşmanıma, Çile, s. 438

Kolay mı Kafdağını çevirmek dolay dolay?

Var ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay, Çile, s. 465

TELMİH

Sanatkârı heyecanlandıran olayın bir yönü, başka bir olayın veya kişinin, yahut bir fıkranın hatırlanmasına sebep olur. Sanatkâr da hatırladığı olayı ön plana çıkarır. Okuyucuya da kendi hatırladığı olayı bildirmek ister. Bu bildirimin sonunda Telmih sanatı meydana gelir. Bu sanat, edebiyat kitaplarında “söz arasında meşhur bir olaya işaret etmek” şeklinde tanımlanır.

Telmih sanatı şair veya yazarın ifade gücünü genişletir. Çünkü okuyucu sanatkarın eseri ile beraber telmih ettiği olayı da düşünür. Böylece okuyucu daha geniş yorum yapma imkânı elde etmiş olur.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te telmih sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek: Manzarası yurdumun,
 Tufan gününden yaman.

Aman, Çile, s. 426

Şair ülkesinin manzarasını “tufan günü”ne benzeterek Hz. Nuh'un tufanını hatırlatmakta ve telmih yapmaktadır.

Bu incelemeden sonra, bu sanatla ilgili tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Bir ses bilemem tanbur gibi mi, ud gibi mi?

Cumbalı odalarında inletir “Kâtibim”i...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Bulutta şaha kalkmış Fatih'ten kalma kırat;

Pırlantadan kubbeler, belki bir milyar kırat...

Canım İstanbul, Çile, s. 165

Gözlerim müebbette,
 Günü gelir elbette..
 Gelir, Melek nöbette,
 Safa geldi, hoş geldi.

Boş Dünya, Çile, s. 130

Ben ki, toz kanatlı bir kelebeğim,
 Minicik gövdeme yüklü Kafdağı,
 Bir zerreciğim ki, Arş'a gebeyim,
 Dev sancılarımın budur kaynağı!

Çile, Çile, s. 19

Sen ol dersin ve olur!

Nur, Çile, s. 21

Büyük divan ve huzur...

Bekliyor mezarı Sûr.

Nur, Çile, s. 21

Yön yön sarılmışım ne yana baksam

Sarılan olur da saran olmaz mı?

Kim bu yüzü çizen sanatkâr ressam;

Geçip de aynaya soran olmaz mı?

Olmaz Mı?, Çile, s. 24

Rabbim, Rabbim, bu işin, bildim neymiş Türkçesi;

Senin aşkın ateştir, ateşin gül bahçesi..

Aşk, Çile, s. 51

Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Ufuk, önlerinde bayrak kulesi,

Bu giden, Altun Kol Silsilesi;

Ölçüden, ahenkten daha güzeller.

Gidiyor gidiyor, nurdan heykeller...

Sonsuzluk Kervanı, Çile, s. 63

Hep ben, ayna ve hayal; hep ben, pervane ve mum;

Ölü ve Münker-Nekir; başdönmesi, uçurum...

Ben, Çile, s. 65

O, Allahın emriyle Kâinat Efendisi;

Varlığın Tacı, varlık nurunun ta kendisi...

O, Çile, s. 78

Şeyh-i Ekber'e göre en üstün makam, hayret;

Ben de şaşkınlardanım, Rabbim sonumu hayret!...

Hayret, Çile, s. 86

Düşün o divâneyi "her şey içimde" diyen;

Ateş denilse yanan, su denilse eriyen...

Divâne, Çile, s. 87

Esfel-i Safilin

Bir bak, zaman ve mekân, nasıl kuşatılmışız;

Belli ki, en tepeden en dibe atılmışız...

Esfel-i Safilin, Çile, s. 98

Sual: Ey velî, insan nasıl olmalı, söyle!

Cevap: Son anda nasıl olacaksa hep öyle...

Suâl-Cevap, Çile, s. 101

Kaçın, kaçın kuytuya,

Ahtan, oftan, amandan!

Kafdağına giden yol,

Ses, Çile, s. 179

Bir ufuk ki, ne Mecnun varabildi, ne Ferhad;

Bir ufuk ki, ilâhî sırrı bekleyen serhad...

Kadın, Çile, s. 204

Vur kazmayı dağa Ferhad!

Çoğu gitti azı kaldı.

Kışne kır at, kışne kır at!

Çoğu gitti, azı kaldı.

Nakarat, Çile, s. 267

Olur mu dünyaya indirsem kepenk

Gözyaşı döksem, Nuh Tufanına denk?

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Çiçeklik, bana ateş,

Bana pınar, kerbelâ

Koynumdan çıkmayan eş,

Suyum, ekmeğim belâ..

Bela, Çile, s. 294

Çam kokulu tahtalar, gıcır gıcır silinmiş;
Sular cömert "temizlik imandandır" bilinmiş..

Evim, Çile, s. 331

Kalmamış, Meryem gibi
Yüzlerinde kırışik;
Ve o Bâkirem gibi;
Yüzleri birer ışık,

Ne İleri, Ne Geri, Çile, s. 338

Sordular: Adresi ne?... Çeşmeye karşı, dedim;
"Çanakkale içinde aynalı çarşı" dedim.

Meçhûl, Çile, s. 344

İçinde bir fırın var, ateşi yakan ateş,
O ne alev deryası, çiçek bahçesine eş.

Ateş, Çile, s. 350

Hasta olsam, ilacım, çorbam, sütüm, o kitap..
Suda mantarım, gökte; paraşütüm o kitap...

O Kitap, Çile, s. 362

Mansur
Mercan mercan, uçuk dudağında kan,
İnci inci, soluk şakağında ter.
Ne baş yedi, ne kan içti bu meydan!
Bu meydan âşıktan canını ister...

Mansur, Çile, s. 387

Her rengi silici aşk ötesi renk;
O rengin kavuran beyzasındalar.

O Erler Ki, Çile, s. 388

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz'un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun
Nur yolu izinden git, KILAVUZ'un!
Fethine çık, doğru, güzel sonsuzun!

Büyük Doğu Marşı, Çile, s. 396

Kafdağını assalar, belki çeker de bir kıl!
Bu ifritten sualin, kılını çekmez akıl!

Sakarya Türküsü, Çile, s. 399

Yol onun, varlık onun, gerisi hep angarya;
Yüzüstü çok süründün, ayağa kalk Sakarya!..

Sakarya Türküsü, Çile, s. 400

Füzeler kağına döner ve nöbet
Işıktan da hızlı Burağa gelir.

Gelir, Çile, s. 408

Gelemez bir ithal malıdır akıl,
Kafdağından, Çinden, Maçinden gelir.

Ve Gelir, Çile, s. 409

Sayıdan sonsuzluğa sınıf geçirecek not;
Bizdedir, ve bizdedir Arş'a giden astronot,

Feza Pilotu, Çile, s. 411

Millele kastedenin

İsmi millî kahraman.

Aman, Çile, s. 428

Bin sene evvel, iğne ucuyla delindi zar;

Resûlden haber geldi; mezarsız öldü Sezar!..

1000 Yıl Sonra Tarih, Çile, s. 436

Garip geldik gideriz, rafa koy evi barkı!

Tek, dudaktan dudağa geçsin ölümsüz şarkı...

Ölümsüz Şarkı, Çile, s. 441

Mevsimler cücelere def çalıyor gerdekte,

Devin yalnızlığını sular bestelemekte.

Zamane, Çile, s. 444

Her şeyde bir tükeniş, her oluşta bir bitiş;

Gökten ses: Ölümsüzler kafilesine yetiş!

Kafile, Çile, s. 454

1400'e bir yıl var, yaklaştı zamanımız;

Bu asırda gelir mi dersiniz kahramanımız?..

1400, Çile, s. 460

Kolay mı Kafdağını çevirmek dolay dolay?

Var ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay , Çile, s. 465

TECÂHÜL-İ ÂRİF

Bu sanatın temeli, bilinen bir hususun bir nükte gözetilerek bilmezlikten gelinmesine dayanır. Sanatkâr bu sanatla bildiği bir şeyi bilmezlikten gelerek karşısındakine mesajlar vermek gayesini de taşır. Bu sanat kelimelerin manalarıyla yapıldığı için, mana sanatları bölümüne girer. Tecâhül-i ârif sanatı sözün nükteli olmasını sağlar.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te tecâhül-i arif sanatını bir örnekle inceleyelim.

Örnek: Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek;

Siz, hayat süren leşler, sizi kim diriltecek?

Şair, ikinci mısradaki gayesiz yaşayan insanlara “sizi kim diriltecek?” şeklinde bir soru yöneltiyor. Ancak sorunun cevabını beklemiyor. Çünkü sorunun cevabını bilmektedir. Cevabını bildiği halde soru sorarak tecâhül-i ârif yapmıştır.

Bu incelemeden sonra tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Ey akıl, nasıl da delinmez küfen?

Ebedî oluşun urbası kefen!

Kursa da boşluğa asma köprü, fen,

Allah derim başka hiçbir şey demem!

Allah Derim, Çile, s. 23

Yön yön sarılmışım ne yana baksam;

Sarılan olur da saran olmaz mı?

Kim bu yüzü çizen sanatkâr ressam;

Geçip de aynaya, saran olmaz mı?

Olmaz Mı, Çile, s. 24

“Zehirle pişmiş aş yemeye kimler gelir?”

Dilsizce, yalnız Allah demeye kimler gelir?

Zehirle Pişmiş Aş, Çile, s. 40

O dem çocuklar gibi sevinçten zıplar mısın?

Toprağın altındaki saklambaçta var mısın?

O Dem, Çile, s. 147

Hayat mı bu sürdüğüm kabuğundan, ezberci?

Yoksa göz, görüyorsun sanmanın öksesi mi?

Visal, Çile, s. 231

Senden uzaklık ateş, sana yakınlık ateş!

Azap var mı âlemde fikir çilesine eş?

Visal, Çile, s. 231

Olur mu dünyaya indirsem kepenk

Gözyaşı döksem, Nuh tufanına denk?

Aynalar Yolumu Kesti, Çile, s. 269

Kesildi mi yoksa ardı, arkası,

Nur diyarından kol kol gelenlerin?

Yetmez mi ampulün nura cakası,

Başları dönmez mi gökdelenlerin?

Mercek, Çile, s. 274

Ne var, ne var âlemde,

Belâ kadar çekici?

Örse benzer kellemde,

Belâların çekici.

Belâ, Çile, s. 294

Dağı tanıyan, nasıl tanımaz uçurumu?

Mademki, yükseliş var, iniş olmaz olur mu?

Mantık, Çile, s. 353

Yeryüzü boşaldı, habersiz miyiz?

Güneşe göç var da kalan biz miyiz?

Zindandan Mehmed'e Mektup, Çile, s. 422

Kolay mı Kafdağını çevirmek dolay dolay?

Var ol ey ulvî zorluk, yere bat sefil kolay!

Kolay, Çile, s. 465

İKTİBAS

Nazım ve nesirde ifadeyi süsleyip, manayı kuvvetlendirmek için “ÂYET” ve “HADİS” kullanmaya denir. Her zaman Ayet ve Hadis’in tamamı alınmayabilir. Bu gün başka yazarların yazılarından bölümler almaya da iktibas deniliyor. Biz bu kullanımı da iktibas sanatı içerisinde değerlendireceğiz.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek’te İktibas sanatıyla ilgili bir örnek inceleyelim:

örnek: Allah diyor ki: “Geçti gazabımı rahmetim!”

Bir merhamet heykeli mahzun bakışlı yetim...

Çocuk, Çile, s. 72

Şair burada Kur’andan bir ayetin mealini alarak iktibas yapmıştır.

Bu incelemeden sonra tesipt edebildiğimiz diğer örnekleri inceleyelim:

“Zehirle pişmiş aş yemeye kimler gelir?”

Dilsizce, yalnız Allah demeye kimler gelir?

Zehirle Pişmiş Aş, Çile, s. 40

Verirler “ben acızım, kudret senin” dedikçe

Verenin şanı büyük, sen iste istedikçe!

İste, Çile, s. 43

Çare yok, yüzünden düştüğüm derde;

Yesem de “toprakla karışık kepek...”

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Düşün o divâneyi “her şey içimizde” diyen;

Ateş denilse yanan, su denilse eriyen...

Divâne, Çile, s. 87

"Ticaretin tüm ziyan!" diye bir ses rüyada;

Mezarına birlikte girecek şeyi kazan!

İnanmaz, Çile, s. 114

Ne kervan kaldı, ne at, hepsi silinip gitti.

"İyi insanlar iyi atlara binip gitti"

Boş Ufuklar, Çile, s. 237

Çam kokulu tahtalar, gıcır gıcır silinmiş;

Sular cömert, "temizlik imandandır" bilinmiş...

Evim, Çile, s. 331

Sordular: Adresi ne?.. Çeymeye karşı, dedim;

"Çanakkale içinde aynalı çarşı" dedim.

Meçhûl, Çile, s. 344

Yum gözünü, kalbine her an yokluğu üfür

"Kendinden geçmek iman, kendinde olmak küfür."

İman, Çile, s. 345

Âlemin küfre göre, hem başı, hem sonu "hiç"...

"İki hiç" arasında varlık olur mu ki hiç?..

Hiç, Çile, s. 356

Şeyh-i Ekber diyor ki, "en büyük makam hayret"

İki bir, iki eder demek bile cesaret...

Ve Hayret, Çile, s. 364

LEFF Ü NEŞR

Şiirde veya nesirde birden fazla kavramı söyledikten sonra, bunlarla ilgili özellikleri belirtmeye, veya bu kavramlarla karşılaştırmak üzere yeni kavramlar söylemeye LEFF Ü NEŞR denir. Bu kelimelerin sözlük manası “toplamak ve sonra dağıtmak” demektir. Leff ü Neşr’de benzetme amacı yoktur. Daha önce söylenen kavramların tesirlerini güçlendirmek için onlarla ilgili kavramları denk düşürerek belirtmek amacıyla yapılır.

Önce söylenen kavramların sırasını takip ederek onlarla ilgili yeni kavramlar söylenirse “düzenli (mürettep) Leff ü Neşr” meydana gelir. Söylenen kavramların sırası bozulursa “düzensiz (müşevveş) Leff ü Neşr” meydana gelir.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek’te bu sanatla ilgili bir örnek inceleyelim:

a- Düzenli Leff ü Neşr (Mürettep)

Örnek: Kalbim bir çiçektir, gündüzler ölgün;
 Gelin, gelin, onu açın geceler!
 Beni yâdedermiş gibi, bütün gün
 Ötün kulağımda, çın, çın, geceler!

Geceye Şiir, Çile, s. 223

Birinci mısradaki geçen “çiçek” ve “gündüz” kavramlarına karşılık ikinci mısradaki “açın” ve “geceler” kavramları söylenmiştir. Kavramlar aynı sıra ile; yani; “çiçek” ve “açın”, “gündüz” ile de “gece” birbiriyle ilgili kavramlardır.

b- Düzensiz Leff ü Neşr (Müşevveş)

Örnek: Bende sıklet, sende letafet..
 Allah’ım affet!
 Lâtiften af bekler kesafet..
 Allah’ım affet

Dua, Çile, s. 34

Şair birinci mısradaki yeralan “sıklet” ve “letafet” kavramları karşılığında “latif” ve “kesafet” kavramları söylenmiştir. Kelimeler karışık sıralandığı için Düzensiz Leff ü Neşr meydana gelmiştir.

Bu incelemelerden sonra tespit edebildiğiniz diğer örnekleri sıralayalım:

Ruhuma bir kefen bezi yeter de,
 Yetmez aç nefsime sırma ve ipek.
 Çare yok yüzünden düştüğüm derde;
 Yesem de “toprakla karışık kepek..”

Benim Nefsim, Çile, s. 68

Tahtadan yapılmış bir uzun kutu;
Baş tarafı geniş, ayak ucu dar.
Çakanlar bilir ki, bu boş tabutu,
 Yarın kendileri dolduracaklar.

Tabut, Çile, s. 122

Bilmem, kaçı kaç geçce,
 Bilmem, kaçı kaç kala,
 Ya erkence, ya geçce,
 Sıram gelir, hoppala!

Cansız At, Çile, s. 124

Kapıya ne icra memuru gelir,
 Ne Birinci Şube sivil polisi...
 İçerde kimine kuş tüyü sedir;
Yüz üstü toprağa düşer kimisi...

Mezar, Çile, s. 128

Bu kapıdan kol ve kanat kırılmadan geçilmez;

Eşten, dosttan, sevgiliden ayrılmadan geçilmez.

Geçilmez, Çile, s. 132

Sultan olmak dilersem, tacı, sorgucu unut!

Zafer araban senin, gıcırtilı bir tabut!

Zafer Arabası, Çile, s. 142

Kalk arkadaş, gidelim!

Dereler yoldaşımız,

Dağlar omuzdaşımız,

Şehirlerin Dışından, Çile, s. 174

Sarmış deniz kızları gibi dalgalar bizi,

Uzun saçları gümüş, seffaf tenleri fosfor.

Yumuşak başlarıyla sarsarak teknemizi,

Yolcu, gittiğin sahil nerede diye bağıyor.

Dalgalar, Çile, s. 181

Perdeler, hep perdeler...

Her yerde, her yerdeler.

Pencerede, kapıda,

Geçitte, kemerdeler...

Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 256

Bir tohumda bin gömlek.

Giyim giyim fideler.

Kalbler dilini yutmuş;

Bangır bangır mideler.

Perdeler, hep perdeler...

Perdeler, Çile, s. 257

İSTİHDAM

Bir kelime veya deyim hem gerçek, hem de mecazî anlamıyla değerlendirilebilecek şekilde kullanmak sanattır. İhâm sanatıyla yakınlık gösteren bir sanattır. İhâmda kelimenin gerçek anlamları söz konusudur. İstihdamda hem gerçek hem mecazî mana vardır.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te istihdam sanatını bir örnekle inceleyelim:

Örnek: Tam otuz yıl saatim işlemiş ben durmuşum;

Gökyüzünden habersiz, uçurtma uçurmuşum...

Tam Otuz Yıl, Çile, s. 35

Yukarıda verdiğimiz şiirin birinci mısrasında "saatim işlemiş" kelimeleri; hem gerçek hem de mecazî manada kullanılmıştır. Kelimenin mecazî manası "ömrün sürmesi, zamanın devam etmesi" anlamındadır. Kelimelerin gerçek manası ise zamanı gösteren alet "saat" manasındadır.

Bu incelemeden sonra tespit edebildiğimiz diğer örnekleri sıralayalım:

Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa,

Arzı boynuzunda taşıyan öküz?

Belâ mimarının seçtiği arsa;

Hayattan muhacir; eşyadan öksüz?

Çile, Çile, s. 19

Herkes bir vücutsuz hayal peşinde;

Eşini kaybetmiş herkes eşinde.

İçinizde yiv yiv derinleşin de,

Çıksın karşınıza en yakınınız!

En Yakın, Çile, s. 27

Rüzgâr öyle esti, öyle esti ki,
 Her şey uçup gitti, kaldı Yaradan.
 Ayana düştü, hayal, perdelerdeki.
 Bir akışçık gibi çıktı aradan.

Tâ Maverâdan, Çile, s. 31

Köpek korkusuyla korktum ölemden,
 Ölmeden ölmeyi anlayamadım.
 Ne güneşler doğup battı üstümden;
 Bir günü bir güne bağlayamadım.

Ve Nefis, Çile, s. 69

Şeyh-i Ekber'e göre en üstün makam, hayret;
 Ben de şaşkınlardanım, Rabbim sonumu hayr et!..

Hayret, Çile, s. 86

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
 Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
 Islak bir yorgan gibi, sımsık bürüneyim;
 Örtün üstüme örtün, serin karanlıkları.

Kaldırımlar-1-, Çile, s. 156

O dem çocuklar gibi sevinçten zıplar mısın?
 Toprağın altındaki saklambaçta var mısın?

O Dem, Çile, s. 147

Adımın o bahçeler, her gün anıldığı yer;

O bahçeler, yalanın bile yanıldığı yer...

O Bahçeler, Çile, s. 233

Bıçak soksan gölgeme,

Sıcacık kanım damlar.

Gir de bir bak ülkeme;

Başsız başsız adamlar...

Dua, Çile, s. 418

LÜGAZ

Allahın isimleri ile insan isimlerinden başka bütün varlıklar için düzenlenmiş bilmecelere lügaz denir. Muammadan farklı olarak, Lügazda açıklama da bulunur. Bu yönüyle bilmecenin çözülmesi daha da kolaylaşmış olur.

Şimdi Necip Fazıl Kısakürek'te tespit edebildiğimiz tek Lügaz örneğini inceleyelim:

Örnek: Cüce akıl, bilmece salıncağında çocuk

“Bir ufacık fıçıcık, içi dolu turşucuk”...

Akıl, Çile, s. 345

Şair ikinci mısradaki bir bilmece sorarak Lügaz yapmıştır. Bilmecenin cevabı Limondur.

SONUÇ

“Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde Edebî Sanatlar” adı altında hazırladığımız tezimizde, benzeyen unsurunu esas alarak yaptığımız tasnif sırasında şairin mücerret unsurlar üzerinde daha fazla durduğunu tespit ettik.

Mücerret unsurların dinî kavramlar bölümünde şair; sırat, iman, kutsal kitap, ruh, dua, ulvî mahkeme, mahşer, küfür (imansızlık) ve tesbih kelimelerini sıklıkla kullanmıştır. Mücerret unsurların, his ve hayallerle ilgili maddesinde ise şair; müjde, hayâl, hatıra, hınç, fikir, vesvese ve ıstırap kelimeleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Mücerret unsurların, masal unsurları maddesinde, hayalet, deniz kızı, cinler, herkül ve dev kelimeleri üzerinde durulmuştur. Mücerret unsurların, diğer kavramlar maddesi 37 ayrı kavram ile en dikkat çekici kısmını oluşturmaktadır. Şair burada, kördüğüm, silsile, riya, dekor, yön, kalıp, kıymık, hareket ve düğüm gibi kavramlar kullanmıştır.

Teşbih sanatında benzeyen unsurunu esas alarak yaptığımız tasnifte dikkatimizi çeken hususlardan biri de, Nebat ve Nebatlarla ilgili Unsurlar bölümündeki “Noel ağacı” benzetmesiydi. Şair “eski çınar” dediği Osmanlı kültür ve medeniyetini “Noel ağacına” benzetmiştir.

Teşbihin su ve su ile ilgili bölümünde şair; su, sel, çeşme, dalga, derya ve deniz kavramlarını kullanmıştır. Işıklı unsurlarda şairin yöneldiği kelimeler; ateş, nur, fosfor, kızılık ve alev deryası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zaman kavramı üzerinde fazla durmayan şair, yeryüzü şekillerinden kuyu, kaya, kovuk, çöl, tarla, kum ve taş kelimeleri üzerinde durur. Gökyüzüne ait unsurlardan sadece fezadan bahseder.

Şair çiçek ve çiçeklerle ilgili unsurlar üzerinde de fazla durmamış sadece, gül

bahçesi, çiçek bahçesi, sümbül ve çiçek kelimelerini kullanmıştır. Tabiat olaylarıyla ilgili olarak; rüzgâr ve buz kelimelerine rastlıyoruz.

Eşyalarla ilgili unsurlarda ise, süs eşyalarında; altın, pırlanta, mercan, gümüş ve inci; madenlerde, demir, iç mekana ait eşyalarda; kafes, yastık, yorgan, kepçe, kazan, mangal gibi kelimeler tercih edilmiştir.

Kozmik unsurlardan Güneş, dil ve edebiyatla ilgili olanlardan ise roman kelimesi kullanılmıştır. Ses ve musiki ile ilgili olanlardan ise sadece şarkı kelimesi kullanılmıştır.

Bu değerlendirmelerden sonra Necip Fazıl Kısakürek'in teşbih sanatını kullanırken mücerret unsurlara daha fazla yer verdiğini söyleyebiliriz.

Teşbihten sonra istiare sanatını da aynı metod üzere incelediğimizde şairin burada eşya ve eşyalarla ilgili unsurlara daha fazla yer verdiğini tespit ettik. Eşya ve eşya ile ilgili unsurlardan da, kültür ve sanatla ilgili olanlarla, iç mekâna ait eşyaların daha çok kullanıldığını gördük.

Eşya ve eşya ile ilgili unsurlardan sonra şairin en çok kullandığı unsuralrı şöyle sıralayabiliriz: Tabiat unsurları, insan ve insanlarla ilgili unsurlar, mekân ve mekâna ait unsurlar, kozmik unsurlar, ses ve müzikle ilgili unsurlar, oyunlar ve oyunlarla ilgili unsurlar. Bu incelemeler sırasında Çile'de yeralan şiirlerde istiareye ait 182 örnek tespit edebildik.

Teşbih ve istiareden sonra 223 örnekle tekrar sanatı üçüncü sırada yer aldı. Şair, tekrar sanatını sık sık kullanmak suretiyle şiirlerinde hareketliliği sağlamak, ahenk ve müzikaliteyi yakalamak istemiş olabilir.

186 örneğini tespit edebildiğimiz teşhis ve intak da çok kullanılan bir sanat olarak dikkatimizi çekti. Şair bu sanatı kullanarak tarihî olaylara gönderme yapmakla kalmamış, insan dışındaki varlıkları konuşturmak suretiyle şiirine bir canlılık katmak

istemış olabilir.

İncelememiz sırasında 184 örneğini tespit edebildiğimiz tenasüb, 180 örneğini tespit edebildiğimiz tezat da, şairin ifade gücünü artıran, manayı kuvvetlendiren sanatlar olarak karşımıza çıktı.

Diğer edebî sanatlardan mübalağayı 163, istifhamı 67, mecaz-ı mürseli 60, nidayı 42, telmihi 41, tecahül-i arifi 13, iktibas 12, Lef ü neşri 12, istihdamı 10 ve lügazi da 1 örneğiyle tespit edebildik.

Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde tespit edebildiğimiz toplam on altı sanatta, şairin ifade gücünü, ifade biçimini, şiirlerinde gizlediği manayı, his ve hayal dünyasını bir nebze de olsa ortaya koyabildiğimiz kanaatindeyiz.

BİBLİYOGRAFYA

- 1- Prof. Dr. Ali Nihat TARLAN, Edebiyat Meseleleri, İstanbul 1981.
- 2- Cevdet KUDRET, Örneklerle Edebiyat Bilgileri, II Cilt, İnkılap Kitabevi, II.Baskı, İstanbul 1980.
- 3- Emine KARA, Namık Kemal'in Şiirlerinde Benzetme Unsurları, İstanbul 1988.
İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
(Basılmamıştır)
- 4- Ferit DEVELLİOĞLU, Osmanlıca Türkçe Lûgat, İstanbul 1970.
- 5- Filiz ŞAFAK, Faruk Nafiz'in Şiirlerinde Edebî Sanatlar, İstanbul 1994.
İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
(Basılmamıştır)
- 6- Yrd. Doç.Dr.Hasan ÇEBİ, Bütün Yönleriyle Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirleri, Ankara 1987.
- 7- İsa KOCAKAPLAN, Yahya Kemal'in Şiirlerinde Edebî Sanatlar, İstanbul 1990.
İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
(Basılmamıştır)
- 8- Prof. Dr. Kaya BİLGEGİL, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Enderun Yayınları, II. Baskı, İstanbul 1989.
- 9- Prof. Dr. Mehmet KAPLAN, Şiir Tahlilleri I, İstanbul 1969.
Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul 1973.
- 10- M. Orhan OKAY, Necip Fazıl Kısakürek, Ankara 1987.
- 11- Prof. Dr. Necat BİRİNCİ, Necip Fazıl Kısakürek'in "Sakarya Destanı" Üzerine Bir Deneme. Yönelişler, Yıl:3, n.r.25 Temmuz 1983.
- 12- Tahirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügatı, İstanbul 1973.
- 13- Zeki Ömer DEFNE, Dede Korkut Hikayeleri Üzerinde Edebî Sanatlar Bakımından Bir Araştırma, Ankara 1988.
- 14- İmla Kılavuzu, T.D.K. Yayınları, Ankara 1996.
- 15- Türkçe Sözlük, T.D.K. Yayınları, Ankara 1994.